

Det libanesiske problemet

Det amerikanske diplomatiet under Den libanesiske borgerkrigen 1975-76

THOMAS WALLER

MASTEROPPGAVE I HISTORIE

INSTITUTT FOR ARKEOLOGI, KONSERVERING OG HISTORIE

UNIVERSITETET I OSLO

VÅREN 2011

Forside: Washington, USA 19. juni 1976. President Ford overvåker evakueringen av amerikanske statsborgere fra Libanon. Til stede er [venstre til høyre] Nasjonalsikkerhetsrådgiver Brent Scowcroft, president Gerald Ford, presidentens rådgiver John Marsh, Assisterende Nasjonalsikkerhetsrådgiver, William G. Hyland og presidentens stabssjef Dick Cheney. Foto: David Hume Kennerly/ Gerald R. Ford Library

Forord

Den som først og fremst fortjener en enorm takk for at denne oppgaven nå er ferdig, er min veileder Hilde Henriksen Waage. Hennes råd, tilbakemeldinger og store kunnskap om Midtøsten har vært avgjørende for hvordan min oppgave utviklet seg. Hun skal også ha en spesiell takk for hennes trøstende ord når oppgaven virket håpløs å gjennomføre.

Dernest skal en stor takk rettes til Hildes vitenskapelige assistenter, Jørgen Jensehaugen og Simen Zernichow. Deres råd og rettelser har vært svært viktige for gjennomføringen av denne oppgaven.

Jeg vil også rette en spesiell takk til alle som har vært med i Hildes seminargruppe opp igjennom min tid som masterstudent.

Avslutningsvis vil jeg rette en takk til familie og venner for støtte og inspirasjon underveis.

Thomas Waller

Oslo 2011

Innholdsfortegnelse

Forord.....	ii
Innledning.....	1
Den Amerikanske utenrikspolitikken	2
Amerikansk Midtøsten politikk – en kort historisk bakgrunn	5
Den amerikanske bakgrunnen for involvering i Libanon 1975 - 76.....	9
Teoretiske perspektiver.....	10
Kilder og metode	13
Kapittel 2 - Den historiske bakgrunnen for Den libanesiske borgerkrigen 1975 - 76.....	15
Opprettelsen og Nasjonalpakten	15
Det palestinske flyktningproblemet 1948-49	18
Kuppforsøk og attentat	19
Amerikansk-libanesiske relasjoner 1953-57	20
Krisen i 1958: Intern konflikt eller kald krig?	22
President Chehab og hans innflytelse over det sekteriske system.....	25
Den andre bølgen av palestinske flyktninger	26
Svart September 1970-71	28
Sekteriske stridigheter og palestinske angrep.....	30
Katastrofen nærmer seg	32
Kapittel 3 - Starten på urolighetene.....	35
Polariseringen av Libanon	35
Kidnappingen av Oberst Morgan	38
Økt vold – starten på den amerikanske innvolveringen.....	40
Den nasjonale dialogkomiteen – amerikansk uttrekning.....	41
USA trekkes inn i Libanon	43
Den amerikanske ”meglerrollen” skapes.....	45
Maronittiske delingsplaner	47
Våpenhviler og massakre.....	50

Kapittel 4 - Splittelse og tilnærmelser	55
Det konstitusjonelle dokumentet	55
Oppløsningen av den libanesiske hæren.....	58
Et kappløp om tid mot en mulig intervensjon	59
En syrisk forespørsel, et israelsk svar.....	60
Amerikansk svar på syrisk forespørsel	63
Situasjonen forverres, hyppig diplomati.....	64
Analysen av maronittenes posisjon	67
En amerikansk forespørsel, et israelsk svar.....	69
Kapittel 5 - Den amerikanske meglingen utvides.....	71
Våpenhvile og Browns inntog	71
Ideen om en union sikkerhetsstyrke	72
Libanon – et internasjonalt anliggende?	74
Israel, USA og maronittene I.....	75
Forandring av konstitusjonen – syrisk intervensjon	78
Presidentkampanje og palestinsk/syrisk avtale.....	81
Presidentvalget fastsettes	85
Kapittel 6 - Pax Syriana og den amerikanske evakueringen	87
Browns retur	87
Presidentvalget.....	89
Israel, USA og maronittene II.....	90
Opptrapping av borgerkrigen.....	91
Sarkis og den syriske intervensjonen.....	93
Libanon – en internasjonal affære	95
Drapet på den amerikanske ambassadøren	97
Konsekvensen av drapene	98
Kapittel 7- Den libanesiske borgerkrigen 1975-76 avsluttes.....	101
Sovjetiske trusler	101

Den syrisk – maronittiske offensiven	102
Den offisielle avslutningen av borgerkrigen	104
Konflikten om Sør-Libanon.....	106
Ingen løsning på det sørlibanesiske problemet	108
Konklusjon	111
USA og Libanon	112
Den amerikanske innvirkning på de regionale konsekvensene	115
Libanon og Den kalde krigen	116
Epilog.....	119
Bibliografi	121
Konsulterte arkiv	121
Sekundærlitteratur	121
Primærkilde nettsteder	124
Andre nettsteder.....	124
Vedlegg	125
Vedlegg 1: Libanon 1971	125
Vedlegg 2: Midtøsten 1976	126
Vedlegg 3: Beirut.....	127

Innledning

We [the US] support the independence and sovereignty of Lebanon...Any outside military intervention, from whatever quarter, would involve the gravest threat to peace and stability in the Middle East; and we have left the parties concerned in no doubt that the United States would oppose any military intervention from whatever quarter.

- Henry Kissinger 14.1.1976¹

Uttalelsen fra den amerikanske utenriksministeren Henry Kissinger 14. januar 1976 var i tråd med det som helt fra 1948 hadde vært amerikansk politikk i Midtøsten: USA ville forhindre enhver eskalering fra nasjonale stridigheter til regional krig mellom de arabiske landene og Israel, USAs nære alliert. Dette gjaldt spesielt i en tid der Israel var i ferd med å inngå sin andre avtale for fred med Egypt. Amerikanerne ønsket derfor å motarbeide ethvert forsøk på intervensjon i Libanon.² Slik skulle ikke den amerikanske politikken bli. Sommeren 1976 støttet USA, i samråd med Israel, den syriske intervensjonen i borgerkrigen i Libanon.

Borgerkrigen startet 13. april 1975, da *palestinske* og *maronittiske* grupper barket sammen.³ Dette førte til åpen krig mellom store deler av den libanesiske befolkningen. Gjennom våren og sommeren 1975, eskalerte kampene mellom de palestinske grupperingene som støttet drusen Kamal Jumblatts parti, *Den libanesiske nasjonalbevegelse* (venstrealliansen/LNM), og maronittene som ble ledet av *Falangistpartiet* under ledelse av Pierre Gemayel.⁴ Krigføringen utviklet seg i løpet av sommeren 1975 til en serie med drap, hevnaksjoner og kidnappinger. Sommeren 1975 gjennomførte også Syria en rekke diplomatiske tiltak med hjelp fra Den arabiske liga. Det førte til en nedtrapping av krigføringen fra juli til august. Men roen varte ikke lenge, og kampene blomstret opp igjen i september. Fra høsten 1975 til vinteren 1976 fortsatte kampene samtidig som det kom en rekke diplomatiske forsøk fra de syriske diplomatene under ledelse av utenriksminister Abdul Halim Khaddam. De diplomatiske forsøkene fikk ingen reelle resultater på bakken, men førte til en tilnærming mellom

¹ Kissinger, Henry, *Years of Renewal*, New York, 1999: 1025

² Ibid.

³ Khalidi, Walid, *Conflict and Violence in Lebanon, Confrontation in the Middle East*, Cambridge, Massachusetts, 1979: 22, 47 Hahn, Peter L. *Caught in the Middle East: U.S. policy toward the Arab-Israeli Conflict, 1945-1961*, Chapel Hill, 2004: 9, Begrepet "palestiner" brukes om alle araberne som bodde i det britiske mandatområdet Palestina 1918-1948. Begrepet omfatter også alle etterkommere av de opprinnelige araberne i det britiske mandatområdet. Maronittene er et øst-katolsk fellesskap, som siden 1736 har vært del av den katolske kirken. Maronittene er den største kristne befolkningsgruppen i Libanon.

⁴ Khazen, Farid El. *The Breakdown of the State of Lebanon, 1967 – 1976*, Cambridge, Massachusetts, 2000: 309, Druserne er en sjiamuslimsk sekt som har tilhørighet i Israel, Libanon og Syria. Den libanesiske nasjonalbevegelsen (LNM) var en koalisjon av venstrevridde partier (for eksempel det libanesiske kommunistpartiet) og arabiske nasjonalistpartier (som for eksempel det syriske sosialistiske nasjonale partiet)

maronittene og Syria.⁵ Det var på dette tidspunkt, i januar 1976, at den amerikanske utenriksministeren Henry Kissinger ga uttrykk for sine bekymringer overfor situasjonen i Libanon. Syria var i ferd med å etablere seg som den ledende diplomatiske og militær kapasiteten i Libanon med inntoget av den syriske kontrollerte militsen *As-Sa'iq*a. Israel ville aldri akseptere en syrisk dominans over Libanon.⁶ Den amerikanske frykten for at borgerkrigen skulle utvikle seg til en regional krig var i ferd med å bli virkelighet.

For å sette en stopper for utviklingen hadde amerikanerne to alternativer. For det første kunne amerikanerne intervenere selv, som de hadde gjort i Libanon i 1958. Men grunnet den politiske situasjonen for USA i perioden 1975-76 var ikke dette, ifølge Kissinger, et alternativ som ble ansett som mulig. Amerikanerne hadde under ett år tidligere trukket seg ut av Vietnam. Samtidig hadde den amerikanske intervensjonen i Angola blitt nedstemt i Kongressen. Ifølge Kissinger ville aldri den amerikanske opinionen akseptert en militær intervensjon for å trappe ned situasjonen i Libanon.⁷ Det andre alternativet var å bruke diplomatiske muskler. Fra vinteren 1976 involverte amerikanerne seg sterkere i konflikten. Både nasjonalt og regionalt fikk amerikanerne en styrket rolle som en direkte megler i konflikten, men også som bidragsyter for å forhindre en regional krig. Den amerikanske rollen skulle vise seg som en viktig bidragsyter for å forhindre at konflikten spredte seg utover de libanesiske grenser.

Hvilken rolle spilte den amerikanske meglingen under den libanesiske borgerkrigen 1975-76? Og hvorfor endte amerikanerne opp som megler i en konflikt som USA egentlig ikke ønsket noen befatning med? Til slutt, hvordan forholdt amerikanerne seg til den israelsk-syriske innblanding i den libanesiske borgerkrigen?

Den Amerikanske utenrikspolitikken

Den amerikanske utenrikspolitikken blir utformet i flere institusjoner. Det viktigste forumet er *Det amerikanske utenriksdepartementet* i korrespondanse med *Kongressen*.⁸ Den amerikanske kongressen er den føderale lovgivende forsamlingen og den konstitusjonelle partneren til presidenten. Kongressen har spilt en aktiv rolle i utformingen av den amerikanske utenrikspolitikken. Men siden Den andre verdenskrig har kongressen ofte samtykket til

⁵ Khazen, 2000: 323 - 24

⁶ Khalidi, 1979: 25. Morris, Benny, *Righteous Victims, a History of the Zionist-Arab Conflict 1881 – 2001*, New York, 2001:367. As-Saiqa er navnet på en palestinsk gerilja gruppe som er under direkte kontroll av regimet i Syria. Saiqa er medlem av PLO, men ikke aktivt.

⁷ Kissinger, 1999: 1040 - 41

⁸ Nathan, James A, og Oliver, James K, *Foreign Policy Making and the American Political System*, London, 1994: 10

presidentens utenrikspolitiske initiativ. Men dette tilsier ikke at Kongressen har en rolle å spille med tanke på å holde utenriksdepartementet og presidenten under oppsyn. Gjennom kongresshøringer, holder kongressen oppsyn over både presidentens og utenriksdepartementets utenrikspolitiske utforming.⁹ Utenriksdepartementet ledes av *utenriksministeren* (Secretary of State). Utenriksministeren styrer den amerikanske utenrikspolitikken, med hjelp av departementet, utplasserte ambassadører og sin personlige stab. Utenriksministeren holder daglige stabsmøter, der hensyn som omfatter den amerikanske utenrikspolitikken blir drøftet. Det er bare den sittende presidenten, som utenriksministeren fungerer som en utenrikspolitisk rådgiver for, som utenriksministeren skal rådføre seg med.¹⁰ Under den libanesiske borgerkrigen 1975 – 76, var Det amerikanske utenriksdepartementet ledet av Henry Kissinger. Kissinger som hadde tiltrådt som utenriksminister i 1973, og regnes som en av de mest innflytelsesrike og mektige amerikanske utenriksministrene i sin tid. Den amerikanske utenrikspolitikken i denne perioden ble i stor grad styrt av utenriksminister Henry Kissinger.¹¹

Kongressens syn på konfliktene i Midtøsten har ofte vært farget av innenrikspolitiske hensyn, som for eksempel den store politiske kraften til de amerikanske jødene. Kongressen har derfor ofte favorisert Israel i sitt utenrikspolitiske syn.¹² Utenriksdepartementets fokus har ofte ligget på nasjonale interesser, som for eksempel tilgangen av olje, og stabilitet i Midtøsten. På bakgrunn av dette ligger ofte Utenriksdepartementet nærmere araberlandene i sin politiske utforming.¹³

Det andre forumet som utformer den amerikanske utenrikspolitikken er hos den sittende presidenten og hans stab. Noen administrasjoner bruker *Det nasjonale sikkerhetsrådet* (NSC) som forum for utvikling av presidentens utenrikspolitikk. Rådet inneholdt blant annet, presidenten, visepresidenten, utenriksministeren, forsvarsministeren, og *Den nasjonale sikkerhetsrådgiveren* som ledet rådet. Rådets hensikt var å bistå presidenten i hans utenrikspolitiske utforming, men det var selv opp til presidenten hvor mye han faktisk ville utnytte forumet. Under den sittende presidenten, Gerald Ford, var ikke makten til *Det*

⁹ Nathan og Oliver, 1994: 72

¹⁰ <http://www.state.gov/secretary/115194.htm> (sist besøkt 13.4.2011)

¹¹ Nathan og Oliver, 1994: 37-38

¹² Nathan og Oliver, 1994: 199-200

¹³ Quandt, William, B, *Peace Process, American Diplomacy and the Arab-Israeli Conflict since 1967*, Washington D.C; 2005: 7-8

nasjonale sikkerhetsrådet like betydelig som tidligere, da utformingen av den amerikanske utenrikspolitikken ofte lå i hendene til den sittende utenriksministeren, Henry Kissinger.¹⁴

Ved siden av hvordan den amerikanske utenrikspolitikken blir bestemt, finnes det mange interesser som må tas med i betraktningen når den amerikanske utenrikspolitikken blir utformet. Disse interessene kan sammenfattes under en betegnelse, *Global strategiske interesser*. Enhver amerikansk administrasjon utformet sin utenrikspolitikk i lys av den hvordan den bipolare sammensettingen var i verden. USA ønsket til enhver tid å opprettholde maktbalansen i favør USA. Under den kalde krigens epoke, betydde dette at USA var i kamp mot Sovjet i henhold til økonomisk, diplomatisk og militær gevinst. I Midtøsten førte USA en konstant kamp for å bekjempe spredningen av kommunisme. Et eksempel på amerikansk støtte for å bekjempe kommunisme i regionen kan sees i den amerikanske støtten til Jordan fra 1970-tallet.¹⁵ En annen viktig global interesse var tilførselen av billig olje til USA. Olje har alltid vært en viktig bidragsyter i hvorfor USA velger å involvere sine diplomatiske muskler i Midtøsten. Amerikanske firmaer har vært noen av de største utviklerne av oljeressursene i regionen, spesielt i Saudi Arabia. De amerikanske oljefirmaene har, under sin paraplyorganisasjon, ”The American Petroleum Institute (API)”, stor makt gjennom sin lobbyvirksomhet i Kongressen i Washington D.C. API har gjennom sin lobbyvirksomhet i Kongressen, fremmet interessene til oljeproduserende stater i Midtøsten.¹⁶ Den strategiske verdien for amerikanerne ligger i at stabiliteten i Midtøsten er ensbetydende med den relativt billige forsyningen av olje. En billig forsyning av olje gjør at USA kan opprettholde sin geopolitiske maktfaktor.¹⁷ En siste interesse som involverer den amerikanske utenrikspolitikken i Midtøsten er det spesielle forholdet mellom USA og Israel. USA var tidlig en av de største forkjemperne for etableringen av staten Israel. USA har lenge vært utsatt for et innenrikspolitisk press fra en stor jødisk befolkning i USA. Styrken til den amerikansk-jødiske befolkningen ligger i deres innflytelse på den amerikanske kongressen og generelt på utformingen av den amerikanske utenrikspolitikken. Samtidig viste Israel som svært viktig i bekjempelsen av sovjetiske interesser under den kalde krigen.¹⁸

Det er samkjøringen mellom de forskjellige global strategiske interessene, som utgjør hovedelementet i den amerikanske utenrikspolitikken under denne tidsperioden.

¹⁴ Nathan og Oliver, 1994: 37-38

¹⁵ Quandt, 2005: 10-11

¹⁶ Nathan og Oliver, 1994: 207

¹⁷ Quandt, 2005: 10-11

¹⁸ Quandt, 2005: 13, Nathan og Oliver, 1994: 199-204

Amerikansk Midtøsten politikk – en kort historisk bakgrunn

Den arabisk-israelske konflikten har stått sentralt i utformingen av den amerikanske utenrikspolitikken overfor Midtøsten siden etableringen av staten Israel i 1948. Andre viktige interesser har vært tilførselen av billig olje og rivaliseringen mellom Sovjetunionen og USA. Siden starten av Den kalde krigen har det vært en av USAs hovedinteresser å forminske den sovjetiske innflytelsen i regionen.

Etter Den andre verdenskrigen, sto et stort antall amerikanske soldater i regionen, spesielt i Iran. Da den sovjetiske lederen Joseph Stalin nektet å trekke ut sine soldater i Iran etter krigen, truet den amerikanske presidenten, Harry S. Truman (1945 – 52), om at situasjonen i Iran kunne bli et konfliktområde mellom de to supermaktene. Da trusselen om amerikanske militæraksjoner kom, trakk Stalin sine soldater tilbake.¹⁹ *Truman doktrinen*, som egentlig skulle demme opp for den sovjetiske innflytelsen i Hellas og Tyrkia, ble også sentral i den amerikanske politikken i Midtøsten, da den uformelt ble grunnlaget for USA kalde krig politikk verden rundt. Et eksempel kan sees i USAs inkludering av Tyrkia i ”North Atlantic Treaty Organization” (NATO) i 1952. Dette befestet at Midtøsten var område av interesse for USA i Den kalde krigen. Truman administrasjonens rolle i Midtøsten var også stor med tanke på USA støtte til opprettelsen av staten Israel i 1948. Da FN godkjente resolusjon 181, som var delingsplanen for Det britiske mandatet over Palestina, var dette under stor amerikansk påvirkning og støtte. Truman anerkjente den israelske staten 11 minutter etter at staten Israel ble opprettet, 14. mai 1948.²⁰

Den neste administrasjonen, under ledelse av president Dwight D. Eisenhower (1953-60), gjorde seg bemerket på flere plan. Under Eisenhower var den amerikanske politikken overfor regionen dominert av to aspekter: å løse den arabisk-israelske konflikten og stanse ethvert forsøk fra sovjets side i å øke sin innflytelse. De amerikanske forsøkene var mange og til tider mislykkede. For eksempel forsøkte Det amerikanske utenriksdepartementet, under ledelse av utenriksminister John Foster Dulles å løse problemene i regionen ved å foreslå en deling av vannet fra Jordan vassdraget (*Johnston Plan*), men det ble med forsøket. De uforsonlige forskjellene mellom araberne og Israel, som for eksempel Israels rett til å eksistere, gjorde at ingen fredelig løsning kunne fremforhandles.²¹

¹⁹ Little, Douglas, *American Orientalism, The United States and the Middle East since 1945*, Chapel Hill, 2002: 199: 127

²⁰ Little, 2002: 80-87 og 123-24

²¹ Ghanayem, Ishaq I. og Voth, Alden H; *The Kissinger Legacy, American-Middle East Policy*, New York, 1984: 13

I 1953 forsøkte den amerikanske utenriksministeren, John Foster Dulles, å inkludere Egypt inn i en allianse som skulle svekke den sovjetiske innflytelsen i regionen. Egypt nektet å bli med i noen allianse, da faren for en konflikt i regionen ikke lå i sovjetisk innflytelse, men i Israels tilstedeværelse. Forsøket med å inkludere Egypt inn i en anti-sovjetisk allianse, kan sees som en forløper for den anti-kommunistiske alliansen, *Bagdad – Pakten*, i 1955. Den sovjetiske og arabiske opposisjonen til de vestlige forsøkene førte til en militær og politisk tilnærming mellom Sovjetunionen og Egypt i 1955.²²

Da britiske, franske og israelske styrker angrep Egypt i 1956, var den amerikanske posisjonen vis-à-vis invasjonen negativ. *Suezkrisen*, som invasjonen senere ble hetende, ble en mislykket affære og styrket både Egypts og den sovjetiske innflytelsen i regionen. Problemet for amerikanerne var at den mislykkede invasjonen gjorde Sovjetunionen til arabernes største støttespiller. Etter krisen innså amerikanerne at de måtte gjennomføre en mer direkte involvering i regionen. Et direkte resultat av dette var *Eisenhower doktrinen* i 1957, som skulle gjøre det mulig for land i Midtøsten å sende forespørsel om amerikansk økonomisk bistand og/eller bistand fra USAs militære styrker hvis den var truet av Sovjetisk innflytelse.²³ En direkte følge av doktrinen kan sees i den amerikanske intervensjonen i Libanon 1958, da libanesiske ledere spurte om amerikansk hjelp for å stanse angrepene fra nasjonalistiske arabere mot det sittende konservative maronitt regimet i Libanon.²⁴

Kennedy administrasjonen (1961 – 63) prøvde å løse den regionale problematikken gjennom økonomisk og politisk bistand. Da Kennedy forsøkte å overtale Egypt til å stanse sin militære involvering i borgerkrigen i Nord- Jemen og heller fokusere på økonomisk utvikling med støtte fra USA, nektet Egypt å følge det amerikanske rådet. Egypt ville ikke trekke seg ut så lenge Saudi Arabia, som var ansett som en amerikansk alliansepartner, støttet det sittende regimet i Jemen. Problemet for Egypts president, Gamal Abdel Nasser, var at USA samtidig som de støttet Egypt, gjennomførte en betydelig militær støtte til regimet i Nord-Jemen og Israel. Men selv om Nasser ikke fulgte Kennedys råd, fortsatte Kennedy å sende støtte til Egypt for å motarbeide den sovjetiske innflytelsen i regimet. Kennedy forsøkte også å løse den arabisk-israelske konflikten gjennom å løse Det palestinske flyktningproblemet. Den amerikanske utenriksmedarbeideren, Joseph E. Johnson meklet mellom araberne og Israel for å forsøke å finne et kompromissforslag med tanke på bosettingen av de palestinske

²² Ibid: 14-16, Bagdad pakten (også kjent som *Central Treaty Organization (CENTO)*), ble dannet I 1955 av Irak, Iran Pakistan, Tyrkia og Storbritannia. I 1958 ble USA med i den militære delen av organisasjonen

²³ <http://www.state.gov/r/pa/ho/time/lw/82548.htm> (sist besøkt 4.2.2010)

²⁴ Ghanayem og Voth, 1984: 17-18

flyktningene. Men både Israel og de arabiske statene nektet å assimilere de palestinske flyktningene.²⁵

Starten på den amerikansk-israelske alliansen kan også attribueres til Kennedy administrasjonen. Da Kennedy brøt våpen embargoen mot Israel i 1962, var dette en indikasjon på styrkede forholdet mellom Israel og USA. Dette førte til at flere arabiske stater tilnærmet seg Sovjetunionen. Som den egyptiske utenriksministeren, Mahmoud Fawzi, sa: “With the total alignment of the U.S. to Israel we were left no other choice but to turn totally to the Soviet Union.”²⁶

Administrasjonen til president Lyndon B. Johnson (1963-68), var for det første opptatt med innenrikspolitiske anliggender og Vietnam krigen. På bakgrunn av dette ble en løsning av problematikken i Midtøsten nedprioritert. Selv om amerikanerne ikke var Israels største militære bidragsgiver før 1967, var troen blant de arabiske landene at USA støttet Israel. For å motbevise dette gjennomførte USA våpenbistand til Jordan og Saudi Arabia. Men disse landene var ansett som konservative regimer under innflytelse av USA, og våpenleveransene bare økte araberstatene mistro til USA.

Da krigen i 1967 resulterte i en stor seier for Israel, kom amerikanerne tilbake på den diplomatiske banen i regionen. Da Sovjet truet Israel med militære aksjoner for å stanse krigen, satte president Johnson den sjette flåten i beredskap for å motsette seg et sovjetisk angrep på Israel.²⁷ Den amerikanske sjette flåte hadde vært stasjonert i Middelhavet siden 1946, da president Harry S. Truman hadde beordret flåten inn som et mottiltak mot de økende sovjetiske truslene mot Iran, Hellas og Tyrkia.²⁸ Krigen i 1967 viste overfor Johnson administrasjonen at de tidligere administrasjonene hadde mislykket i sine diplomatiske forsøk i regionen. USA måtte involvere seg sterkere diplomatisk i regionen, slik at en etablert fredsplan kunne gjennomføres. Den nye amerikanske tiltroen mot en fredelig løsning kan sees i FNs resolusjon 242, som oppfordret etableringen av en rettferdig og varig fred i Midtøsten. Gjennom sine diplomatiske kanaler i regionen fikk amerikanerne i stand en aksept til resolusjonen fra både araberstatene og Israel.²⁹ En direkte konsekvens av krigen var en styrking av forholdet mellom Israel og USA. Men et paradoks av intensifiseringen i forholdet mellom Israel og USA, var at det også styrket den amerikanske posisjonen i regionen som

²⁵ Ibid: 20-21

²⁶ Neff, Donald, *Fallen Pillars, U.S. Policy towards Palestine and Israel since 1945*, Washington DC, 2002: 171

²⁷ Little, 2002: 242

²⁸ Lundestad, Geir, *Øst-Vest-Nord-Sør, Hovedlinjer i Internasjonal Politikk etter 1945*, Oslo, 2004: 28

²⁹ Ghanayem og Voth, 1984: 25

fredsmegler. Et resultat av krigen var også at flere araberstater innså at Sovjet aldri ville få noen form for politisk innflytelse over Israel. Dette var det bare USA som hadde. Etter krigen økte også de militære transaksjonene mellom de to landene betraktelig. Et eksempel på dette er salget av Phantom fly til Israel i 1968.³⁰

Under Nixon administrasjonen (1969-74) gjennomførte USA flere diplomatiske fredsforsøk, samtidig som det militære alliansebåndet mellom Israel og USA ble styrket. Da den israelske statsministeren, Golda Meir, i et møte med president Nixon i 1970, forklarte at Israels problemer ikke var arabernes skyld, men Sovjetunionens, omfavnet amerikanerne denne kalde krigen tilkoblingen.³¹ Den nasjonale sikkerhetsrådgiver, og senere utenriksminister, Henry Kissinger innså at Israel ville bli en verdifull alliert i kampen mot Sovjet i regionen. Det første beviset fikk Kissinger og Nixon da de fikk Israel til å stanse den syriske fremrykningen mot Jordan under Den jordanske borgekrigen 1970-71. Syria som var en av Sovjets sterkeste allierte, snudde da trusselen om israelske angrep ankom Damaskus. Den påfølgende jordanske seieren i krigen og de israelske truslene mot Syria ble senere brukt av USA som en seier mot Sovjetunionen under Den kalde krigens rammer. Etter krigen ble sterke bånd mellom Jordan og USA etablert, noe som resulterte i betydelig militære og økonomiske bistand fra USA til Jordan. Jordans rolle var å promotere stabilitet i regionen, samtidig som de skulle bli et viktig bindeledd mellom USA og de oljeproduserende araberstatene. Alliansen kan knyttes direkte til den global strategiske interessen rundt innførselen av billig olje hos amerikanerne.³²

Krigen resulterte også i en betydelig økning av militær og økonomisk bistand fra USA til Israel. Israel hadde vist seg som en strategisk viktig alliert, som var verdig betydelig militær assistanse. Forholdet ble derfor sementert gjennom signeringen av ” Master Defense Development Data Exchange Agreement (MDDDA) i 1970. Avtalen gikk ut på at USA ga Israel tilgang til amerikansk militær teknologi. Israel fikk tilgang gjennom pakker som inneholdt blant annet militære skisser og andre materialer, som gjorde det mulig for Israel å utvikle egne våpen. Fra 1970 til 1978 fikk Israel 120 slike ”pakker” fra USA. Ved siden av den militære teknologi avtalen, fikk Israel et stort antall tanks, fly og missiler fra USA.³³

Da Yom Kippur krigen startet i oktober 1973, var forholdet mellom USA og Israel et av regionens sterkeste alliansebånd. Israel, som ble tatt på senga av de egyptiske og syriske

³⁰ Reich, Bernhard, *The United States and Israel, Influence in the Special Relationship*, New York, 1984: 158-59

³¹ Neff, 2002: 174

³² Quandt, 2005: 84, Neff, 2002: 174-75

³³ Neff, 2002, 175-76, (MDDDA): <http://www.state.gov/documents/organization/94252.pdf>, (sist besøkt 18.4.2011)

angrepene under starten av krigen, søkte derfor om militær hjelp fra USA. Av den grunn gjennomførte USA en stor luftbro til Israel, som resulterte i en betydelig militær fordel for israelerne vis-à-vis araberstatene.³⁴ En negativ konsekvens av krigen, for USAs vedkommende, var at araberstatene iverksatte en oljeembargo mot USA på grunn av deres luftbro til Israel. Oljeembargoen varte frem til mars 1974. Embargoen viste hvilken svakhet amerikanerne sto overfor hvis tilførselen av billig olje ble kansellert fra araberstatene. En ny oljeembargo fra araberstatene ønsket USA etter 1974 å forhindre til enhver pris.³⁵

I tiden frem mot Den libanesiske borgekrigen var fokuset i den amerikanske utenrikspolitikken rettet mot gjennomføringen av våpenstillstandsavtaler i regionen. Fra krigen i 1973 frem til 1975 gjennomførte utenriksminister, Henry Kissinger, et skytteldiplomati som led frem til signeringene av tilbaketrektingsavtalene mellom Israel og Syria (1974) og Israel og Egypt (1975). USA hadde etter gjennomføringen av de diplomatiske avtalene mellom Egypt, Israel og Syria ervervet seg rollen som fredsmegler i regionen, og ønsket derfor å forhindre nye regionale konflikter som kunne sette denne nye rollen i fare.

Den amerikanske bakgrunnen for involvering i Libanon 1975 - 76

På bakgrunn av utviklingen i Libanon vinteren 1976, der maronittene var i ferd med å bli den tapende part, samtidig som krigen ytterligere dro de regionale partene (Israel og Syria) nærmere en regional krig måtte USA endre sin politikk i Libanon fra et forminsket engasjement til en forpliktelse til å finne en fredelig løsning. Problematikken var at en politisk forandring i Libanon ville satt regionen i fare, da en radikal stat ledet av enten kommunister (LNM) eller palestinerne ville forskjøvet den regionale maktbalansen, noe aldri Israel eller Syria ville akseptert. En siste faktor var at Israel, som var USA nærmeste allierte, hadde sterk tilknytning til maronittene, som dominerte politikken i Libanon. Israel ville aldri akseptert et radikalt lederskap under ledelse av palestinerne ville ta over den politiske styringen i Libanon. Amerikanerne og spesielt Henry Kissinger måtte derfor vurdere mange forhold da den nye politikken overfor Libanon skulle utformes. For det første måtte konflikten i Libanon på ingen måte forstyrre den regionale freden, der det siste tilskuddet var den amerikansk fremforhandlende Sinai II avtalen mellom Egypt og Israel, som ble undertegnet 4. september

³⁴ Quandt, 2005: 113-116

³⁵ Quandt, 2005: 116-17, 146-47

1975.³⁶ For det andre ønsket amerikanerne å bevare den libanesiske territorielle integriteten og jobbet mot en oppdeling av Libanon, noe som ble foreslått av deler av den maronittiske befolkningen.³⁷ For det tredje ville USA støtte opp om en justering av det økonomiske, politiske og sosiale systemet i Libanon, som på mange måter var hovedproblemet bak de interne libanesiske stridighetene i borgerkrigen. Men reformene som ble foreslått måtte bevare maronittenes politiske posisjon.³⁸ For det fjerde ønsket ikke amerikanerne at stridighetene i Libanon skulle bryte ned den amerikanske fredsrollen i regionen, som var blitt kronet med hele to Sinai-avtaler. Hvis borgerkrigen utviklet seg til et scenario der Israel ble direkte involvert, ville USA bruke sine politiske muskler for å forhindre direkte israelsk deltagelse.³⁹ Til slutt ønsket ikke amerikanerne at konflikten i Libanon skulle trappes opp til en konflikt mellom supermaktene. På mange måter hadde perioden siden slutten av 1960-tallet vært den roligste siden starten av den kalde krigen. Denne avspenningspolitikken, som ofte går under navnet *détente*, symboliserte at det fantes stor respekt mellom de to supermaktene. USA ønsket å forhindre at konflikten i Libanon skulle ødelegge denne avspenningspolitikken.⁴⁰

Teoretiske perspektiver

De alternativene som sto åpne for amerikanerne var intervensjon eller å trappe ned situasjonen gjennom de diplomatiske kanalene. Dette innebar tilretteleggelse og megling i fredsprosessen. Men amerikanerne meglet ikke bare mellom de stridende i Libanon, men også mellom de israelske og syriske interessene under borgerkrigen.

Når en tredjepart forhandler mellom stridende parter for å løse en konflikt, defineres denne oppgaven som megling. Megling kan også karakteriseres som en intervensjon der det ikke skal brukes makt og vold.⁴¹ Gjennom meglingen blir tredjeparten en aktør i konfliktområdet, der tredjeparten enten kan fordele ris og ros, samtidig som megleren blir en del av vekselforholdet som omfatter interesser og politiske belønninger.⁴² Ifølge statsviteren og meglingsteoretikeren Jacob Bercovitch kan en vellykket utført meglingsprosess føre til en

³⁶ Morris, 2001: 440-41. Hovedmomentet i Sinai II avtalen befestet at Egypt og Israel skulle løse videre konflikter ved bruken av fredelige midler og ikke militær makt. Israel skulle også gi tilbake de erobrede områdene i Sinai som Israel hadde okkupert siden krigen i 1967.

³⁷ Stookey, Robert, I Haley Edward P og Snider Lewis W; *Lebanon in Crisis, Participants and Issues*, New York, 1979: 241

³⁸ Ibid.

³⁹ Red Austin til Winston Lord, 16.10.75, Record Group (RG) 59, Boks 42, National Archives (NARA)

⁴⁰ Lundestad, 2004: 85-86, 99-105

⁴¹ Bercovitch, Jacob, i Bercovitch, Jacob, Kremenjuk, Victor and Zartman, William I, *The Sage Handbook of Conflict Resolution*, London, 2009: 340-41

⁴² Bercovitch, 2009: 346

”oppmykning” av de stridende partene, og ”oppmykningen” kan enten føre til en våpenhvile, en fredsavtale eller et fullstendig oppgjør av en konflikt.⁴³ Videre hevder Bercovitch at meglers opprinnelse, og hvilke kvalifikasjoner megleren har, avgjør hva megleren kan utføre i meglingsprosessen.⁴⁴ En sterk megler som har et komplett utvalg av ressurser vil dermed ha større muligheter når megleren velger strategi ovenfor konfliktpartene. Et eksempel på en sterk megler er den amerikanske meglingen under Camp David avtalen mellom Egypt og Israel i 1978.⁴⁵ En svak megler vil ikke ha de samme forutsetningene som en sterk megler og må derfor bruke kommunikasjonsstrategier for å løse opp konflikten. Et eksempel på en svak megler kan være en ikke-statlig organisasjon eller en stat med mindre diplomatiske ressurser.⁴⁶

Innenfor arbeidet med meglingsteori defineres meglingen som mest effektiv hvis megleren er upartisk. På bakgrunn av styrkeforholdet til megleren og hvorvidt megleren er upartisk eller ikke kan meglere deles opp i fire kategorier: den svake og upartiske; den sterke og upartiske; den svake og partiske; og den sterke og partiske.⁴⁷ Det klassiske konseptet av en megler er den svake og upartiske megleren, som ikke har mulighet til å yte innflytelse på meglingsprosessen gjennom gulrot og kjepp. Dette klassiske konseptet ble utfordret av andre meglingsteoretikere som mente at habiliteten til megleren var overvurdert. Statsviteren Saadia Touval er en meglingsteoretiker som hevder at megleren ikke trenger å være upartisk for å finne en løsning i konflikten. Touval påpeker at suksessfulle meglere i mange tilfeller var sterke, hadde egne politiske interesser i konflikten, og var derfor partiske.⁴⁸ Et eksempel på en sterk og partisk megling er den amerikanske meglingen under fredsforhandlingene mellom Egypt og Israel i 1978, der USA hadde klare interesser i hvordan konflikten skulle bli løst.⁴⁹ Den tredje kategorien er den svake og partiske megleren, noe som i seg selv kan virke meningsløst med tanke på meglingen. Ville en svak, partisk megler favorisere en av partene? Dette er ikke alltid tilfellet, da denne type megler i mange tilfeller fører til god kommunikasjon mellom megleren og den ene parten, slik at megleren kan yte innflytelse på parten slik at den kan akseptere forslag fra den andre parten. Den svake partiske megleren vil derfor bruke sin innflytelse i en positiv forstand slik at den parten megleren er partisk mot vil

⁴³ Bercovitch, 2009: 340-41

⁴⁴ Bercovitch, 2009: 349

⁴⁵ Waage, Hilde Henriksen. *”Peacemaking is a Risky Business, Norway’s Role in the Peace Process in the Middle East, 1993 – 96*, Oslo, 2004: 6

⁴⁶ Bercovitch, 2009: 349

⁴⁷ Waage, 2004: 5

⁴⁸ Touval, Saadia og Zartman, William (red.), *International Mediation in Theory and Practice*, Washington DC, 1985: 15

⁴⁹ Waage, 2004: 6

foreta innrømmelser ovenfor den andre parten. Den siste kategorien vil kanskje være den ideelle kategorien, den sterke og upartiske megleren. Den sterke og upartiske megleren har de ressursene som en svak megler ikke har, men har ikke egne politiske interesser i hvordan konflikten løses. Megleren vil derfor ha som overhengende mål å bevare fred, forebygge sultkatastrofer eller forsvare økonomiske forbindelser, som kan være tilfelle i en borgerkrig. Et eksempel på dette kan være den amerikanske meglingen under borgerkrigen i Bosnia på 1990 tallet, der USA sammen med norske diplomater og FN fremforhandlet fredsavtalen uten å ha partiske motiver.⁵⁰

Vil disse teoretiske perspektivene på noen måte kunne bidra til å forklare det arbeidet amerikanerne utførte i fredsforhandlingene i Midtøsten? Den amerikanske meglingsrollen i Midtøsten kan defineres som en sterk og partisk megler, da amerikanerne på mange måter er partiske ovenfor sin allierte Israel, men også på bakgrunn av hvordan Libanon-konflikten ble løst til fordel for USA i regionen. Dette kan på mange måter sees i sammenheng med den kalde krigen og den amerikanske utenrikspolitikken i Midtøsten. Langt på vei var amerikanernes mål i mange tilfeller å undergrave den sovjetiske innflytelsen i regionen. Eksempler på dette kan sees i den amerikanske meglingen rundt fredsforhandlingene mellom Egypt og Israel i 1975, som går under navnet Sinai II avtalen.

Den amerikanske meglingen i den libanesiske konflikten kan ikke sammenlignes med den rollen amerikanerne spilte i forhandlingene mellom Egypt og Israel. I det diplomatiske landskapet som oppstod mellom Israel og Syria var den amerikanske rollen å forhindre en israelsk intervensjon i Libanon på bakgrunn av den syriske innvolvingen. Her opptrådte amerikanerne som en sterk og upartisk megler. Skytteldiplomatiet til Kissinger som førte til den suksessfulle gjennomføringen av Sinai II avtalen ble også prøvd i forhandlingene under den libanesiske borgerkrigen. Denne diplomatiske modellen måtte brukes da Israel og Syria ikke hadde noen diplomatiske kanaler seg i mellom. USA sto dermed i midten av de diplomatiske forsøkene som skulle dempe og forhindre krisen som den syriske intervensjonen kunne ha skapt mellom Syria og Israel. I den direkte amerikanske meglingen i Libanon ønsket spesialutsending, Dean Brown, å fremstå som en sterk og upartisk megler. Browns megling ble tatt godt imot av majoriteten av libaneserne, og skulle vise seg som viktig for å få gjennomført en reform av det politiske valgsystemet i Libanon.

⁵⁰ Waage, 2004: 6

Kilder og metode

Denne oppgaven er basert på tidligere historiske og empiriske studier av borgerkrigen i Libanon 1975-76, samt studier av den amerikanske rollen som megler i Libanon under den nevnte konflikten. I motsetning til tidligere historiske analyser av konflikten vil denne oppgaven belyse hvilken rolle den amerikanske meglingen spilte for å forhindre en opptrapping av borgerkrigen til en regional krig med Israel og Syria som motparter.⁵¹

Oppgavens analyse er ordnet kronologisk, bortsett fra kapittel 2 som forklarer bakgrunnen for den libanesiske borgerkrigen. Videre vil oppgaven i kapittel 3, 4, 5, 6 og 7 ta for seg den libanesiske borgerkrigen og amerikanernes rolle i den frem til ”freden” høsten 1976. I den avsluttende konklusjonen oppsummerer masteroppgavens svar på mine tre problemstillinger.

Arkivet til det amerikanske utenriksdepartementet, National Archives II (NARA II) i College Park, Maryland, står sentral i denne oppgaven. Arkivmateriale rundt denne perioden i amerikansk utenrikspolitikk er i nå i ferd med å bli åpnet. I min analyse vil jeg bruke både kilder fra utenriksminister Henry Kissingers filer, men også fra det personlige arkivet til statssekretær Joseph J. Sisco.⁵² Siscos samling er sentral for denne oppgaven, da den har samlet korrespondansen mellom det amerikanske utenriksdepartementet og diverse ambassader i Midtøsten. Selv om mye av arkivmaterialet har blitt frigitt, finnes det fortsatt et stort antall filer som ikke har blitt frigitt. For eksempel har ikke filene omkring Det amerikanske nasjonale sikkerhetsrådet blitt frigitt. Ved siden av primærkildene fra National Archives II, har jeg brukt en del frigitte filer fra National Archives digitale arkiv (NARA/AAD).

Det har blitt utgitt flere historiske analyser av den libanesiske borgerkrigen, der hovedfokuset har ligget på de militære, politiske og sosiale perspektivene på krigen. Den amerikanske rollen har ofte blitt ansett som liten og ubetydelig. Fokuset ligger ofte på den syriske innblanding i krigen og hvordan syriske diplomater gjennomførte megling mellom de stridende i konflikten, ved deretter å intervenere for å sette en stopper for krigen høsten 1976. Denne analysen har imidlertid som mål å vise at den amerikanske rollen ikke var så liten som tidligere empiriske studier har vist, men at den amerikanske meglingen var med på å forhindre en krig mellom Israel og Syria på bakgrunn av den syriske innblanding i borgerkrigen. Samtidig vil

⁵¹ Eksempler på analyser av den libanesiske borgerkrigen kan være: Khalidi, Walid, *Conflict and Violence in Lebanon, Confrontation in the Middle East*, Cambridge, Massachusetts, 1979, Khazen, Farid El. *The Breakdown of the State of Lebanon, 1967 – 1976*, Cambridge, Massachusetts, 2000 og Winslow, Charles, *Lebanon, War and Politics in a Fragmented Society*, London, 1996

⁵² Joseph J. Sisco offisielle tittel i det amerikanske utenriksdepartementet var *Under Secretary for Political Affairs in State Department*

oppgaven vise at USA hadde som mål å forhindre at fredsavtalen mellom Egypt og Israel skulle bryte sammen på bakgrunn av regionale spenninger i tilknytning til den libanesiske borgerkrigen.

Et av de viktigste bidragene fra sekundærlitteraturen vil være historiker Farid El Khazens bok *The Breakdown of the State of Lebanon, 1967-76*. Boken analyserer de politiske, militære og økonomiske problemene som lå til grunne for den libanesiske borgerkrigen. Videre gjennomgår Khazen også de diplomatiske kanalene som ble utprøvd, der forsøkene til Syria står sentralt. Khazen tar også opp diplomatiske kanaler som ble forsøkt utnyttet av de stridende i Libanon, som for eksempel de palestinske kanalene med Syria, Kamal Jumblatts møter med syriske delegater, samt de ”hemmelige” møtene mellom maronitter, israelere og syriske representanter. Men som mange andre historikere legger ikke Farid El Khazen stor vekt på den amerikanske rollen i konflikten.

For å få et innblikk i den israelske deltagelsen i den libanesiske borgerkrigen står boken til historikeren Kristen E. Schulze sentralt. *Israel's Covert Diplomacy in Lebanon* diskuterer hvilke hemmelige kanaler som hadde blitt opprettet mellom maronittene og Israel, gjennom det som kan kalles en ”minoritetsallianse”. Selve argumentet for Schulze sin analyse er å vise at Israel har gjennomført en aktiv intervensjonspolitikk i Libanon gjennom sin ”minoritetsallianse” med maronittene. Boken diskuterer i stor grad hvilke politiske, militære og økonomiske midler Israel tilførte sine maronittiske allierte under borgerkrigen.

Det eneste bidraget som diskuterer den amerikanske innblandningen i større grad er boken til den tidligere amerikanske utenriksministeren Henry Kissinger, *Years of Renewal*. Der gjennomgår Kissinger sine tanker og refleksjoner rundt den libanesiske borgerkrigen. Boken gir et godt utgangspunkt for å vise at den amerikanske rollen var større enn tidligere studier viser, samtidig som den viser hvor komplekst denne meglingen egentlig var da det ikke bare var Israel og Syria som var deltagere i meglingen, men også Jordan, Egypt og Saudi Arabia.

Per dags dato finnes det ingen omfattende analyser av den amerikanske meglingen under den libanesiske borgerkrigen. En viktig forklaring på dette er at kildematerialet ikke har blitt offentliggjort ved de amerikanske arkivene. Det er de i ferd med å bli nå. Denne oppgaven vil derfor ta for seg hvilken rolle den amerikanske meglingen hadde under den libanesiske borgerkrigen 1975-76.

Kapittel 2 - Den historiske bakgrunnen for Den libanesiske borgerkrigen 1975 - 76

Våren 1975 brøt den libanesiske borgerkrigen ut.¹ Intern maktkamp som følge av et utdatert politisk system, opprettelsen av palestinske geriljanettverk, regionale spenninger og alliansedannelser under den kalde krigen var noen av årsakene som ledet frem til krigens utbrudd. USA og dets allierte Frankrike hadde lenge hatt et sterkt feste i det libanesiske samfunnet. Fra opprettelsen av Det amerikanske universitet i Beirut i 1866 fram til den amerikanske intervensjonen i 1982 spilte Libanon en sentral rolle i utformingen av amerikansk Midtøsten-politikk.² Under den libanesiske kampen for selvstendighet og under borgerkrigen i 1958, støttet amerikanerne opp under den libanesiske regjeringen, spesielt hvis det fantes fare for at en konflikt ville skape opprør innad i Libanon eller spre seg utover Libanons grenser. I dette kapittelet skal jeg gjøre rede for forløpet til den libanesiske borgerkrigen, der det komplekse sekteriske systemet vil bli redegjort for. Videre vil jeg forklare hva som kjennetegnet USAs rolle i Libanon fra 1943 til 1975.

Opprettelsen og Nasjonalpakten

Da den første verdenskrig var over høsten 1918, hadde Storbritannia og Frankrike kontroll over de tidligere osmanske områdene. Frankrike hadde, i henhold til *Sykes-Picot* avtalen av 1916, sikret seg kontrollen over Libanon og Syria, som ble ansett som ett område.³ For å sikre sin imperialistiske politikk over områdene, valgte Frankrike, den 1. september 1920, å proklamere Stor Libanon som en uavhengig del av Syria. Men de fastsatte grensene mellom de to tidligere osmanske provinsene ble ikke fastsatt før i 1923 under Lausanne konferansen. *Lausanne traktaten*, som var fastsettelsen av prinsippene under konferansen, fastslo at oppdelingen av de tidligere osmanske områdene.⁴ For ytterligere å skille Stor - Libanon fra resten av det fransk-kontrollerte Syria, ble den libanesiske republikken opprettet i 1926.⁵ Demografisk var Libanon svært sammensatt.. Offisielt fantes det 18 etnisk-religiøse grupper. Den etniske tilhørigheten bestemte ofte hvor befolkningen hadde sine tradisjonelle tilholdssteder. Libanon-fjellene ble ansett som de forskjellige kristne gruppenes tradisjonelle

¹ Traboulsi, Fawwaz, *A History of Modern Lebanon*, London 2007: 29-40, 33-38

² Azar, Edward E, og Shnayerson, Kate, *United States – Lebanese Relations, A Pocketful of Paradoxes, I The Emergence of a New Lebanon, Fantasy or Reality*, New York, 1984: 223-27

³ Odeh, B.J., *Lebanon Dynamics of Conflict, A Modern Political History*, London, 1985: 40

⁴ Winslow, Charles, *Lebanon, War and Politics in a Fragmented Society*, London, 1996: 62-63

⁵ Traboulsi, 2007: 89-90

område, mens Shuf-fjellene var *drusenenes* tilholdssted. Sjiamuslimene var tradisjonelt tilknyttet Sør- og Øst-Libanon. Det resterende Libanon var bosatt av sunnimuslimer.⁶

Libanon ble opprettet i sin nåværende politiske form under det som kalles *Nasjonalpakten* i 1943.⁷ Pakten, som ble utarbeidet av maronitten Bishara al-Khoury og sunnimuslimen Riyadh al-Solh, ble basisen for Libanons uavhengighet fra Frankrike.⁸ Essensen i Nasjonalpakten var arabisk forsakelse av en arabisk union i Libanon mot at maronittene skulle oppgi sin støtte til vestlig beskyttelse.⁹ Avtalen gikk videre ut på en overensstemmelse mellom de to partene omkring representasjon i de utøvende og lovgivende forsamlingene. Representasjonen skulle fordeles på bakgrunn av den eneste offisielle folketellingen i Libanon fra 1932. På bakgrunn av folketellingen ble mandatene i parlamentet fordelt i en 6:5 ratio til fordel for de kristne/maronittene. Folketellingen som hadde blitt foretatt 11 år tidligere, var utarbeidet med tanke på å sikre et kristent/maronittisk flertall. Derfor ble et stort antall kristne/maronitter som bodde i utlandet og som hadde frasagt seg sine borgerrettigheter, talt med under folketellingen.¹⁰ Slik sikret maronittene seg majoritet både under valg, men også under debatten omkring fordelingen av politiske mandater. Selv om det var enighet mellom partene omkring avtalen, ble den aldri undertegnet av Khoury og Solh.¹¹

Den libanesiske selvstendigheten fra Frankrike var ingen enkel affære. Frankrike, var etter det tyske angrepet våren 1940, under tysk okkupasjon. Men under sommeren 1941 angrep de frie franske styrkene (under ledelse av senere president Charles De Gaulle), sammen med britene den franske Vichy-regjeringens posisjoner i Syria og Libanon. Vichy-regjeringen var en betegnelse på den tysk-vennlige franske regjeringen som kontrollerte de sørlige delene av Frankrike, samt de franske mandatområdene under andre verdenskrig.¹² Konsekvensen av angrepene var at britene og de frie franske styrkene fikk kontroll over Syria og Libanon.¹³ Selv om de frie franske styrkene hadde gjenvunnet kontroll over Libanon, innså de straks hva lokalbefolkningen ønsket, selvstendighet.¹⁴ De frie franske styrkene sa seg villig til å tillate

⁶ Hirst, David, *Beware of Small States, Lebanon, Battleground of the Middle East*, London, 2010: 8-13, Mackey, Sandra, *A Mirror of the Arab World, Lebanon in Conflict*, New York, 2008: 15-39, Khalidi, 1979: 30, De forskjellige kristne gruppene er: Maronitter, gresk katolsk, gresk ortodoks, protestanter, armensk ortodoks og armensk katolsk

⁷ Khalidi, Walid, 1979: 37 og 162. Prinsippene til Nasjonalpakten ble proklamert under en tale holdt av Riyadh al-Solh i det libanesiske parlamentet 22. oktober 1943.

⁸ Khalidi, 1979: 22

⁹ Khalidi, 1979: 36

¹⁰ Vocke, Harald, *The Lebanese War, Its Origins and Political Dimensions*, London, 1978: 15

¹¹ Vocke, 1978: 14

¹² Azar og Shnayerson, 1984: 230-31

¹³ Traboulsi, 2007: 104

¹⁴ Traboulsi, 2007: 104-08

libanesisk selvstendighet, men da under sterkt press fra både britene og amerikanerne. Amerikanerne ønsket først ikke å presse franskmennene, på bakgrunn av strømmen av etterretning som kom ut av motstandsbevegelsen i Frankrike. Ved siden av etterretningen som amerikanerne anskaffet ville ikke USA at franskmennene skulle motarbeide invasjonen av Nord-Afrika (Operasjon TORCH). Amerikanerne ombestemte seg etter den suksessfulle gjennomføringen av Operasjon TORCH.¹⁵ Amerikanerne åpnet dermed for libanesiske valg og presset franskmennene til å akseptere libanesisk selvstendighet. Franskmennene lot seg imidlertid ikke presse og arresterte den folkevalgte libanesiske regjeringen 21. september 1943. Etter ytterligere press fra britene og amerikanerne, slapp franskmennene den libanesiske regjeringen fri. Libanon ble proklamert som selvstendig stat 22. november 1943.¹⁶

Under administrasjonen til den første libanesiske presidenten, maronitten Bishara Khoury, ble Nasjonalpakten bearbeidet og utvidet. Libanon skulle herved styres under et *konfesjonssystem*, der etnisk-religiøs tilhørighet avgjorde hvilke embeter som skulle tilkomme de forskjellige grupperingene. På bakgrunn av folketellingen fra 1932 tilfalt det, ifølge den politiske protokollen, de tre høyeste posisjonene i parlamentet de tre ledende etnisk-religiøse gruppene. Presidenten skulle alltid være en maronitt, statsministeren skulle alltid være en sunnimuslim, og parlamentslederen skulle alltid være en sjiamuslim.¹⁷ Sentralt i dette systemet var forholdet mellom presidenten og statsministeren. Presidenten sto ovenfor utfordringen med å bevare den kristne/maronittiske lederrollen innad i nasjonen. Samtidig måtte han ikke overskride sin lojalitet til den kristne/maronittiske eliten ovenfor den muslimske befolkningen. Statsministeren måtte forsone seg med å inneha den nest mest viktige posisjonen i det politiske systemet, og samtidig jobbe sammen med presidenten i samråd med Nasjonalpakten, der statsministeren var representant for den muslimske delen av befolkningen. Partene ble også enige om å forholde seg til den libanesiske konstitusjonen av 1926, der presidenten skulle sitte i en periode som skulle vare i seks år.¹⁸

Som et ledd i det videre samarbeidet med å konsolidere de etnisk-religiøse grupperingene, valgte Libanon å slutte seg til Den arabiske liga 22. september 1945. Den arabiske liga var et løst sammensatt nettverk, der medlemslandene enstemmig vedtok beslutninger som omhandlet ligaen. Dette var ikke noe tegn på maronittenes aksept av en union med andre arabiske land, ei heller et tegn på den arabiske identiteten i Libanon. Medlemskapet i Den

¹⁵ Azar og Shnayerson, 1984: 235

¹⁶ Azar og Shnayerson, 1984: 231

¹⁷ Khalidi, 1979: 37

¹⁸ Khalidi, 1979: 37, Traboulsi, 2007: 89-90; Khazen, 2000: 192-94

arabiske ligaen gjenspeilet heller maronittenes ønske om å gjennomføre politikken i Nasjonalpakten, der det blir erklært at Libanon skulle ha et ”arabisk ansikt”. Ifølge historikeren Walid Khalidi håpet både kristne og muslimer at med tiden ville begge grupperinger tilegne seg det særegne libanesiske.¹⁹

President Khourys utenrikspolitikk handlet i den første tiden om samarbeid med den arabiske omverdenen, samt gjennomføringen av populære innenrikspolitiske tiltak i den kristne og den muslimske delen av befolkningen.²⁰ Khourys involvering i den arabisk-israelske krigen i 1948-49, og hans asyl til de palestinske flyktningene, kan sees i sammenheng med hans innenrikspolitiske balansegang mellom maronittene og muslimene. Dette skulle få store konsekvenser både innenriks- og utenrikspolitisk.

Det palestinske flyktningproblemet 1948-49

14. mai 1948 ble staten Israel opprettet. Dagen etter, 15.mai, gikk Syria, Egypt, Transjordan og Irak til angrep på den nyopprettede staten. Resultatet av krigføringen var katastrofale for den palestinske befolkningen. Alle områder som ble tilkjent palestinerne under FNs resolusjon 181, ble okkupert enten av staten Israel eller av Transjordan og Egypt.²¹ Krigen mellom Israel og araberstatene resulterte i det palestinske flyktningsproblemet. Nærmere trekvart million palestinere flyktet fra det tidligere britiske mandatområdet. Rundt 140 000 palestinske flyktninger havnet i Libanon.²²

Den libanesiske deltagelsen i den første arabisk-israelske krigen må sees som uttrykk på den skjøre balansen mellom de etnisk-religiøse gruppene i Libanon, samt den innflytelsen stormaktene Frankrike og USA hadde innad i nasjonen. Natt til 15. mai 1948 ble de israelske styrkene angrepet av libanesiske styrker og fordrevet fra sine stillinger. Dette angrepet ble ifølge den israelske hæren utført av irregulære styrker sammensatt av libanesere, palestinere og syrere, støttet av den libanesiske hæren.²³ Men ifølge historikeren Benny Morris ble de libanesiske styrkene advart av franske og amerikanske representanter mot deltagelse i den arabisk-israelske krigen.²⁴ Ved siden av de internasjonale advarslene var også maronittene sterkt imot deltagelsen da maronittene anså den israelske stat som en mulig alliansepartner. På bakgrunn av disse uttalelsene nektet den libanesiske hærledelsen å marsjere mot den israelske

¹⁹ Khalidi, 1979: 36

²⁰ Khalidi, 1979: 37

²¹ Shlaim, Avi, *The Iron Wall, Israel and the Arab World*, London, 2000: 30, 34-41

²² Morris, 2001: 252. <http://www.unrwa.org/etemplate.php?id=86> (sist besøkt 27.5.2010)

²³ Morris, 2001: 232-33, Shlaim, 2000: 22. Haganah var en jødisk paramilitær organisasjon, som senere etter dannelsen av staten Israel ble Den israelske forsvarsgrenen (IDF).

²⁴ Morris, 2001: 233

grensen, men sendte heller inn irregulære styrker, støttet opp av det libanesiske artilleriet. Sporadiske angrep fra både den arabiske og israelske siden resulterte til slutt med at den israelske hæren gjenerobret det lille området den libanesiske hæren hadde holdt i oktober 1948.²⁵

Majoriteten av de palestinske flyktningene ble internert i flyktningleire i Libanon. Den palestinske middelklassen som flyktet til Libanon kjøpte seg eiendommer og bosted, ofte i forstedene til Beirut. Med seg brakte palestinerne sine kvalifikasjoner og sparepenger, men også sitt gryende hat ovenfor staten Israel. Krigen mellom araberlandene og Israel førte til at ca. 140.000 palestinere flyktet til Libanon. I og med at 95 prosent av disse var av muslimsk herkomst ble dette til et stort dilemma for den libanesiske staten. På den ene siden valgte de libanesiske myndighetene verken å tillate palestinere politiske rettigheter eller statsborgerskap. Dette var både de kristne og de muslimske lederne enige om. På den andre siden ble palestinerne akseptert som del av det økonomiske livet i Libanon. Frykten de politiske lederne hadde for at den skjøre politiske balansen ved ankomsten til de palestinske flyktningene skulle forrykkes i muslimenes favør skulle senere vise seg å være reell.²⁶

Kuppforsøk og attentat

President Bishara al-Khourys arbeid for de palestinske flyktningene ble godt mottatt både i den muslimske og den kristne delen av befolkningen. Khourys innenrikspolitiske forsøk på å samle det libanesiske folk ble ytterligere forsterket da Libanon gikk ut av handelsalliansen med Syria i 1950.²⁷ Denne avtalen hadde blitt opprettet under det franske formynderskapet 1920-43. Presidentens avslag på videre økonomisk union med Syria kan sees i sammenheng med kuppforsøket i regi av den libanesiske grenen av Syrias Nasjonalistparti (SNP) i 1949. SNP arbeidet for en sammenslåing av nasjonene i Midtøsten, som skulle strekke seg fra Taurusfjellene (Tyrkia) i nord til Sinaihalvøya (Egypt) i sør.²⁸ De libanesiske myndighetene anså de revolusjonære ideene til SNP som farlige, og valgte derfor å undertrykke og fengsle lederskapet. Dette førte til et mislykket kuppforsøk fra SNP side i Libanon. Kupplederen Antoine Saadeh flyktet til Syria, der han senere ble fengslet og sendt tilbake til Libanon. Rettergangen og henrettelsen av Saadeh ble utført under 24 timer etter hans fengsling i Syria. Som hevn mot henrettelsen av Saadeh ble den libanesiske statsministeren Riad al-Solh drept

²⁵ Morris, 2001: 234

²⁶ Azar, Edward E. *Lebanon and Its Political Culture: Conflict and Integration in Lebanon, I The Emergence of a New Lebanon, Fantasy or Reality*, New York, 1984: 47 - 48

²⁷ Winslow, 1996: 97-98

²⁸ Odeh, 1985: 92

av SNP i 1951. Dette var et tungt nederlag for Libanon, da regjeringen mistet et viktig bindeledd mellom den sunnimuslimske og kristne/maronittiske delen av befolkningen. Khourys avskaffelse av unionen med Syria var også tung å svelge for den sunnimuslimske befolkningen, da avskaffelsen førte til en forverring av den libanesiske økonomien.²⁹

Misnøyen med Khoury sine handlinger var ikke bare utbredt hos muslimene. Etter rykter om økende korrupsjon og president al-Khourys forsøk på å omgjøre konstitusjonen for å sikre sitt eget gjenvalg, var misnøyen hos maronittene også sterk. Den fallende økonomien (høy arbeidsledighet, høye priser på mat og husly) gjorde at opposisjonen ble styrket. Anført av *Den sosialistiske nasjonale front* (SNF) ble demonstrasjoner og streiker gjennomført. SNF var en løst sammensatt koalisjon av flere partier som inneholdt aktører som senere skulle spille stor rolle under borgekrigen i 1975-76.³⁰ SNF var ledet av maronitten Camille Chamoun. Den store folkelige støtten til SNF gjorde at regjeringen med presidenten i spissen ikke så noen annen utvei enn å overgi makten, før det kommende valget, til general Fuad Chehab 19. september 1952. 23. september 1952 ble Camille Chamoun valgt til ny president under løfter om at han skulle respektere Nasjonalpakten, konstitusjonen, samt reformere den libanesiske administrasjonen.³¹

Amerikansk-libanesiske relasjoner 1953-57

De amerikansk-libanesiske relasjonene økte gradvis etter opprettelsen i 1943. Etter Camille Chamouns tiltredelse som president i september 1952, ble relasjonene ytterligere styrket. Chamoun valgte å føre en pro-vestlig politikk selv om *panarabismen* var på frammarsj i regionen.³² Amerikanerne så på Libanon som et stabilt holdepunkt i regionen, der de arabiske nabolandene ofte hadde interne politiske konflikter. Amerikanerne så også på Libanon som den stabile alliansepartneren i et hav av anti-vestlig, arabisk nasjonalisme.³³ Forholdet ble ytterligere sementert i 1953, da den libanesiske regjeringen mottok seks millioner dollar i form av våpen og økonomisk hjelp fra USA. I 1954 lot libaneserne USA gjennomføre

²⁹ Ibid.

³⁰ Odeh, 1985: 93 Sosialistisk Nasjonal Front inneholdt blant annet: *Socialist Progressive Party (SPP)* anført av Kamal Jumblatt, *the National Block (NB)* anført av Emile Eddè og *the National Call Party* ledet av Hamid Frangieh og Camille Chamoun.

³¹ Odeh, 1985: 93

³² Morris, 2001: 26-36 Panarabisme er en politisk ideologi som ønsker en sammenslåing av de arabiske nasjonene og befolkning til en nasjon.

³³ Lesch, David W, *The Middle East and the United States, A Historical and Political Reassessment*, Boulder Colorado, 2003: 150

rekognoseringsoppdrag over libanesisk luftrom. Forholdet ble i 1955 konsolidert da Libanon og USA signerte en handelsavtale mellom de to nasjonene.³⁴

Men amerikanerne var også klar over det kompliserte politiske systemet som fantes i Libanon. Under et besøk i Libanon våren 1953 ble den amerikanske utenriksministeren John Foster Dulles klar over de interne problemene Libanon sto overfor. Ifølge Dulles var de libanesiske diplomatene ikke villig til å bygge opp sterkere relasjoner med USA før problemene som bygde opp de anti-vestlige tendensene i den muslimske delen av befolkningen var ute av veien. Problemene de libanesiske diplomatene omtalte inkluderte problematikken omkring de palestinske flyktningene og britenes tilstedeværelse rundt Suez-kanalen. Med inntoget til den pro-vestlige *Bagdad-pakten* i 1955, Gamal Abdel Nasser tiltredelse som egyptiske president i 1956 og den økende styrken til panarabismen, særlig i Syria, ble de etnisk-religiøse problemene i Libanon bare større.³⁵

Sentralt i konfliktene mellom de forskjellige etnisk-religiøse gruppene i Libanon sto Nasjonalpakten. På midten av 1950-tallet ble flere og flere libanesiske muslimer oppmerksomme på forskjellene mellom hvordan politikken ble gjennomført og hvordan den egentlig skulle være under Nasjonalpakten. På det innenrikspolitiske plan fratok Chamoun den politiske innflytelsen til det muslimske lederskapet til fordel for maronittene. På det utenrikspolitiske plan mente muslimene at president Chamoun nærmet seg Vesten i sin politikk. Dette var et brudd på Nasjonalpakten, hvor maronittene hadde lovet at de skulle forkaste sine bånd med sine vestlige allianser. I motsetning til muslimenes irritasjon mot den økende vestlige tilnærmingen, fryktet kristne/maronittiske libanesere innflytelsen til panarabismen, som kunne lede frem til en arabisk union i regionen.³⁶ På bakgrunn av de interne problemene, valgte president Chamoun å foreta utskiftninger i regjeringen i 1955 og i 1956, som et ledd i å minske den interne misnøyen. Konsekvensen av dette ble offentliggjort i 1956, da statsminister Abdallah El-Yafi annonserte at Libanon skulle forholde seg nøytral i den kalde krigen.³⁷

Amerikanerne så på utviklingen i Libanon som et negativt tegn i den generelle utviklingen i regionen. Den amerikanske administrasjonen uttrykte bekymring for den økende panarabismen, men også ovenfor president Chamouns vilje til å inngå kompromiss med de

³⁴ Traboulsi, 2007: 130

³⁵ Persson, Sune, *Palestina-konflikten*, Lund, 2001: 80-81, Lesch, 2002: 150, Bagdad pakten (også kjent som *Central Treaty Organization (CENTO)*), ble dannet i 1955 av Irak, Iran Pakistan, Tyrkia og Storbritannia. I 1958 ble USA medlem. Paktens mål var å sikre gjensidig beskyttelse og samarbeid.

³⁶ Lesch, 2003:151

³⁷ Ibid.

stridende muslimene. Et annet bekymringsmoment for amerikanerne var president Chamouns likegyldighet ovenfor spredningen av kommunisme i Libanon, som på midten av 1950-tallet var økende, men slett ikke stor, blant studenter og palestinske flyktninger.³⁸ Da opposisjonen mot president Chamoun opprettet koalisjonen *United National Front* (UNF), økte den amerikanske frykten for spredningen av kommunisme i Libanon. Koalisjonen ble opprettet under parlamentsvalget i 1957. Opposisjonen mot president Chamoun led frem til hemmelig finansiell støtte fra USA til den sittende presidenten. Den amerikanske finansielle støtten kan sees som et motsvar mot støtten opposisjonen (UNF) fikk fra Egypt og Syria. Støtten til opposisjonen fra de arabiske landene, må sees i sammenheng med den gryende panarabismen og håpet om å kvitte seg med imperialistiske krefter, i form av sittende president Chamoun. Opposisjonen følte at Chamoun var i ferd med å alliere Libanon med Irak, Jordan og Saudi Arabia, som ville styrket den amerikanske posisjonen i regionen.³⁹ Camille Chamouns støttespillere vant parlamentsvalget i 1957. Den amerikanske administrasjonen så på valgseieren som en seier over "Nasserismen" i Libanon.⁴⁰ Nasserismen var ansett som farlig av vestmaktene, da den kunne forstyrre den gjeldende maktbalansen i regionen. Helt siden opprettelsen av Den arabiske liga i 1945, hadde to mål vært på agendaen, Det arabiske samholdet og spørsmålet om palestinske flyktninger. Etter Suezkrisen i 1956, innså Nasser at han kunne sammenfatte disse to agendaene til en. Nassers mål ble derfor å starte en aktiv panarabisk gruppe, som skulle "frigjøre" Palestina som sitt hovedmål.⁴¹

Krisen i 1958: Intern konflikt eller kald krig?

I løpet av våren 1958 eskalerte konflikten mellom UNF og president Chamoun på bakgrunn av regionale og interne omstendigheter. En av de regionale utviklingene som skapte konflikt i Libanon var opprettelsen av *Den forente arabiske republikk* (UAR) mellom Egypt og Syria 1. februar 1958. UAR skapte store spenninger i Libanon der muslimene så med velvilje på unionen som et ledd i en panarabisk union i regionen, noe de kristne fryktet. På det innenrikspolitiske planet var situasjonen spent da spekulasjoner angående president Chamouns håp om gjenvalg kom frem i lyset. På dette tidspunkt var det ikke offisielt om Chamoun ville prøve å søke om gjenvalg.⁴² På grunn av spekulasjonen omkring Chamouns gjenvalg, gjennomførte UNF den andre uken i mai 1958 flere væpnede aksjoner mot regjeringen. Dette led frem til den første av tre forespørsler fra Chamoun til amerikanerne om

³⁸ Lesch, 2003:152

³⁹ Odeh, 1985: 96-97, 100

⁴⁰ Lesch, 2003:153

⁴¹ Shlaim, 2000: 186-87

⁴² Lesch, 2003: 154

hvorvidt amerikanerne var rede til å intervenere i Libanon på bakgrunn av *Eisenhower doktrinen*.⁴³

Problemet med Chamouns forespørsel var at konflikten ikke dreide seg om kommunistisk innflytelse i Libanon, noe som i teorien ville ført til direkte intervensjon fra amerikanernes side. Snarere omhandlet konflikten Chamouns gjenvalg, noe opposisjonen var villig til å bruke væpnet kamp for å forhindre. Opposisjonen ønsket ikke nok en seksårsperiode der muslimes innflytelser ble svekket, samtidig som Chamoun videreførte sin pro-vestlige politikk. Chamoun hadde aldri offentlig gått ut og proklamert at han skulle stille til gjenvalg, men i møter med de amerikanske ambassadørene til Libanon Donald R. Heath og Robert McClintock hintet Chamoun at han skulle søke om ratifisering av konstitusjonen som kunne sikre Chamoun muligheten til gjenvalg.⁴⁴

I begynnelsen av mai var amerikanerne fullstendig klare over at krisen delvis handlet om det komplekse sekteriske system som fantes i Libanon, men også at konflikten omhandlet Chamouns interne politikk omkring gjenvalg. Men selv om både CIA operatører og ambassadør McClintock ved flere anledninger sendte rapporter der årsaken til krisen ble lagt på det komplekse sekteriske systemet, valgte Eisenhower-administrasjonen ikke å følge opp denne problematikken med Chamoun direkte. USA valgte heller en linje der de offentlig gikk ut med støtteerklæringer til den sittende presidenten.⁴⁵ I løpet av mai og juni 1958 ble det ved flere anledninger gjennomført meglingsforsøk fra libanesiske grupperinger og ledende personligheter. Et av forslagene omhandlet en midlertidig regjering ledet av general Fuad Chehab, som skulle lede Libanon frem til valget var gjennomført. Dette ble mottatt med stor velvilje fra opposisjonen, da Chehab anså krisen som en intern konflikt og nektet å bruke hæren for å knuse opposisjonen. Både dette og andre forsøk rant imidlertid ut i sanden. Mens meglingsforsøkene ble foretatt, ble det sendt en klage fra den libanesiske regjeringen til De forente nasjoner (FN) 22. mai angående *Den forente arabiske republikks* (UAR) innblanding i Libanon-krisen.⁴⁶ Konsekvensen av klagen ble opprettelsen av *United Nations Observation Group In Lebanon* (UNOGIL) gjennom FN-resolusjon 128, som skulle sikre at ”at det ikke er

⁴³ Under Eisenhower Doktrinen kunne et land sende en forespørsel om amerikansk økonomisk bistand og/eller bistand fra USAs militære styrker hvis den var truet av sovjetisk innflytelse.
<http://www.state.gov/r/pa/ho/time/lw/82548.htm> (sist besøkt 4.2.2010)

⁴⁴ Lesch, 2003:154, 164 -65

⁴⁵ Lesch, 2003: 155 <http://www.un.org/en/peacekeeping/missions/past/unogilbackgr.html> (sist besøkt 4.2.2010)

⁴⁶ Klagen viste til at Den forente arabiske republikk (UAR) støttet opprøret ved tilførsel av store mengder våpen til undergravende elementer i Libanon, ved infiltrasjon av væpnet personell fra Syria til Libanon, og ved å gjennomføre en voldsomt trykk- og radiokampanje mot den libanesiske regjeringen.
<http://www.un.org/en/peacekeeping/missions/past/unogilbackgr.html> (sist besøkt 4.2.2010)

ulovlig infiltrasjon av personell eller forsyning av våpen eller annet materiell på tvers av libanesiske grensen.”⁴⁷

15. juni, etter spekulasjoner om et nært forestående angrep fra UNF på presidentpalasset, sendte Chamouns sin andre forespørsel til amerikanerne, der Chamoun spurte hva amerikanerne ville foretatt seg hvis de ble forespurt om intervensjon. I løpet av juni hadde Libanon etterfulgt USAs krav angående amerikansk intervensjon, da Chamouns regjering formelt hadde sendt klage til FN, fått militær assistanse fra Jordan og Irak og annonsert at regjeringen ikke ville gjennomføre noen forandringer i konstitusjonen. Støtten fra Jordan og Irak må sees i tråd med kampen om allianser under den kalde krigen. Både Jordan og Irak fryktet at panarabiske strømninger skulle ta overhånd over det innenrikspolitiske livet i nasjonene. En styrket panarabisk bevegelse i de to nasjonene ville sannsynligvis føre til en regime endring. Derfor ønsket Jordan og Irak, med sin militære bistand til Libanon, å forhindre at UAR fikk kontroll over Libanon. Men selv om kravene var oppnådd, var ikke amerikanerne åpne for intervensjon, hvis det da ikke oppstod en helt spesiell hendelse.⁴⁸

Det spesielle amerikanerne ikke håpet ville skje, inntraff 14. juli 1958 i Irak, da irakiske generaler gjennomførte et *coup d'état* mot den sittende regjeringen ledet av statsminister Nuri al-Said og kong Faisal II. Samme dag sendte Chamoun den siste av tre forespørsler til amerikanerne angående intervensjon. President Chamoun fryktet ved dette tidspunktet at kuppet i Irak ville spre seg til Libanon og styrke opposisjonen. Amerikanerne godtok forespørselen om en intervensjon. 15. juli, under *Operasjon Blue Bat*, ankom 14.000 amerikanske soldater Beirut. Den amerikanske intervensjonen inntraff ikke på bakgrunn av president Chamouns ønsker om konsolidering av hans maktposisjon, men fordi amerikanerne fryktet for sikkerheten til de pro-vestlige regjeringene i Midtøsten.⁴⁹

Den amerikanske intervensjonen resulterte ikke i gjenvalg for president Chamoun. 31. juli 1958 ble general Chehab innsatt som president for andre gang på seks år. Men selv om opposisjonen var fornøyd med Camille Chamouns avgang, var de ikke fornøyd med det opposisjonen anså som et ledd i amerikanske, imperialistiske strømninger i regionen. På bakgrunn av disse anti-amerikanske følelsene, fikk CIA rett i sine spådommer i en rapport fra oktober 1958 om at Libanon ville bevege seg i en retning av nøytralisme og en tilnærming til panarabismen.⁵⁰ Den amerikanske intervensjonen reflekterte ingen form for strategisk

⁴⁷ <http://www.un.org/en/peacekeeping/missions/past/unogilbackgr.html> (sist besøkt 4.2.2010)

⁴⁸ Lesch, 2003:158

⁴⁹ Lesch, 2003:159-60

⁵⁰ Lesch, 2003: 161-62

alliansedannelse mellom Libanon og USA. Bakgrunnen for den amerikanske intervensjonen 14. juli må sees i sammenheng med revolusjonen i Irak og ikke på bakgrunn av hva som egentlig foregikk i Libanon. Som historiker Fawas A. Gerges påpeker var den amerikanske intervensjon et ledd i stormaktsrivaliseringen, der USA brukte Libanon for å vise sin militære styrke og demonstrere sin vilje til å forsvare sine regionale interesser.⁵¹ Etter intervensjonen i 1958 kjølnet det amerikanske forholdet til Libanon. Dette inntraff på bakgrunn av flere faktorer som blant annet en stabilisering av det libanesiske samfunnet takket være inntoget til president Fuad Chehab. Etter sin tiltredelse valgte den nye president Chehab å gå bort fra støtten til Eisenhower-doktrinen og valgte å alliere seg med *Organisasjonen av alliansefrie nasjoner*.⁵² Fra USAs del ble også forholdet til Libanon svakere. USA hadde siden konflikten innsett at det var Kairo og ikke Beirut som var episentret i den arabiske verden. På dette ligger også forklaringen på hvorfor USA valgte ikke å støtte Chamouns gjenvalgs planer, men også i den hemmelige avtalen mellom USA og Egypt, som satte en stopper for konflikten i Libanon i 1958.⁵³ USA skulle ikke blande seg direkte inn i Libanon igjen før under borgerkrigen i 1975.

President Chehab og hans innflytelse over det sekteriske system

President Chehabs avslag på å sette inn den libanesiske hæren i krisen i 1958, gjorde Chehab populær både i muslimske og kristne kretser. Under sin presidentperiode valgte Chehab å gjennomføre en strategi basert på konsolidering av det politiske systemet. Utenrikspolitisk valgte Chehab å nærme seg Egypt gjennom avspenningspolitikk.⁵⁴ Innenrikspolitisk gjennomførte Chehab en strategi basert på økt personlig makt for presidenten, som skulle minske innflytesen til de kristne og muslimske politiske lederne, som Chehab kalte ”fromagistes” – ostespiserne.⁵⁵ Referansen ”ostespiserne” var antageligvis et stikk til at det politiske lederskapet hadde sin politiske makt fra mandattiden under Frankrike. Men den økende frustrasjonen rundt det sekteriske systemet og den økende korrupsjonen i den politiske administrasjonen tok snart overhånd over Chehabs politiske ideer. For å forhindre videre spredning av korrupsjonen og segregering i samfunnet, styrket Chehab innflytelsen til den militære etterretningen som var under hans effektive kontroll. Den økende politiske styrken til den militære etterretningstjenesten ble ikke godt mottatt blant de kristne oligarkene, som så den militære etterretningstjenesten som et ledd i deres politiske svekkelse. Et annet problemområde mellom Chehab og de kristne oligarkene, var Chehabs oppmuntring av

⁵¹ Gerges, Fawas A, i Sayigh, Yezid og Shlaim, Avi, *The Cold War and the Middle East*, Oxford, 2003: 89

⁵² Gerges, 2003: 90

⁵³ Stokey, 1979: 227-28, Gerges, 2003: 90

⁵⁴ Khalidi, 1979: 39

⁵⁵ Khalidi, 1979: 39, Mackey, 2008, s 55 – 60

Falangistpartiet, som oligarkene mente svekket deres tradisjonelle patron-klient forhold i lokalsamfunnet.⁵⁶

På bakgrunn av interne problemer rundt den politiske styrken til etterretningstjenesten og ryktet omkring Chehabs ønske om gjenvalg, ble det dannet en kristen-muslimsk koalisjon som skulle forhindre Chehabs gjenvalg. Ved å innse problemene rundt sitt gjenvalg, valgte president Chehab å støtte nominasjonen til Charles Helou, som ble valgt til president i 1964.⁵⁷ President Helou, som stod uten en reell maktposisjon, valgte å videreføre den regionale nøytralitetspolitikken som ble gjennomført under Chehabs presidentperiode. Men Helou måtte også, på bakgrunn av de innerikspolitiske problemene omkring det sekteriske systemet, forsones seg med panarabismen både innenriks og regionalt.⁵⁸ Dette skulle få store konsekvenser, spesielt rundt forholdet mellom maronittene og de muslimske grupperingene som kom til å støtte opp under den palestinske frigjøringskampen fra 1967.

Den andre bølgen av palestinske flyktninger

5. juni 1967 startet det som førte til en total forandring av det geografiske og demografiske landskapet i Midtøsten. Fra 5.-10. juni utkjempet Egypt, Israel, Jordan og Syria den såkalte Seksdagerskrigen. De umiddelbare konsekvensene for Libanon ble et nytt inntog av palestinske flyktninger.⁵⁹ Den palestinske befolkningen i Libanon hadde frem til midten av 1960-tallet hatt minimal innvirkning på det politiske liv i Libanon. Det fantes forut for krigen i 1967 få palestinske bevegelser i Libanon, men en sentral bevegelse oppstod rundt Det amerikanske universitet i Beirut, der George Habash deltok. Gruppen til den kristne palestineren George Habash, *Folkefronten for Palestinsk frigjøring* (PFLP) var en palestinsk paramilitær organisasjon med sterke bånd til Sovjet, som ble dannet i 1967. Organisasjonen utførte flere terroraksjoner på 1960- og 70-tallet.⁶⁰ Etter opprettelsen av *Den palestinske frigjøringsorganisasjonen* (PLO) i 1964, ble araberstatene enige om at det ikke skulle opprettes noen PLO-militærbase i Libanon.⁶¹ Offisielt var det full enighet omkring dette, men i 1965 opprettet den palestinske geriljabevegelsen *Fatah* hemmelige geriljaceller i Libanon,

⁵⁶ Winslow, 1996: 318 Khalidi, 1979: 23, 40, Falangistpartiet ble dannet i 1936 av Pierre Gemayel. Offisielt er partiet et sekulært parti, men er hovedsakelig støttet av de maronittiske kristne. Partiet skulle spille en hovedrolle under borgerkrigen i 1975-76 og i 1982.

⁵⁷ Khalidi, 1979: 40

⁵⁸ Odeh, 1985: 8

⁵⁹ Odeh, 1985: 9-10

⁶⁰ Khazen, 2000: 133-34.

⁶¹ Sayigh, Yezid, *Armed Struggle and the Search for State, The Palestinian National Movement, 1949-1993*, New York, 1997: 95-96. Den Palestinske Frigjøringsorganisasjonen (PLO) ble opprettet under et møte i Øst-Jerusalem den 28. mai 1964. PLO er en paraplykoalisjon av palestinske grupperinger som inkluderer al-Fatah, Folkefronten for Palestinas frigjøring (PFLP) og Demokratisk Front for Palestinas Frigjøring (DFLP).

som utførte raid mot Israel fra Libanon med støtte fra Syria og Algerie.⁶² Selv om raidene ofte var mislykkede, var en barriere brutt. Resultatet av Seksdagerskrigen for Libanon var en ytterligere radikalisering av de palestinske miljøene i landet, og da spesielt rundt George Habashs PFLP og Yassir Arafats Fatah. Forut for 1967-68 hadde det ikke forekommet omfattende angrep på Israel fra palestinske grupperinger i Libanon, men dette forandret seg drastisk sommeren 1968. 14. juni 1968 gjennomførte PLO det første store angrepet fra Libanon på Israel.⁶³ Samtidig som palestinske geriljagrupper angrep Israel, startet PFLP sin flykapringspolitikk. PFLP gjennomførte sin første store kapring 22. juli 1968.⁶⁴ På bakgrunn av stadige angrep fra palestinske geriljanettverk krysset israelske styrker for første gang den libanesiske grensen 30. oktober 1968 og gjennomførte et angrep mot en Fatah-leir.⁶⁵

Etter PFLPs angrep på israelske fly ved flyplassen i Aten 26. desember 1968, angrep israelske styrker den internasjonale flyplassen i Beirut og ødela 13 libanesiske fly. Angrepet skulle være en advarsel fra israelerne om større libanesiske kontroll over de palestinske geriljaene.⁶⁶ Angrepet kom som et sjokk på de libanesiske lederne og førte til store politiske omveltninger. Den nylige utnevnte statsministeren Abdallah al-Yafi gikk av og uttrykte sin ubetingede støtte til den palestinske saken.⁶⁷ Da Rashid Karami tiltrådte som statsminister to uker senere, var en ny politisk dimensjon tilført til det skjøre politiske systemet i Libanon, nemlig omfanget av de palestinske angrepene på Israel fra Libanon.

Våren 1969 ble det gjennomført flere angrep på Israel fra palestinske grupperinger i Libanon. Ved flere anledninger førte dette til konfrontasjon med den libanesiske hæren. Den libanesiske opinionen var splittet omkring palestinernes tilstedeværelse i landet. På den ene siden sto de kristne med maronittene i spissen, som ikke ønsket at palestinerne skulle risikere Libanons sikkerhet på bakgrunn av deres angrep på Israel. Selv om en liten minoritet av de kristne støttet den palestinske saken, var hovedagendaen å sikre den libanesiske stats suverenitet. Majoriteten av de kristne libaneserne innså faren med palestinernes tilstedeværelse og ønsket de ut av Libanon. På den andre siden sto muslimene, representert av

⁶² Khazen, 2000: 135-36, Sayigh, 1997: 83 – 87 Fatah ble opprettet i 1959, og er den største grupperingen innad i PLO. Organisasjonen ble grunnlagt av blant annet Yassir Arafat, som ledet PLO frem til sin død i 2004

⁶³ Khazen, 2000: 137 Angrepet dreide seg hovedsaklig om et granatangrep fra palestinske styrker i Libanon mot den israelske kibbutzen Manara ved Kiryat Shemonah (Israel).

⁶⁴ Yaniv, Avner, *Dilemmas of Security, Politics, Strategies and the Israeli Experience in Lebanon*, Oxford, New York, 1987: 43. El Al flight 426 (El Al er Israels nasjonale flyselskap) ble kapret da flyet skulle fly fra Roma til Tel Aviv. I flyet fantes det ca. 38 mennesker. Forhandlingene rundt kapringen varte i 40 dager. Alle gisler ble til slutt frigjort.

⁶⁵ Ibid.

⁶⁶ Khazen, 2000: 140

⁶⁷ Ibid: 141

sunnimuslimene, drusene og de sosialistiske bevegelsene som for eksempel Det libanesiske kommunistpartiet (LCP) som anså den palestinske kampen mot Israel som et ledd i den arabiske kampen mot sionismen. Muslimene ønsket et sterkere samarbeid mellom den libanesiske hæren og de palestinske grupperingene. Regjeringen måtte finne et kompromissforslag, derfor ble et tredje standpunkt vurdert og gjennomført av den sittende regjeringen, der resultatet ble *Kairo-avtalen*.⁶⁸

Konfrontasjonene mellom den libanesiske hæren og PLO ble gjennom sommeren 1969 stadig voldsommere og heftigere. Som historiker Farid el Khazen påpeker, anså PLO-leder Arafat Libanon som en viktig arena for konfrontasjon, der destabiliseringen av den libanesiske staten var hovedmålet. Alt som kunne forandre *status quo* ville styrke de palestinske interessene.⁶⁹ Fra mai til oktober 1969 ble det gjennomført flere interne forsøk på å løse krisen mellom den libanesiske hæren og PLO, men til ingen nytte. Men da Egypt kom på banen i slutten av oktober, kom det fort til enighet mellom de stridende partene.⁷⁰ *Kairo-avtalen* ble undertegnet av den libanesiske staten og PLO 3. november 1969. Avtalen ble en seier for PLO, da avtalen anerkjente PLOs rett til å angripe Israel fra Sør-Libanon. Avtalen gjorde det også klart at palestinske innbyggere i Libanon hadde rett til å delta i kampen mot Israel gjennom de palestinske grupperingene.⁷¹ Avtalen ble et nederlag for Libanon og Israel, da palestinerne ble akseptert som en stat-i-staten, som kunne gjennomføre angrep mot Israel uten innblanding fra den libanesiske hæren. De palestinske grupperingene holdt seg innenfor avtalens rammer i tre uker, da det brøt ut nye kamper mellom PLO og den libanesiske hæren ved Nabatiyeh-leiren i Sør-Libanon.⁷² Avtalen kan sees som en våpenhvile, da avtalen allerede fra starten aldri ville bli respektert av de palestinske grupperingene.

Svart September 1970-71

Den væpnede konflikten mellom palestinerne og den jordanske hæren fra 1970-71, resulterte i PLOs utkastelse fra det hasjimitiske/jordanske kongedømmet.⁷³ Den direkte konsekvensen for Libanon ble at PLO flyttet sitt hovedsete i regionen fra Jordan og til Libanon og fortsatte å

⁶⁸ Khazen, 2000: 149-50 Kairo avtalen etablerte hvordan de palestinske grupperingenes aktiviteter i Sør-Libanon skulle bli tolerert og regulert av de libanesiske myndighetene. Avtalen gjorde også arbeidet med etableringen av en palestinsk stat-i-staten mulig for PLO i Libanon.

⁶⁹ Khazen, 2000: 143-44

⁷⁰ Khazen, 2000: 157-59. I et brev til president Helou den 22. oktober uttrykte Nasser sin bekymring om situasjonen i Libanon. Gjennom en heftig brevveksling mellom Egypt og Libanon, kom de frem til en enighet om en konferanse i Kairo der stridighetene mellom Libanon og PLO skulle debatteres.

⁷¹ Khalidi, 1979, appendiks I. Det hemmelig dokumentet som er basisen for Kairo-avtalen kan sees i sin helhet i Walid Khalidis bok.

⁷² Khazen, 2000: 166

⁷³ Khazen, 2000: 187

lage sin palestinske stat-i-staten der i stedet. Krigen i Jordan var et katastrofalt nederlag for PLO. Den palestinske responsen var å gjennomføre hevnaksjoner mot de som ønsket å stoppe den palestinske revolusjonen. Gjennomføringen av terroraksjoner kan sees som et ledd i svekkelsen av den palestinske bevegelsen regionalt. Palestinerne var så svekket at de ikke lenger kunne føre vanlig krigføring, som de hadde gjort i Jordan. Terroraksjonene var det eneste virkemiddelet som gjensto i den palestinske væpnede bevegelsen. Hevnen ble utført gjennom terroraksjoner i perioden 1971-72, deriblant mordet på den jordanske statsministeren Wasfi al-Tal i 1971 og terroraksjonen mot de olympiske leker i Munchen i september 1972.⁷⁴

Den amerikanske innvolveringen i Midtøsten hadde siden intervensjonen i Libanon i 1958, forflyttet seg fra Libanon til Israel og Jordan. Israel ble etter krigen i 1967 USAs nærmeste allierte i regionen. Etter krigen 1967 tok Jordan over Libanons rolle som den nye arabiske alliansepartneren til USA. Konflikten mellom de palestinske bevegelsene og Jordan i 1970-71, ble på mange måter løst gjennom amerikanske involvering, da USA, gjennom Israel fikk stanset den syriske fremrykkingen mot den jordanske hovedstaden, Amman. Syrerne, som skulle hjelpe sine palestinske brødre, snudde da trusselen om israelske flyangrep ankom Syria.⁷⁵ Alliansebandene mellom USA, Israel og Jordan må sees i sammenheng mellom hvordan den kalde krigen hadde utviklet seg siden 1950-tallet, da Libanon ble ansett som viktig i den amerikanske utenrikspolitikken. 1950-tallets kalde krig hadde veket for 1970-tallets avspenningspolitikk, der Jordan og Israel var bindeleddet for USA med tanke på regional stabilitet, anskaffelsen av billig olje og bekjempelsen av sovjetisk innflytelse. Libanon kunne ikke bidra på noen måte med tanke på de global strategiske interessene til USA.⁷⁶

De palestinske hevnaksjonene fikk innenrikspolitiske konsekvenser i Libanon. For første gang ble det gjennomført aksjoner mot politiske motstandere på tvers av de sekteriske grensene. Etter kamper mellom palestinere og maronitter i den maronittiske byen Kahale (13 km utenfor Beirut), ble Bashir Gemayel (sønnen til Falangistpartiets leder Pierre Gemayel) kidnappet av palestinske geriljamedlemmer. Bashir ble løslat, men den sekteriske volden hadde kommet til Libanon.⁷⁷ Selv om hendelsen raskt ble løst ved hjelp fra både politikere og hæren, viste den

⁷⁴ Khazen, 2000: 188-97

⁷⁵ Neff, 2002: 174-75

⁷⁶ Azar og Shnayerson, 1984: 244-45

⁷⁷ Khazen, 2000: 89, Konfrontasjonen mellom palestinere og maronittene startet da en palestinsk konvoi som fraktet en avdød palestinsk kommandant til Damaskus ble beskyttet av maronittiske grupperinger i Kahhaleh. Kampene varte i ca. 40 minutter med flere omkomne. Stridighetene spredte seg til flere palestinske leire. Kidnappingen av Bashir Gemayel ble gjennomført på bakgrunn av troen på at Kataeb-partiet var implisert i Kahhaleh-hendelsen.

tegn på en radikalisering av det libanesiske samfunnet, som skulle få utslag i borgerkrigen i 1975. For store deler av den libanesiske befolkningen var tilstedeværelsen til de militante palestinerne ikke mer enn et ledd i en kampanje av terror ovenfor sivilbefolkningen. Dette var ikke bare holdningen til maronittene, men også sjiamuslimene i Sør-Libanon, som led under de stadige kampene mellom palestinerne og israelere.⁷⁸

Etter hendelsen i Kahhaleh roet situasjonen seg ned i Libanon på bakgrunn av tre uforutsette begivenheter i regionen. For det første døde Egypts president Gamal Abdul Nasser i september 1970, noe som fratok PLO mye av sin støtte i regionen. De personlige båndene mellom Arafat og Nasser hadde vært sterke siden 1968, da Nasser innså at Arafats gerilja aktivitet var et nyttig supplement til arabisk diplomati mot Israel.⁷⁹ For det andre tok Hafiz al-Asad over som syrisk president i 1971, noe som forsterket de økonomiske båndene mellom Libanon og Syria. Til slutt førte borgerkrigen i Jordan til en intern splittelse i det palestinske lederskapet, som førte til en roligere situasjon i Libanon. Det skulle ikke vedvare. Etter de palestinske angrepene under OL i München gjennomførte Israel hevnaksjoner verden over. I september 1972 satte Israel i gang et omfattende angrep på Sør-Libanon, som en direkte gjengjeldelse for drapene i München.⁸⁰ Etter disse raidene ble det gjennomført møter i desember 1972 mellom libanesiske og palestinske representanter hvor PLO lovet å opprettholde sin del av Kairo-avtalen. Dette holdt i to uker.⁸¹

Sekteriske stridigheter og palestinske angrep

Hvis 1972 var et vanskelig år for Libanon, ble 1973 og utover en katastrofe. Selv om Israel hadde gjennomført hevnaksjoner i Libanon etter München, var Israel ikke fornøyd med sin gjengjeldelse. 10. april 1973 gjennomførte israelske styrker under ledelse av senere statsminister Ehud Barak likvideringen av tre palestinske ledere i Beirut. Operasjonen gikk under navnet "Operation Spring of Youth".⁸² Etter det raidet ble det gjennomført store demonstrasjoner mot at den libanesiske regjeringens ikke fordømte angrepet. Dette førte til en intern splittelse i den sittende regjeringen som ledet frem til statsminister Saeb Salams avgang. PLO-aktivister fortsatte sine angrep på Israel utover våren, noe som førte til ytterligere konfrontasjoner mellom den libanesiske hæren og PLO. Konfrontasjonene utviklet

⁷⁸ Khazen, 2000:190

⁷⁹ Sayigh, 1997: 179-80

⁸⁰ Khazen, 2000: 198

⁸¹ Khazen, 2000: 197-98

⁸² Morris, 2001: 381-82, De tre palestinske lederne som ble likvidert var: Muhammad Yusuf al-Najjar (Fatah etterretningssjef som ledet terrorbevegelsen Svart september), Kamal Adwan (PLOs sjef i den vestlige sektoren) og Kamal Nassir (PLOs talsmann)

seg til åpen krig. Klimakset kom da den libanesiske hæren sendte inn flystyrker mot de palestinske flyktningleirene Sabra og Shatila i Øst-Beirut. Hæren var klar for å gå inn i Sabra og Shatila, hvor PLO hadde sitt hovedkvarter i Libanon, men uten full støtte fra den muslimske delen av befolkningen var dette ikke gjennomførbart.⁸³

Den arabiske omverdenen var soleklar i sin fordømmelse av Libanon. Mest alvorlig var reaksjonene fra Syria, som 8. mai stengte grensene til Libanon. Dette var katastrofalt for Libanon, da grenseovergangen var hovedåren for den libanesiske eksporten til den arabiske omverdenen. På bakgrunn av den økende konflikten ble det gjennom diplomatiske kanaler utarbeidet en avtale mellom PLO og den libanesiske regjeringen. Generalsekretæren til Den arabiske liga, Mahmoud Riad, fikk gjennomført en revurdering av Kairo-avtalen, som gikk under navnet *Melkart-avtalen* (etter navnet på hotellet i Beirut der avtalen ble undertegnet). Avtalen ble undertegnet 17. mai 1973 og gikk hovedsakelig ut på stans av palestinske angrep på Israel fra Libanon. Men hvor lenge skulle dette holde? Da palestinerne i 1969 undertegnet Kairo-avtalen var de svakere og mer sårbare for israelske angrep enn i 1973, og likevel ble avtalen brutt. Hvordan skulle avtalen gjennomføres med et palestinsk nettverk som var sterkere, i Libanon, enn noen gang tidligere? Palestinernes tiltro til avtalen kan sees i sammenheng med hvordan den ble utprøvd. I de første tre månedene etter undertegnelsen ble det begått 418 brudd på avtalen, inkludert kidnapping, etablering av sjekkpunkter og andre former for opposisjon mot den libanesiske staten.⁸⁴

Etter ”våpenhvilen” mellom Libanon og PLO ble etablert måtte libaneserne gjenåpne de diplomatiske kanalene med Syria. Syria visste at en ny tid hadde kommet. Historiker Farid el Khazen påpeker at dette var en strategi som Syria gjennom 1970- og 1980-tallet kom til å gjennomføre, hvor Syria først eskalerte krisen gjennom sin politikk ovenfor Libanon, for deretter å arbeide for en fredelig løsning på egne betingelser.⁸⁵ Etter tre måneder med forhandlinger mellom de to partene kom de til enighet. Men som de libanesiske diplomatene skulle erfare var ikke forholdet mellom Libanon og Syria, Syrias hovedfokus. Under forhandlingene kom det frem fire punkter av bekymring for syrerne. Det første gjaldt palestinerne sak, der syrerne mente at libaneserne burde forsvare palestinere fordi dette fremmet den arabiske sak ovenfor Israel. Det andre punktet dreide seg om syriske arbeidere i Libanon og deres tilhørighet til de libanesiske arbeidslovene. Dette skulle gjennomarbeides av libaneserne. Den tredje saken dreide seg om Syrias nasjonale sikkerhet. Syria ville

⁸³ Khazen, 2000: 206-07

⁸⁴ Khazen, 2000: 208 -211

⁸⁵ Khazen, 2000. 211

gjennomføre større samarbeid med de to nasjonene, der syriske etterretningsoffiserer kunne arbeide i Libanon for å øke Syrias sikkerhet. Ifølge de libanesiske diplomatene ville dette hemme den libanesiske selvstendigheten. Det siste punktet omfattet den libanesiske pressen, som syrerne mente var fiendtlig innstilt ovenfor Syria. De libanesiske diplomatene fremmet ingen politiske krav under møtene med Syria. Syrias hovedfokus var antageligvis å forminske opposisjonen mot de palestinske bevegelsene, da Asad så på gruppene en viktig strategisk bidragsyter i den kommende krigen mot Israel. Dette skulle vise seg riktig da PLO bidro med tre bataljoner, på Golanfronten (Israel/Syria) og på den egyptiske fronten under Yom Kippur krigen i 1973.⁸⁶ På under tre måneder hadde Syria gått fra å være megler mellom Libanon og PLO til å bli en regional makt Libanon måtte regne med. De syriske kravene ble senere forkastet, men de viste den skjulte dagsordenen som senere skulle påvirke det libanesisk-syriske forholdet.⁸⁷

Yom Kippur krigen i oktober 1973 og den amerikanske utenriksminister Henry Kissingers skytteldiplomati etter krigen fikk store konsekvenser for Libanon. Etter krigen ble regionen et av hovedfokusene til utenriksminister Kissinger, og gjennom hans diplomatiske arbeid ble det store politiske omveltninger i regionen. For det første ble det gjennomført av avtale (Sinai I) mellom Egypt og Israel der partene avsto fra voldelige handlinger mot hverandre. På bakgrunn av dette ønsket Syrias president Assad å skape en union (the Eastern Front) som skulle erstatte egyptisk makt i regionen. Men gjennom Kissingers skytteldiplomati ble også forholdet mellom syrerne og amerikanerne sterkt forbedret, spesielt gjennom Golan I avtalen. Golan I var våpenhvileavtalen mellom Israel og Syria etter Yom Kippur krigen, fremforhandlet av USA utenriksminister Henry Kissinger.⁸⁸ Ingen av disse diplomatiske avtalene gagnet den libanesiske staten da en tilnærming mellom USA og Syria var et stort faremoment for den libanesiske staten med tanke på Syrias territorielle tilnærmelser ovenfor Libanon, noe som hadde blitt klart i 1973.

Katastrofen nærmer seg

Problemene som oppstod gjennom den økte palestinske kampen mot Israel fra Libanon ble forverret gjennom 1970-tallet. Da Israel startet en uoffisiell opprustning av de maronittiske gruppene Falangistpartiet og Marada-brigaden (under ledelse av president Frangiehs sønn Tony), var det et tegn på at en åpen konflikt mellom libaneserne og palestinere var i ferd med

⁸⁶ Sayigh, 1997: 330-31, Oktober krigen (eller Yom Kippur krigen) er navnet på krigen mellom Israel, Egypt og Syria fra 6. oktober til 24. oktober 1973.

⁸⁷ Khazen, 2000: 212-14

⁸⁸ Azar og Shnayerson, 1984: 247, Ghanayem og Voth, 1984: 135-144

å inntreffe.⁸⁹ Den drusiske lederen Kamal Jumblatt innså farene ved maronittenes mobilisering og opprustning. Jumblatt gjennomførte derfor en mobilisering av sine støttespillere. En koalisjon av politiske partier og militser under ledelse av Jumblatt, opprettet *Den libanesiske nasjonale bevegelsen* (LNM) for å mobilisere styrker til støtte for PLO. Palestinerne kunne gjennom sitt samarbeid med venstresiden konsolidere sin maktposisjon i Libanon. Dette ble også lettere etter at Den arabiske liga anerkjente PLO som den legitime representanten for det palestinske folket i oktober 1974.⁹⁰ Dette ble ikke godt mottatt i USA, der utenriksminister Henry Kissinger jobbet for at kong Hussein av Jordan skulle bli palestinernes representant i Den arabiske ligaen. Kissinger fikk dermed et problem med tanke på å finne en kompromissløsning med tanke på Vestbredden og Gaza.⁹¹

Ingen av de nasjonale bevegelsene hadde den militære kapasiteten til de palestinske grupperingene. Det var derfor de venstreorienterte partiene (for eksempel det progressive sosialistpartiet (PSP) ledet av Kamal Jumblatt) og andre muslimske grupperinger valgte å knytte seg opp til PLO. Venstrealliansen fikk finansiell og militær støtte fra Libya, Syria og Irak. De maronittiske grupperingene fikk ofte militær og finansiell bistand fra private aktører, men også fra den libanesiske hæren og Israel som håpet at de maronittiske militsene kunne knuse den palestinske motstanden fra Libanon.⁹² De regionale innflytelsene på den kommende konflikten eskalerte fra 1973 og frem til utbruddet av krigen i 1975. Det libanesiske samfunnet var splittet mellom sine alliansepartnere i regionen. Men et paradoks var at under vinteren 1974-75, var det ingen av de nasjonale bevegelsene i Libanon som var i åpen konflikt med hverandre. Som historiker Farid el Khazen påpeker var det ingen nasjonale konfliktområder som kunne føre til borgerkrigen mellom to nasjonale grupperinger. Det måtte regionale strømninger til for å antenne krisen.

Det som antente krisen inntraff under Sidon-konflikten i februar og mars 1975.⁹³ Konflikten i Sidon dreide seg om opprettelsen av fiskekonsernet Proteine Company, som var ledet av tidligere president Camille Chamoun.⁹⁴ De lokale muslimske fiskerne følte at firmaet ville monopolisere fiskemarkedet og gjennomførte derfor en demonstrasjon mot opprettelsen 27.

⁸⁹ Odeh, 1985: 119, Vocke, 1978: 71-72. Marada brigade var militsen til den senere libanesiske presidenten Suleiman Frangieh. Militsen hadde sitt hovedsete i byen Zgharta i Nord-Libanon.

⁹⁰ Cooley, John K. I Haley, P. Edward og Snider, Lewis W. *Lebanon in Crisis, Participants and Issues*, New York, 1979: 32

⁹¹ Ghanayem og Voth, 1984: 147

⁹² Odeh, 1985: 119, Khazen, 2000: 225

⁹³ Det har blitt debattert av historikerne Charles Winslow og Farid El Khazen om denne konflikten egentlig er starten på borgerkrigen, men jeg velger å bruke konflikten som det siste leddet i destabiliseringen av de sekteriske forholdene i Libanon.

⁹⁴ Khazen, 2000: 268

februar 1975. Demonstrasjonen førte til trefninger mellom demonstrantene og den libanesiske hæren. Flere personer ble drept, blant annet den lokale sunnimuslimske politiker Ma'ruf Sa'd.⁹⁵ Konflikten eskalerte raskt da PLO opprettet veisperringer i Sidon og gjennomførte aksjoner mot Proteine Companys lokaler i Beirut. Den libanesiske hæren ble satt inn for å roe ned konflikten, men det hadde motsatt effekt. De politiske partiene på venstresiden gikk offentlig ut og antydte at det var hæren som hadde drept Sa'd. Resultatet var at den opprinnelige konflikten rundt et fiskemonopol utviklet seg til en konflikt omkring libanesisk-palestinsk solidaritet. Dette kom til uttrykk gjennom palestinernes arbeid for å bruke mordet på Ma'ruf Sa'd som et ledd i massenes kamp mot den libanesiske stat. Under begravelsen til Sa'd ble kisten drapert i det palestinske flagget, og Sa'd ble erklært som en "martyr av den palestinske revolusjonen".⁹⁶ Som Khazen påpeker var det palestinerne som eskalerte krisen (selv om PLO ikke hadde noe interesse av konflikten) ved å sette inn geriljastyrker mot den libanesiske hæren. Poenget til Khazen blir forsterket ved at det var tre palestinske delegater i møter med president Solh og den libanesiske hæren som fikk avsluttet krisen.⁹⁷

Krisen i Sidon i mars-februar 1975 satte i gang den katastrofale dominoeffekten som førte til utbruddet av borgerkrigen en måned senere. Det som startet som en konflikt omkring et fiskemonopol førte frem til en åpen konflikt mellom den libanesiske hæren og PLO. De maronittiske grupperingene innså at konflikten i Sidon ikke hadde noe med fisk å gjøre, men et ønske fra palestinerne og den venstrevridde koalisjonen om å svekke den libanesiske stat slik den var satt sammen. Hvis en slik nasjonal konflikt raskt kunne utvikle seg til å bli en del av palestinernes sak, hvordan ville da en konflikt der palestinerne direkte var medvirkende utvikle seg? Svaret fikk Libanon 13.april 1975 i Ayn al-Rummaneh, en forstad til Beirut

⁹⁵ Ibid

⁹⁶ Khazen, 2000: 278

⁹⁷ Ibid

Kapittel 3 - Starten på urolighetene

På formiddagen 13.april 1975 var det samlet en stor gruppe maronitter foran den nylig innviede kirken i den maronittiske forstaden i Beirut, *Ayn al Rummaneh*. Rundt klokken 12 ankom en Fiat med tildekkede skilter og tvang seg igjennom sperringene til de maronittiske spesialstyrkene. Ut av bilen stormet bevæpnede menn som umiddelbart startet å skyte på menneskemassen. Fire maronitter døde, deriblant livvakten til Falangistpartiets leder, Pierre Gemayel og et prominent medlem av Falangistpartiet. Ryktene startet straks å svirre omkring skytingen. Falangistene mente at skytingen hadde vært et attentatforsøk på lederen på Pierre Gemayel. Bevæpnede styrker fra Falangistpartiet omringet og sikret området rundt kirken. En og en halv time senere ankom en buss fra en palestinsk geriljamarkering ved Shabra-leiren i Øst- Beirut. Selv om personene på bussen ikke visste om det forestående angrepet inntraff en konfrontasjon mellom maronittiske sikkerhetsstyrker og palestinske passasjerene. 29 palestinere ble drept. På den maronittiske siden ble syv falangistmedlemmer skadet. Konsekvensene av disse voldsepisodene skulle bli enorme for Libanon. Skuddene som ble avfyrt formiddagen 13.april skulle føre til en borgerkrig som varte til høsten 1990.¹

Urolighetene utviklet seg til å inkludere både regionale og internasjonale aktører. Da konflikten startet, var USA spesielt opptatt med å slutføre Sinai II avtalen mellom Egypt og Israel, som ble undertegnet 4. september 1975. Samtidig var USA på vei til å trekke seg ut av Vietnam.² Men USA skulle snart se seg dratt inn i konflikten i Libanon.

I dette kapittelet skal jeg undersøke hva som skjedde i de første månedene av den libanesiske borgerkrigen og beskrive hva de amerikanske beslutningstakerne foretok seg i Libanon fram til januar 1976. Jeg skal undersøke hvilke strategier/analyser som ble formulert i Det amerikanske utenriksdepartementet, og hvilke av disse strategiene/analysene som ble utprøvd senere i krigen. Hvorfor involverte ikke amerikanerne seg før vinteren 1976, da stridighetene allerede var kommet til et punkt der regional innblanding måtte iverksettes for å stanse konflikten?

Polariseringen av Libanon

Skuddene 13. april førte straks til en radikaliserings av konflikten som hadde ligget latent i det libanesiske samfunnet siden urolighetene i Sidon måneden før. De venstreradikale kreftene rundt paraplyorganisasjonen til Kamal Jumblatt, *Den libanesiske nasjonalbevegelsen* (LNM),

¹ Khazen, 2000: 286-87

² Lundestad, 2004: 97-98

sementerte sitt forhold til de radikale, palestinske gruppene og gikk i gang med en opptrapping av konflikten mot den maronittiske delen av befolkningen. Sentralt i den maronittiske bevegelsen sto Falangistpartiet, ledet av Pierre Gemayel, som ønsket en konfrontasjon med palestinerne i Libanon som en del av større mål der resultatet forhåpentligvis ville bli etableringen av en kristent/maronittisk stat. Problemet var at palestinerne og delvis muslimene forrykket den politiske balansen, på bakgrunn av sitt befolkningsflertall, slik at den var i favør muslimene. Målet for Gemayels politikk var å opprettholde det politiske systemet som fantes i Libanon, siden systemet var hovedgrunnen til maronittens makt.³ Den libanesiske hæren ble ikke satt inn for å stanse konflikten mellom de høyre- (falangistene) og venstre radikale kreftene (LNM). En innsettelse av hæren kunne føre til en ytterligere polarisering av konflikten, da hæren ofte var sammensatt av maronittiske offiserer og muslimske soldater. Innsettelsen av hæren hadde tidligere vist seg som et ledd i en opptrappet konflikt, et eksempel på dette kan sees i hæren involvering i Sidon konflikten i februar-mars 1975.⁴

De politiske konsekvensene av stridighetene ble enorme for Libanon. Kamal Jumblatt og LNM ønsket å bannlyse Falangistpartiet, noe som ville holdt konflikten på et politisk plan. Troen var at å bannlyse falangistene fra det politiske liv, ville forhindre en eskalering av konflikten fra PLO sin side.⁵ Forslaget om å isolere falangistene fikk imidlertid en motsatt virkning, da falangistene så på bannlysningen som et ledd i PLOs og de venstreradikales ønske om å fremprovosere videre uro. Konflikten mellom de to politiske ytterpunktene gjorde at det politiske lederskapet til statsminister Rashid el-Solh ikke var til å redde. Statsminister Solh ønsket å fordømme maronittenes angrep 13.april, som han mente var en fremprovosert massakre fra Falangistpartiet. Fordømmelsen til statsminister Solh ble gjennomført i en tale i parlamentet. Samtidig proklamerte han sin avgang som Libanons statsminister.

Beskyldningene rundt skyldspørsmålet for skuddene 13. april førte dermed til en ytterligere polarisering av konflikten. Falangistene ble sett på som sydebukker av de venstreradikale kreftene, palestinerne inkludert, men fra maronittisk hold ble partiet sett på som det siste defensive leddet mot en muslimsk overtakelse av Libanon. LNMs leder Kamal Jumblatt satte ikke en stopper for den politiske polariseringen, da nettopp kollapsen av det politiske samarbeidet på tvers av sekteriske skillelinjer, økte Jumblatts sjanser for å gjennomføre politiske reformer slik at han en dag kunne få rollen som president. I henhold til

³ Khalidi, 1979: 70-71

⁴ Se kapittel 2: 34

⁵ Khazen, 2000: 288

Nasjonalpakten kunne aldri Jumblatt bli president, da han var druser. Derfor arbeidet Jumblatt for å fjerne hele konfesjonssystemet som var bygd opp på de religiøse skillelinjene i Libanon.⁶

Volden mellom maronittene og venstrealliansen/palestinerne, som startet i april, spredte seg slik at den snart rammet store deler av den libanesiske befolkningen. Tilfeldige kidnappingsforsøk på basis av de etnisk-religiøse skillelinjene ble snart praktisert av de stridende gruppene. Kidnapping skulle snart vise seg å bli en av de viktigste metodene under borgerkrigen i Libanon 1975-76.⁷ Voldsbølgen skulle også ramme amerikansk militærpersonell og amerikanske utsendinger. Selv om det ble fremforhandlet en våpenhvile av generalsekretæren i Den arabiske liga, Mahmud Ryad 16. april, satte dette ikke noen stopper for volden i Libanon. Kampene var raskt i gang igjen mellom maronittene og venstrealliansen.⁸

1. mai hadde den libanesiske ambassadøren til USA Najati Kabbani et møte med statssekretæren i Det amerikanske utenriksdepartementet, Joseph J. Sisco i Washington D.C. Kabbani ønsket ikke å bekymre USA med den interne situasjonen i Libanon, men hevdet at konflikten i Libanon måtte sees i sammenheng med de regionale problemene rundt det uløste, palestinske flyktningsproblemet.⁹ USA var ikke på dette stadiet inkludert som megler i forhandlingene, men det interne presset for amerikansk involvering, fra både kristne og muslimske libanesere bosatt i USA, økte i takt med volden.¹⁰

Da kampene blusset opp igjen med ny styrke i mai, sto president Suleiman Frangieh uten statsminister. Han beordret derfor etableringen av et militærkabinett som skulle være under ledelse av den sunnimuslimske offiseren Nouredin al-Rifai. Kabinettet inneholdt syv militære ledere samt en sivil politiker (maronitten Lucien Dahdah) som skulle inneha posisjonen som utenriksminister.¹¹ Beslutningen om å etablere et militærkabinett var en upopulær avgjørelse blant den muslimske delen av befolkningen. Men også deler av det moderate maronittiske lederskapet under ledelse av tidligere kabinetsmedlem Raymond Eddé, så på militærkabinettet som en dårlig ide, da dette kunne lede til en økt militarisering av konflikten.¹² På bakgrunn av den sterke opposisjonen varte militærkabinettet i tre dager. For president Frangieh var militærkabinettets kollaps et politisk nederlag, mens nominasjonen

⁶ Khazen, 2000: 289-91, Odeh, 1985: 134

⁷ Khazen, 2000: 293

⁸ Winslow, 1996: 182-83

⁹ Washington til Beirut, 1.5.75, RG 59, Boks 83, NARA

¹⁰ Richard C. Shadyak til Kissinger, 18.4.76, RG 59, Boks 83, NARA

¹¹ Khazen, 2000: 293-94 De militære offiserene var: Iskandar Ghanem, Moussa Kan'an, Said Nasrallah, Fawzi al-Khatib, Francois Genadry og Zein Makki.

¹² Winslow, 1996: 184

av Rashid Karami som statsminister var et personlig nederlag. Presidenten fikk ikke, som normalt, velge mellom statsministerkandidatene, men ble gitt et ultimatum av det sunnimuslimske lederskapet om å akseptere Karami som statsminister, en person Frangieh aldri hadde hatt noe godt politisk samarbeid med.¹³ Karami fikk som oppgave å etablere et kabinett, noe som tok en måned. Karamis seksmanns kabinett inneholdt mange tidligere politiske veteraner, deriblant tidligere president Camille Chamoun (innenriksminister). Men Karami utelot to av de største aktørene i konflikten, LNMs Kamal Jumblatt og Falangistpartiets leder, Pierre Gemayel. Ifølge den amerikanske ambassaden i Beirut var sammensetningen av kabinettet en mye bedre løsning enn de foregående. Hvis kabinettet kunne gjennomføre snarlige politiske vedtak, kunne den ha en rimelig sjanse til å forminske konflikten. Men annonseringen av kabinettet dempet ikke volden, og ifølge den amerikanske ambassaden i Beirut var kvelden kabinettet ble annonsert den verste så langt i konflikten.¹⁴

Kidnappingen av Oberst Morgan

Utover sommeren fortsatte den sporadiske volden, men ikke i samme omfang som tidligere. Samtidig som voldsspiralen var nedadgående, ankom den amerikanske obersten Ernest Morgan Beirut 29. juni 1975. Obersten, som arbeidet i *Central Treaty Organization* (CENTO), hadde vært på øvelse i Pakistan og mellomlandet i Beirut før han skulle reise tilbake til Tyrkia der han var stasjonert.¹⁵ På kvelden den 29. dro Morgan ut av hotellet for å finne lesestoff. Siden alle nyhetskiosker var stengt pga. konflikten måtte Morgan til flyplassen, som lå i Sør-Beirut. Etter å ha kjøpt lesestoff satte Morgan seg tilbake i taxien som ventet utenfor terminalbygget. For å komme tilbake til hotellet (New Melkart) måtte Morgan passere flere sikkerhetskontroller som ble patruljert av palestinske grupperinger. Ved den palestinske flyktningleiren Shatila i Vest-Beirut, ble taxien stoppet og Morgan arrestert av en tidligere ukjent venstreradikal gruppe.¹⁶ Til den amerikanske ambassaden forlangte gruppen løsepenger i form av sement og jern til gjenoppbygging av de fattige muslimske områdene ved Karantina som lå i et maronitt dominert området i Øst-Beirut.¹⁷ Paradoksalt nok hadde de amerikanske myndighetene tidligere samme uke advart alle amerikanske borgere i Libanon

¹³ Khazen, 2000: 295

¹⁴ Beirut til Washington, 1.7.75, RG 59, Beirut 8317, NARA

¹⁵ Kissinger til Beirut, 3.7.75, RG 84, Boks 20, NARA, CENTO er et annet navn på Bagdadpakten av 1955

¹⁶ Beirut til Washington, 13.7.76, RG 84, Boks, 20, NARA, Beirut til Washington, 24.7.75, RG 84, Beirut 8317, NARA Det ble i juli 1975 kjent at gruppen var et dekknavn for Palestine Popular Struggle Front (PPSF)), som var de faktiske kidnapperne. Avhørene av oberst Morgan ble foretatt av PPSF og PFLP-GC. *Folkefronten for Palestinas frigjøring – Generalkommandoen* (PFLP-GC), var en utbryter gruppe fra PFLP, som ble etablert med syrisk støtte i 1968

¹⁷ Beirut til Washington, 12.7.75, RG 84, Boks 20, NARA

om å unngå konfliktområdene i Beirut, noe Morgan valgte å neglisjere.¹⁸ Selv om Morgan ble kidnappet av en palestinsk geriljabevegelse, så kan hans oppførsel forut kidnappingen så tvil rundt hans person og hva han egentlig drev med i Beirut. Under tiden Morgan var kidnappet, ble det i libanesisk presse spekulert om hva Morgan skulle i Libanon.¹⁹ Et av forslagene var at Morgan, som var luftvernsekspert, var i Libanon for opptrening av en av maronittenes geriljabevegelser. Et annet var at oberst Morgan var i Beirut på oppdrag fra CIA.²⁰ Selv om det ble spekulert i hva egentlig Morgan drev med i Libanon, så fremstår hans bevegelser i Beirut som meget spesielle. Hvorfor skulle han ut å kjøpe en avis på denne tiden av døgnet? Og hvorfor valgte han å dra nettopp gjennom disse områdene (Shabra og Shatila leirene i Vest-Beirut), som var gjenstand for kraftige kamper og bombardement nettopp denne kvelden?

Under utenriksminister Henry Kissingers stabsmøte i Washington D.C. 7. juli ble det diskutert hvorvidt USA skulle betale løsepenger for oberst Morgan.²¹ Både Kissinger, Alfred Atherton (sjef for det amerikanske utenriksdepartementets Midtøstenavdeling) og statssekretær Joseph J. Sisco var enige om at ingen løsepenger skulle utbetales for Morgan. "If we start paying ransom, we may have Americans picked up all over the world," hevdet Kissinger.²² Kissinger mente at USA burde involvere Syria for å få en løsning på kidnappingssaken. Dette var gjennomførbart da USA hadde siden signeringen av Golan I avtalen i 1973 mellom Syria og Israel fått et betydelig bedre forhold til regimet i Damaskus. Konklusjonen på møtet ble at ingen amerikansk innbygger fikk lov til å mellomlande i Beirut, samtidig som USA holdt fast ved ikke å betale ut løsepenger.²³

Etter at oberst Morgan ble løslat den 12. juli rettet den libanesiske statsministeren, Rashid Karami, en takk til alle de palestinske organisasjonene som bidro til løslatelsen.²⁴ PLOs leder, Yasir Arafat, som tidlig i prosessen ble informert av libanesiske myndigheter, hadde siden kidnappingen jobbet for en løslatelse. Dette kom frem av samtaler mellom den amerikanske ambassadøren i Libanon, George McMurtrie Godley, og den libanesiske utenriksministeren, Philippe Taqla. Under disse samtalene, som fant sted 8. juli, informerte Taqla at Arafat hadde gjennomført tre hus i et forsøk på å finne oberst Morgan.²⁵ I en beskjed fra ambassadør

¹⁸ Reuters, 2.7.75 RG 84, Boks 20, NARA

¹⁹ Khazen, 2000: 307

²⁰ Beirut til Washington, 5.7.76, RG 84, Boks 20, NARA

²¹ Transcripts of Secretary of State Henry Kissinger's Staff Meetings, 7.7, 75, RG 59, Boks 7, NARA

²² Ibid.

²³ Ibid.

²⁴ "Karami at Morgan's release", 12.7, 75, RG 84, Boks 20, NARA

²⁵ Beirut til Washington, 8.7.75, RG 59, Beirut 8584, NARA

Godley til Kissinger 14. juli anerkjente Godley den positive rollen PLO og den syrisk støttede palestinske bevegelsen Saiqa spilte under løslatelsen av oberst Morgan. Godley påpekte videre at dette kunne være et tegn på at Arafat og hans moderate støttespillere burde støttes i deres arbeid.²⁶ I et brev til ambassadør Godley 19. juli samtykket Kissinger å anerkjenne PLOs bidrag, gjennom diskre kanaler.²⁷ Kidnappingssaken åpnet flere kanaler for den amerikanske ambassaden i Beirut, da USA etablerte et større kontaktnettverk som senere skulle spille en stor rolle i den direkte amerikanske meglingen i Libanon. Etter kidnappingen opptrappet det amerikanske utenriksdepartementet kontakten med de andre regionale maktene, deriblant Syria, Egypt, Israel og Jordan.²⁸

Økt vold – starten på den amerikanske innvolvingen

Fra innsettelsen av Karamis kabinett 1.juli til september inntraff det bare åtte tilfeller av væpnede sammenstøtt i Libanon.²⁹ Men perioden kan regnes som en nervøs, politisk periode. Først gikk Falangistpartiets leder, Pierre Gemayel, 17. august ut med et ønske om en reduksjon av den palestinske tilstedeværelsen i Libanon.³⁰ Deretter kunngjorde lederen for LNM, Kamal Jumblatt, sitt demokratiske reformprogram 18. august. Programmet inneholdt syv punkter, deriblant avskaffelsen av konfesjonssystemet, en endring av valgordningen slik at representasjon i parlamentet ville bli proporsjonelt med befolkningen og at makten til presidenten burde reduseres i forhold til statsministerens makt.³¹ I en pressekonferanse en uke senere gjentok Jumblatt disse poengene og truet med at hvis ikke programmet ble gjennomført, ville volden i Libanon øke drastisk.³² De politiske uttalelsene markerte slutten på to måneder med tilnærmet fred i Libanon. Mot slutten av august brøt volden ut med ny styrke mellom venstrealliansen og de maronittiske geriljagruppene.³³

På amerikansk side var utenriksminister Kissinger i ferd med å legge til rette for Sinai II avtalen, samtidig som han jobbet for løsninger når det gjaldt Golanhøyden og Vestbredden. Etter fullførelsen av avtalen mellom Egypt og Israel innså de amerikanske beslutningstakerne at tiden var inne for å sette seg inn i situasjonen i Libanon.³⁴

²⁶ Beirut til Washington, 14.7.75, RG 59, Beirut 8909, NARA

²⁷ Washington til Beirut, 19.7.75, RG 59, State 170887, NARA

²⁸ "Chronology of U.S. Actions in the Lebanese Civil Conflict, March 1975 – March 1976", 1.4.76, RG 59, Boks 43, NARA

²⁹ Winslow, 1996: 186

³⁰ Winslow, 1996: 187

³¹ Beirut til Washington, 5.9.75, RG 59, Beirut 11197, NARA

³² Ibid.

³³ Khazen, 2000: 313

³⁴ "Chronology, March 1975 – March 1976", 1.4.76, RG 59, Boks 43, NARA, Winslow, 1996: 187

Det første amerikanerne foretok seg var å finne ut hvordan situasjonen hadde utartet seg og hva amerikanerne kunne foreta seg både regionalt og nasjonalt i Libanon. 23. september mottok derfor statssekretær Joseph J. Sisco en analyse om aktørene i konflikten fra Alfred Atherton. I rapporten kom det frem at de muslimske og venstreradikale aktørene i mange tilfeller ble støttet av eksterne aktører (Libya og Irak). Ikke bare kunne grupper som PFLP og PFLP-GC få moralsk støtte i sin kamp i Libanon, men i mange tilfeller mottok disse gruppene finansiell og militær støtte fra sine støttespillere i Libya og Irak.³⁵ Videre kom det frem av analysen at Syria og Egypt gjennom sine palestinske allierte, Fatah, Saiqa og PLA, prøvde å dempe urolighetene.³⁶ Situasjonen fremsto som prekær da det under disse omstendighetene fantes en frykt for utenforstående militær innblanding. Dette kunne forekomme hvis for eksempel Syria, som allerede hadde sterke interesser i Libanon, ble direkte involvert. Ifølge Atherton lå problemet, i tilfelle en syrisk intervensjon, i at dette ville resultere i en motreaksjon fra israelsk side. Atherton hevdet at Syria var klar over denne faren og hadde derfor opptrådt varsomt i forhold til en mulig militær aksjon.³⁷ Det kom også fram i analysen at maronittene hadde fremlagt en forespørsel om mulig amerikansk intervensjon i Libanon, som viste at alle aktørene i konflikten søkte å skaffe seg mest mulig støtte.³⁸ Den maronittiske forespørselen om amerikansk intervensjon ble ikke akseptert av amerikanerne, da USA ønsket å forhindre en videre opptrapping av konflikten. Men det fremkommer ingen tegn på at amerikanerne la press på de eksterne aktørene som ga militær og finansiell bistand til de stridende i Libanon. USA ønsket ikke å bli blandet for mye inn i konflikten på dette tidspunktet.³⁹

Den nasjonale dialogkomiteen – amerikansk uttrekning

På bakgrunn av at den sekteriske volden spredte seg til andre regioner enn Beirut, valgte Libanons president Suleiman Frangieh, etter konsultasjon med statsminister Rashid Karami å sette inn hæren for å stanse urolighetene. Hæren kunne bare settes inn gjennom å erstatte hær sjef Iskandar Ghanem, som mange muslimer følte var partisk overfor maronittene. Den nye hær sjefen Hanna Sa'id var et kompromiss mellom president Frangieh og statsminister Karami. Hæren ble satt inn i Tripoli, men ble bare en buffer mellom de stridende og stanset

³⁵ Atherton til Sisco, 23.9.75, RG 59, Boks 42, NARA, Sayigh, 1993: 229

³⁶ Sayigh, 1997: 112-119, Morris, 2001: 367 Den palestinske frigjøringshæren (PLA) ble opprettet som den militæregrenen av PLO I 1964. Den inkluderte tre brigader, en i Syria (Hattinbrigaden), en i Jordan (Qadisiyyahbrigaden) og en i Egypt (Ayn – Jallutbrigaden), Saiqa som senere skulle vise seg viktig i konflikten? var navnet på en palestinsk gerilja gruppe som var under direkte kontroll av regimet i Syria.

³⁷ Atherton til Sisco, 23.9.75, RG 59, Boks 42, NARA

³⁸ Ibid.

³⁹ Ibid

ikke kampene og den økende volden.⁴⁰ Som i andre tidligere forsøk på å stanse volden, ble arabiske meglere innkalt. Syria, som i løpet av sommeren hadde ervervet seg rollen som megler, var i en unik posisjon til å yte innflytelse. 21. september 1975 ble en ny våpenhvile fremforhandlet av Syria og undertegnet etter konsultasjoner mellom de stridende partene. En direkte konsekvens av våpenhvilen var opprettelsen av *Den nasjonale dialogkomiteen*, som skulle være et forum for utveksling av ideer for å reformere det politiske systemet, samt gjøre slutt på krigen. Komiteen hadde 20 medlemmer, deriblant Pierre Gemayel, Camille Chamoun og Kamal Jumblatt.⁴¹ Ifølge den amerikanske statssekretæren, Joseph Sisco, ville den nasjonale dialogkomiteen på kort sikt ha en positiv virkning på situasjonen i Libanon.⁴² Men på lang sikt trodde Sisco at komiteen ikke kunne gjennomføre noen form for politisk kompromiss.⁴³ I samtaler med representanter for de forskjellige libanesiske fraksjonene oppmuntret amerikanske representanter i regionen til gjennomføringen av et reformprogram som skulle bedre balansen mellom muslimene og de kristne. Ifølge det amerikanske utenriksdepartementet var det på tide å gjennomføre en politisk reform i Libanon, som lenge hadde favorisert maronittene.⁴⁴

Men samtidig hadde amerikanerne en strategi i bakhånd som gikk ut på å støtte den tradisjonelle, maronittiske dominansen i Libanon. Hvis ikke det ikke fantes rom for gjennomføringen av reformer, ønsket amerikanerne å ha en strategi i bakhånd. Denne strategien gikk ut på å finne hemmelige kanaler der amerikanerne kunne legge til rette for våpenleveranser til maronittene. Ved siden av våpenleveransene, skulle de amerikanske myndighetene gi betydelig finansiell midler til det maronittiske lederskapet i den libanesiske regjeringen som skulle øremerkes for bruk mot muslimene. Syria skulle advares, samtidig som amerikanerne skulle støtte en internasjonal våpenhvile. Det fantes fordeler (reduksjonen av geriljaaktivitet) og ulemper (syrisk intervensjon, økt sektersk vold) med denne strategien. Men strategien ble ikke gjennomført på dette tidspunktet. Det som stod sentralt under denne perioden var USA sitt ønske om å forhindre enhver spredning av konflikten til å utvikle seg til en større Midtøsten-krig.⁴⁵ En regional krig ville ført supermaktene Sovjet og USA opp imot

⁴⁰ Khazen, 2000: 314

⁴¹ Khazen, 2000: 316

⁴² Sisco til Atherton, 25.9.75, RG 59, Boks 42, NARA

⁴³ "What Should the U.S. do About Lebanon?", ingen dato (festet til doc. datert 16.10.75), RG 59, Boks 42, NARA

⁴⁴ "Chronology, March 1975 – March 1976", 1.4.76, RG 59, Boks 43, NARA

⁴⁵ "What Should the U.S. do About Lebanon?", ingen dato (festet til doc. datert 16.10.75), RG 59, Boks 42, NARA

hverandre på bakgrunn av sine allianser i regionen.⁴⁶ Etter 1975 hadde avspenningen mistet mye av sin kraft, da Sovjet i mange tilfeller hadde startet en enorm våpeneksport til den tredje verden.⁴⁷ En regional konflikt i et område med store sovjetiske interesser, ville lede frem til en konflikt som kanskje ville føre til krig mellom supermaktene. Konsekvensen av en krig mellom supermaktene ville sannsynligvis føre til en internasjonal atomkrig.

Men en ting de amerikanske myndighetene ikke kunne sette en stopper for var flyttingen av amerikanske statsborgere fra Libanon. I løpet av september måned ble det evakuert mellom 200 til 300 mennesker fra 10 amerikanske firmaer.⁴⁸ Flyttingen av amerikanske firmaer økte proporsjonalt med volden, og i oktober hadde cirka 25 firmaer flyttet deler eller hele operasjonen til andre land i regionen. Da flyttingen ble omtalt i internasjonal presse 20. oktober, måtte den amerikanske ambassadøren til Libanon gå ut å benekte at amerikanerne var på vei ut. I uttalelsen forsøkte Godley å presisere at det bare var en liten del av de amerikanske interessene som hadde flyttet sine kontorer og at majoriteten av firmaene opprettholdt sin tilstedeværelse i Libanon.⁴⁹ Men i den samme uttalelsen la ikke Godley skjul på at hvis urolighetene fortsatte, ville den amerikanske tilstedeværelsen minske.⁵⁰

USA trekkes inn i Libanon

Utover oktober ble det amerikanske utenriksdepartementets mer observante ovenfor konflikten og hvilke komplikasjoner den kunne ha ovenfor regionen. Under utenriksminister Kissinger daglige stabsmøte 8. oktober, gjorde Alfred Atherton utenriksministeren oppmerksom på flere problemområder i Libanon. For det første mente Atherton at krisen var i ferd med å forverres på grunn av utenforstående aktørers involvering. Sannsynligvis refererte Atherton til støtten venstrealliansen (LNM) fikk fra både Libya og Irak. Videre viste Atherton at det ikke fantes noen form for kontroll over begivenhetene, og han la skylden på president Frangieh, som han mente var en politisk katastrofe.⁵¹ Atherton mente også at Israel hadde en negativ innvirkning på Libanon. Israel gjorde mer vondt enn godt i situasjonen, da israelerne oppmuntret de høyre-radikale elementene blant maronittene til å fortsette kampene mot LNM.⁵²

Sett i sammenheng med faresignalene fra Atherton rundt Israel påvirkningskraft på konflikten, ble utenriksminister Henry Kissinger meget urolig for de israelske intensjonene i

⁴⁶ Lundestad, 2004: 85-86

⁴⁷ Lundestad, 2004: 99-105

⁴⁸ Lebanon Sitrep, 25.9.75, RG 59, Boks 42, NARA

⁴⁹ Beirut til Washington, 20.10.75, RG 84, Boks 20, NARA

⁵⁰ Ibid.

⁵¹ Transcripts of Secretary of State Henry Kissinger's Staff Meetings, 8.10.75, RG 59, Boks 8, NARA

⁵² Ibid.

Libanon. Kissinger fikk dermed i stand et møte mellom den amerikanske ambassadøren til Israel, Malcolm Toon, og den israelske utenriksministeren, Yigal Allon. På møtet ble Toon og Allon enige om at hvis Israel skulle gjennomføre noen form for militær aksjon, eller angrep på Libanon, så skulle amerikanske myndigheter informeres om dette på forhånd. Dette ble akseptert av Israel.⁵³ Men hvorfor ønsket amerikanerne å få til en avtale rundt det israelske engasjementet i Libanon? I et hemmeligstemplett memo fra Atherton til Kissinger den 16. oktober kom det frem at et israelsk engasjement i Libanon ville bli katastrofalt for de amerikanske interessene i Midtøsten.⁵⁴ For det første ville en israelsk invasjon ødelegge nesten to år med amerikanske fredsforsøk i regionen. Utenriksminister Henry Kissingers skytteldiplomati i Midtøsten hadde ført frem til et mer avslappet diplomatisk forhold mellom de arabiske aktørene og USA. Et avslappet forhold mellom araberstatene og USA, ville føre til stabil tilstrømming av billig olje til USA. Samtidig gav det amerikanske diplomatiet i Midtøsten Israel et pusterom i konflikten mellom Israel og palestinere, da støtten til palestinerne ble svekket fordi de arabiske nasjonene innså fordelene i vennskapet med amerikanerne.⁵⁵ Et israelsk angrep ville derfor ødelagt det lille amerikanerne måtte ha av troverdighet hos araberne hvis det skulle forekomme videre fredsforhandlinger. Araberne ville bli inneforstått med at Israel hadde aksept fra USA i tilfelle et angrep på Libanon. For det tredje så ikke amerikanerne hvordan de skulle få israelerne ut av Libanon, hvis det skulle komme til en israelsk invasjon.⁵⁶ Et interessant aspekt ved USAs diplomatiske kanaler under denne perioden var at de skjønnte at det var en overhengende fare for en syrisk og israelsk intervensjon, og hvilke følger dette kunne få for Libanon og regionen. Det ble klart for amerikanerne at de måtte jobbe imot enhver militær aksjon i Libanon da det sannsynligvis ville ført til en israelsk motreaksjon.

Selv om den amerikanske ambassadøren til Libanon, George McMurtrie Godley, tidlig i september hadde gått ut med en pressemelding, der han nektet for at amerikanerne ville trekke seg ut av Libanon, var situasjonen i Libanon så prekær at det amerikanske utenriksdepartementet ønsket å evakuere ambassaden i Beirut. Situasjonen i Libanon hadde nådd et punkt der det hver morgen ble funnet nye døde i gatene, samtidig som kidnappingene fortsatte. Dette omfattet også amerikanske statsborgere. 22. oktober ble amerikanerne William Dykes og Charles (John) Gallagher, som jobbet for *U.S. Information Agency* (USIA)

⁵³ Chronology of U.S. Actions in the Lebanese Civil Conflict, March 1975 – March 1976. 1.4.76, RG 59, Boks 43, NARA

⁵⁴ Atherton til Kissinger, 16.10.75, RG 59, Boks 42, NARA

⁵⁵ Atherton til Kissinger, 16.10.75, RG 59, Boks 42, NARA, Khalidi, 1979: 87

⁵⁶ Atherton til Kissinger, 16.10.75, RG 59, Boks 42, NARA

i Beirut, kidnappet av gruppen til George Habash, PFLP.⁵⁷ Dykes og Gallagher ble frigitt fire måneder senere, etter møter mellom amerikanske delegater og Kamal Jumblatt.⁵⁸

I et brev fra Kissinger til ambassadør Godley 26. oktober la Kissinger frem sine synspunkter om evakueringen. Bakgrunnen var at kampene i Beirut hadde forflyttet seg til områdene der ambassadepersonellet bodde.⁵⁹ Etter ytterligere forverring av situasjonen, godkjente Kissinger 27. oktober evakuering av majoriteten av de amerikanske statsborgerne i Libanon.⁶⁰ Alt i alt ble det evakuert 425 amerikanske ambassadeansatte og i overkant av 5600 amerikanske statsborgere.⁶¹ Etter evakueringen var det ca. 1400 amerikanske statsborgere og 42 ambassadepersonell igjen i Libanon.⁶² Samtidig som de amerikanske beslutningstakerne beordret delvis evakuering av amerikansk personell i Libanon, gjorde blant annet de britiske myndighetene det samme. 26. oktober ble britiske innbyggere rådet til å forlate Libanon, og 28. oktober hadde nesten alle amerikanske og britiske statsborgere reist.⁶³

Den amerikanske "meglerrollen" skapes

31. oktober mottok Alfred Atherton et notat fra den libanesiske ambassadøren til USA, Najati Kabbani. Der fremkom det at den libanesiske utenriksministeren, Philippe Taqla, ønsket den amerikanske reaksjonen på blant annet syrisk intervensjon og en blandet arabisk fredsstyrke.⁶⁴ Ved å skaffe den amerikanske reaksjonen, ønsket Taqla og Kabbani å forhindre en syrisk-israelsk krig i Libanon.⁶⁵ Det fremkom av forespørselen at den syriske intervensjonen skulle inntreffe etter en formell forespørsel fra libanesiske myndigheter. Hvis ikke dette ble akseptert, forelå det et forslag omkring en blandet arabisk fredsstyrke, samtidig som libanenserne lurte på om de burde inkludere FN. Spørsmålet var derfor om USA kunne bringe disse ideene frem for israelerne, samtidig som libanenserne var interessert i hva USA mente om temaet.⁶⁶

Alfred Atherton trodde at enhver form for ekstern intervensjon ville føre til en betydelig risiko for en israelsk motintervensjon. Men Atherton mente også at israelerne hadde blitt mer

⁵⁷ Kissinger til Rabat, 22.10.75, RG 59, State 251537, NARA, USIA var et amerikansk byrå, underlagt det amerikanske utenriksdepartementet, som arbeidet for offentlig diplomati gjennom utdanning, kringkastning og informasjonsprogrammer.

⁵⁸ O'Ballance, Edgar, *Civil War in Lebanon, 1975 – 1992*, New York, 1998: 23

⁵⁹ Kissinger til Godley, 26.10.75, RG 59, State 254909, NARA

⁶⁰ Kissinger til Godley, 27.10. 75, RG 59, State 254953, NARA

⁶¹ Chronology of U.S. Actions in the Lebanese Civil Conflict, March 1975 – March 1976. 1.4.76, RG 59, Boks 43, NARA

⁶² Ibid.

⁶³ O'Ballance, 1998: 23

⁶⁴ Atherton til Kissinger, 4.11.75, RG 59, Boks 42, NARA

⁶⁵ Ibid.

⁶⁶ Ibid.

nyansert i synet på Libanon etter møter mellom den amerikanske ambassadøren i Tel Aviv, Malcolm Toon, og den israelske utenriksministeren, Yigal Allon.⁶⁷ Det sentrale for amerikanerne var om forespørselen skulle komme fra sentrale politiske beslutningstakere i den libanesiske regjeringen. Samtidig måtte forespørselen på forhånd forklares nøye for israelerne.⁶⁸ Hvis det skulle forekomme en intervensjon fra syrisk hold, mente amerikanerne at israelerne ville ta følgende med i sin betraktning: Hva slags størrelse det var på de syriske styrkene, hvilke geografiske områder ville Syria intervenere i og under hvilken politisk kontekst ville Syria intervenere.⁶⁹ Dette var første gang de senere kravene for "the red line agreement" ble nevnt i diplomatiet mellom Israel, Syria og USA. Atherton holdt fast ved at Israel ville føle seg mer komfortabel med en blandet arabisk fredsstyrke. Med hensyn til synet på FNs involvering mente amerikanerne det var lurt å inkludere FN med tanke på en fredsbevarende styrke, men dette kunne også føre til problemer. For det første kunne innblanding av FN føre til en ekspandering av Libanon-problemet til å inkludere debatten rundt de arabisk-israelske fredsforøkene. For det andre ville Syria føle at FN-styrkene ble stasjonert for å sette en stopper for den syriske meglingen i Libanon. Ideen rundt en FN styrke ville også brakt Sovjet på banen, noe som ikke var et ønskelig scenario for USA. Ideen om en fredsbevarende styrke i FN-regi ble derfor forkastet.⁷⁰ Den libanesiske inkluderingen av USA var det første leddet i det som senere skulle utvikle seg til den direkte amerikanske meglingen mellom Israel og Syria, vinteren 1976, selv om det på dette tidspunkt ikke ble gjennomført noen form for dialog mellom USA og Syria om en mulig intervensjon. USA var opptatt med å motarbeide ethvert forsøk på mulig intervensjon fra ethvert hold i konflikten, siden USA selv ikke ønsket å bli innblandet i en ny regional konflikt i Midtøsten.

Samtidig som amerikanerne ble del av det stormaktspolitiske spillet rundt Libanon, ble de mer oppmerksomme på den moderate rollen til PLO/Fatah. Ifølge et notat fra den amerikanske ambassaden i Beirut, var det de ekstreme kreftene på høyre- og venstresiden som måtte klandres for den økte uroen.⁷¹ De moderate kreftene i begge leire befant seg i en kinking situasjon der de ikke kunne kontrollere sine ekstreme støttespillere. I notatet fra ambassaden i Beirut kom det frem flere forslag om de moderate kreftene: Å isolere de ekstreme kreftene, slik at man kunne kvitte seg med de sosiale forskjellene som de ekstreme kreftene levde på, skaffe avstand mellom de ekstreme og moderate kreftene, noe som ville blitt viktig hvis det

⁶⁷ Ibid.

⁶⁸ Atherton til Kissinger, 1.11.75, RG 59, Boks 42, NARA

⁶⁹ Ibid.

⁷⁰ Ibid.

⁷¹ Beirut til Washington, 5.11.75, RG 59, Boks 42, NARA

første punktet skulle gjennomføres, og til sist, å støtte opp under de moderate palestinerne.⁷² Det siste punktet ville vært like gjeldende for andre nasjoner som for Libanon, fordi det ville bli en del av et større regionalt anseende. Hvis dette forslaget skulle gjennomføres, måtte den amerikanske regjeringen føre en mer positiv holdning overfor PLOs lederskap.⁷³ Den nye holdningen overfor PLO ble akseptert av statssekretær Sisco i et brev til ambassaden i Beirut, der han anerkjenner Arafats moderate rolle.⁷⁴ Paradokset med den mulige holdningsendringen var hvilket forhold USA tidligere hadde hatt til PLO. I 1974 hadde det vært kontakt mellom USA og palestinerne i Beirut omkring sikkerheten til amerikanske statsborgere i Libanon. Men da Kissinger uttalte, den 1. september 1975, at USA ikke ville anerkjenne eller forhandle med PLO før det bekreftet Israels rett til å eksistere, var forholdet igjen kjølig.⁷⁵ Men anerkjennelsen av Arafats moderate rolle i det amerikanske utenriksdepartementet visste at USA fortsatt holdt mulighetene åpne for en dialog med PLO.

Maronittiske delingsplaner

I november var begeret snart fullt for statsminister Karami. Voldsspiralen økte samtidig som det fantes mangel på politisk initiativ fra president Frangieh til å finne et politisk kompromiss. De amerikanske beslutningstakerne fikk nyss om Karamis snarlige avgang og valgte derfor formelt å anerkjenne den politiske rollen Karami spilte i Libanon.⁷⁶ Den politiske støtten fra Kissinger til Karami 6.november, som snart ble offentliggjort i libanesisk presse, var et tegn på amerikanernes sterke støtte til en moderat muslimsk leder.⁷⁷ Men støtten til Karami førte ikke bare godt med seg. Flere maronittiske ledere følte motløshet på grunn av støtten og at den var rettet mot deres kompromissløse holdning ovenfor den politiske løsningen. På bakgrunn av dette kom det frem for de amerikanske beslutningstakerne at flere maronittiske ledere (deriblant Camille Chamoun og Pierre Gemayel) ønsket å dele Libanon opp i separate muslimske og kristne stater.⁷⁸ Dette kunne få alvorlige følger for landet.

16. november advarte den syriske utenriksministeren Abdul Halim Khaddam om at Syria ville se på oppdelingen av Libanon som meget et alvorlig skritt og antydte at Syria ville motarbeide delingen gjennom militær intervensjon.⁷⁹ Forslaget om delingen av Libanon fra den

⁷² Ibid.

⁷³ Ibid.

⁷⁴ Brev fra Joseph J. Sisco, dato ukjent (festet til dokumentet datert 5.11.76), RG 59, Boks 42, NARA

⁷⁵ Quandt, 2005, 277-78

⁷⁶ Chronology of U.S. Actions in the Lebanese Civil Conflict, March 1975 – March 1976, 1.4.76, RG 59, Boks 43, NARA

⁷⁷ Ibid.

⁷⁸ Odeh, 1985: 147-49

⁷⁹ Ibid.

maronittiske siden ble også ansett som negativ av det amerikanske utenriksdepartementet. Ifølge det amerikanske utenriksdepartementet ville delingen føre til en opptrapping av konflikten, som ville lede frem til syrisk og israelsk intervensjon. USA ville dermed forhindre enhver form for geografisk deling.⁸⁰

For å finne en løsning på innenriksproblematikken i Libanon, fremla sjefen for Midtøsten avdeling i utenriksdepartementet, Alfred Atherton, en analyse for stassekretær Joseph Sisco. I analysen kom det frem flere strategier som kunne legges til rette for en innenrikspolitisk løsning på konflikten. Den første strategien var basert på tidligere ideer om en ny politisk reform, noe som gjennom november ble gjennomarbeidet av statsminister Karami. Problemet med denne strategien var, ifølge utkastet, at det tradisjonelle muslimske lederskapet ikke lenger hadde politisk kontroll i sine områder. Samtidig var den libanesiske regjeringen for svak til å gjennomføre disse politiske forandringene. Det mest alvorlige problemet rundt en politisk reform var, ifølge utkastet, venstrekoalisjonen (LNM). Koalisjonen, med støtte av palestinerne, ville ødelegge et hvert kompromissforslag som ikke ville føre en radikal forandring av det gjeldende politiske systemet.⁸¹ Den andre strategien gikk ut på å få de radikale elementene inn i det politiske systemet. Atherton trodde strategien kunne føre til en moderering av de politiske målene hos de radikale elementene. Faren med denne strategien var at de radikale elementene ville bare bruke deres rolle for å øke sin maktposisjon. Strategien tre var å inkludere palestinerne i det politiske systemet fordi palestinerne, hittil i konflikten, hadde vist seg som den faktoren som kunne redde eller ødelegge freden i Libanon. Denne strategien var ikke gjennomførbar for det amerikanske utenriksdepartementet på bakgrunn av at Libanon dermed ville utvikle seg til en stat som stadig ville være i konfrontasjon med Israel. De siste forslagene gjaldt deling av Libanon, noe som ifølge utkastet ville føre til regional krig. Hensikten med analysen var å prøve å finne en stabil politisk basis som USA kunne jobbe videre med, men dette var selv forfatteren av analysen, Alfred Atherton skeptisk til at kunne inntreffe.⁸²

Det mest interessante aspektet ved utkastet i ettertid var det som ble kalt ”utopiske tilnærminger”.⁸³ I så henseende var utkastet interessant fordi dette var akkurat det som ble gjennomført. Under denne delen blir diverse tilnærminger foreslått. For eksempel at maronittene skulle få kastet ut de palestinske geriljabevegelsene, men dette var ifølge utkastet

⁸⁰ Notat, *Is there a Domestic Solution*, 28.11.75, RG 59, Boks 42, NARA

⁸¹ Ibid.

⁸² Ibid.

⁸³ Ibid.

for sent. Hvis ikke de libanesiske beslutningstakerne klarte å gjennomføre dette i 1969 og 1973, hvordan skulle da maronittene klare dette i 1975-76? Maronittene/Falangistpartiet fikk med hjelp av Israel kastet PLO ut av Libanon i august 1982.⁸⁴ Et annet utopisk håp var at maronittene og Syria ville samarbeide. Dette forslaget ble forkastet på bakgrunn av at syrerne aldri ville la palestinerne og den venstrevridde koalisjonen gå under, samtidig som maronittene hadde en enorm skepsis ovenfor syriske intensjoner i Libanon. Tilnærmingen mellom maronittene og Syria inntraff våren 1976. Konklusjonen på utkastet var at det ikke fantes noen form for politisk kompromiss som kunne føre til en nasjonal løsning på konflikten. Det fantes for mange uavhengige aktører med for mange uforenlige mål. Ved siden av denne problematikken var det politiske lederskapet for svakt og president Frangieh et hinder for fremdrift i fredsarbeidet.⁸⁵

Debatten rundt deling fortsatte i Midtøsten utover november. 28. november gikk Saudi Arabias kronprins, Fahd, ut mot enhver deling av Libanon. USA som hadde en strategisk interesse i å blidgjøre Saudi Arabia, valgte derfor offentlig å gå ut mot enhver partisjon av Libanon.⁸⁶ Et annet forsøk fra amerikanernes side for å stabilisere spenningsnivået i Libanon, kom da utenriksminister Henry Kissinger, den 6. november, sendte et brev til Libanons statsminister Karami der amerikanerne benektet at USA hjalp maronittene.⁸⁷ USA ønsket ingen befatning med en opptrappet krise på bakgrunn av feilaktige opplysninger om deres forhold til maronittene. Brevet ble senere publisert for allmennheten i Libanon og viste dermed den amerikanske støtten for stabiliseringsarbeidet som Karami gjennomførte. Men hvorfor valgte Kissinger ”offentlig” å støtte statsminister Karami i en tid der debatten rundt deling var gjeldende? En offentlig støtte til maronittene ville antydnet at amerikanerne ikke lenger så på et politisk kompromiss som en løsning, samtidig som støtten ville undergrave Karamis forsøk på fred. Samtidig innså amerikanerne at regionale krefter jobbet imot maronittenes delingsforslag. Maronittene ville på bakgrunn av støtten bli oppmuntret til å gjennomføre sine planer for deling, som ville ha ført til syrisk intervensjon. På grunnlag av det regionale presset for å stanse maronittenes forslag, valgte amerikanerne, på grunn av strategiske interesser å gå imot delingsforslagene.⁸⁸

Men samtidig som amerikanerne offentlig gikk ut og nektet for å ha støttet maronittene, la de strategier for hvordan de kunne gjennomføre både militær og politisk bistand til den samme

⁸⁴ O’Ballance, 1998: 113-16

⁸⁵ Is there a Domestic Solution, 28.11.75, RG 59, Boks 42, NARA

⁸⁶ Kissinger, 1999, 1025

⁸⁷ Washington til Damaskus, 6.11.75, RG 59, Boks 42, NARA

⁸⁸ Washington til Damaskus, 6.11.75, RG 59, Boks 42, NARA

gruppen. På bakgrunn av et forslag fra prins Hassan av Jordan 9. desember utarbeidet det amerikanske utenriksdepartementet Midtøsten avdeling, ytterligere en strategi basert på støtte til den maronittiske delen av Libanon.⁸⁹ Selv om strategien ikke på dette tidspunktet ble gjennomført, viste den klare indikasjoner på at den kunne bli gjennomført ved en senere anledning. Planen, som var gjennomarbeidet av, Alfred Atherton, var todelt og omfattet en politisk del der USA skulle gå ut og offentlig støtte den libanesiske regjeringen, samtidig som det skulle gjennomføres politisk press overfor Syria for å stanse våpenlevering til de palestinske og venstrevridde koalisjonene. Den andre delen omfattet våpenleveranser til de maronittiske fraksjonene. Planen var å distribuere våpen gjennom hæren, siden den var under kontroll av maronittene. Det kom frem av analysen at det amerikanske utenriksdepartementet allerede på denne tiden utforsket hvordan leveransene av våpen kunne gjennomføres med det amerikanske forsvarsdepartementet.⁹⁰ Strategien ble avslått på bakgrunn av troen på å kunne finne en politisk løsning gjennom arbeidet til statsminister Karami. Med tanke på de strategiske hensynene, ble denne strategien gjennomarbeidet for å tilfredsstille både innenrikspolitiske bekymringer hos amerikanske libaneserne (majoriteten var maronitter), og de israelske bekymringene om en opptrappet krise.

Våpenhviler og massakre

Desember 1975 utviklet seg til å bli en av de verste månedene i konflikten. Da maronittiske militsmedlemmer om morgenen 6. desember fant fire av sine medlemmer drept, startet en hevnbølge som resulterte i ca 140 drepte.⁹¹ De muslimske fraksjonene svarte med å kidnappe over 150 maronitter, der majoriteten ble drept. Samtidig som voldsspiralen økte i omfang, ble det gjennomført flere regionale fredsforøk. 18. desember ankom den syriske generalen Hikmat Chehabi Beirut for å fremforhandle en ny våpenhvile. Syria hadde blitt urolig fordi flere muslimske fraksjoner hadde begynt å få støtte fra Libya og Irak, som oppmuntret sine fraksjoner til å motarbeide de syriske fredsforøkene.⁹² Samtidig med inntoget til disse regionale aktørene begynte det å vise seg en splittelse mellom Sovjetunionen og Syria. Båndene mellom Syria og Sovjet hadde vært de sterkeste alliansebandene Sovjet hadde i Midtøsten. Alliansen hadde stått siden 1954, og det var ofte gjennom de syriske grensene de sovjetiske våpnene ankom til de forskjellige radikale bevegelsene som kjempet mot Israel.⁹³

⁸⁹ Atherton til Kissinger, 9.12.75, RG 59, Boks 42, NARA

⁹⁰ Ibid.

⁹¹ O'Ballance, 1998: 36-37 Ifølge det libanesiske politiets kilder var antall drepte over 400.

⁹² O'Ballance, 1998: 39 Irak støttet det Irak-orienterte Ba'ath partiet (anti-syrisk) og Libya støttet *the Independent Nasserite Movement* (INM) ledet av Ibrahim Qulaylat.

⁹³ Seale, Patrick, i Sayigh, Yezid og Shlaim, Avi, *The Cold War and the Middle East*, Oxford, 1997: 48-56

Selv om Syria hadde fastslått i november at ingen våpenleveranser skulle fraktes over de syriske grensene til Libanon, fortsatte Sovjet å sende bistand til Libanons kommunistparti (LCP). Etter at Sovjetunionen fortsatte sine leveranser følte Syria at Sovjet undergravde deres fredsarbeid i Libanon.⁹⁴ At det fantes en viss splittelse mellom Syria og Sovjet kan sees som en av de største regionale konsekvensene av den libanesiske konflikten.

26. desember ankom Saudi Arabias kong Khalid Damaskus for et tre dagers møte. Under møtene mellom kongen og den syriske presidenten Asad ble det enighet om et syrisk fredsforslag for Libanon. Forslaget gikk ut på å avvikle konfesjonssystemet, lik distribusjon av parlaments seter, statsministeren skulle velges av varamedlemmer i parlamentet (ikke av presidenten) og aksept av den palestinske tilstedeværelsen i Libanon.⁹⁵ Kong Khalid gikk dermed ut og annonserte sin støtte for de syriske meglingsforsøkene i Libanon, noe som umiddelbart førte til en reaksjon fra israelsk hold. Den israelske statsministeren Yitzhak Rabin uttalte at Israel ikke ville tolerere noen form for ekstern intervensjon i Libanon. Ifølge et memo fra den amerikanske ambassaden i Tel Aviv fremgikk det at Israel så på utviklingen i Libanon som negativ, og at "Fatahland" var i ferd med å bli opprettet med støtte av Syria.⁹⁶ Fatahland var en betegnelse brukt i samtiden om den palestinske tilstedeværelsen i Sør-Libanon og i den sjiamuslimsk dominerte regionen Bekaadalen i vestre Libanon frem til PLOs utkastelse i 1982.

Det nye året startet forholdsvis rolig i Beirut, men den politiske freden ble snart brutt av uttalelser fra maronittiske ledere. 3. januar 1976 gikk Falangistpartiets leder, Pierre Gemayel, sammen med Camille Chamoun, ut med en pressemelding der de fordømte Kairo-avtalen fra 1969 og avslo ethvert forslag om å forkaste Nasjonalpakten av 1943. Pressemeldingen ble ansett som en krigserklæring mot de palestinske geriljabevegelsene i Libanon. Uttalelsen kan også sees som første ledd i etableringen av det som senere skulle bli paraplyorganisasjonen *Den libanesiske front*, som skulle koordinere de militære bevegelsene til de to største maronittiske geriljabevegelsene Falangistene og Tigrene, ledet av sønnen til Camille Chamoun, Dany. Den libanesiske front ble formelt opprettet 31. januar 1976.⁹⁷ Syria fordømte uttalelsen fra Gemayel og Chamoun og truet med syrisk intervensjon hvis det skulle forekomme planer om deling av Libanon.⁹⁸

⁹⁴ O'Ballance, 1998: 39-40

⁹⁵ Damaskus til Washington, 29.12.75, RG 59, Damascus 05187, NARA

⁹⁶ Tel Aviv til Washington, 29.12.75, RG 59, Tel Aviv 08193, NARA

⁹⁷ Khazen, 2000: 327

⁹⁸ O'Ballance, 1998: 42

Amerikanske beslutningstakere bestemte seg derfor for å gjennomføre møter med alle involverte parter. I Damaskus ble det gjennomført møter mellom ambassadør Godley og syriske delegater. Godley hadde fått klare instruksjoner fra Kissinger, der ambassadøren skulle få Syria med på å fremforhandle en våpenhvile. Godley skulle frembringe en beskjed til syrerne om at hvis de kunne holde i sjakk palestinerne, så skulle USA yte sin innflytelse ovenfor maronittene.⁹⁹ I Beirut skulle det gjennomføres møter med alle de involverte partene utenom president Frangieh, som ofte fikk politisk informasjon gjennom sin utenriksminister, Camille Chamoun. Under møtene med maronittene viste amerikanerne at USA var imot ethvert forsøk på deling av Libanon, samtidig som maronittene burde oppgi sin vegring for å imøtekomme politiske reformer.¹⁰⁰

I møtene med de israelske beslutningstakerne ble det gitt klare indikasjoner fra amerikansk hold om at Israel burde holde seg ute av Libanon, samtidig som de skulle oppmuntre fleksibilitet fra maronittenes side. De amerikanske forsøkene kan sees som mislykkede da volden økte i omfang fra 11. til 13. januar. Eskaleringen startet da den maronittiske militsen, *Maroun Khoury gruppen*, startet sin blokad av den palestinske flyktningleiren Tel-Zaatar, som lå i det maronitt dominerte Øst-Beirut. Maroun Khoury gruppen som var under ledelse av maronitten Bashir Maroun el-Khoury, ble senere sentrale i den maronittiske paraplyorganisasjonen Den libanesiske front.¹⁰¹ Som hevn mot aksjonen mot Tel-Zaatar beleiret venstrealliansen flere maronittiske landsbyer utenfor Beirut.¹⁰² Da volden økte igjen, så amerikanerne seg nødt til internt å finne en ny strategi. I et memo fra Atherton til Kissinger 13. januar foreslo Atherton at USA skulle spille en mer aktiv rolle i Libanon. Dette skulle foregå gjennom aktivt å oppmuntre aktørene til å se amerikanernes rolle som den ledende. Dette ville, ifølge Atherton, føre til at amerikanerne kunne fremforhandle et politisk kompromiss. Ifølge memoet ville den nye aktive rollen føre amerikanerne nærmere Syria.¹⁰³

Det fantes fordeler og ulemper med den nye strategien mente Atherton. Det positive ville være at USA ikke hadde ensidige interesser i Midtøsten og at amerikanerne ville opprettholde Libanons territorielle integritet. Det negative med denne strategien var at den kunne tolkes som en svakhet overfor araberstaten. Araberstatene ville kanskje anse strategien som en avledningsmanøver i maktspeillet i regionen. Strategien ble anbefalt og akseptert i det

⁹⁹ Kissinger til Amman, Damaskus, Kairo, Tel Aviv og Beirut, 12.1.76, RG 59, Boks 42, NARA

¹⁰⁰ Ibid.

¹⁰¹ Snider, Lewis W; *The Lebanese Forces: Wartime Origins and Political Significance*, i *The Emergence of a New Lebanon, Fantasy or Reality?*, New York, 1984: 134-35, Winslow, 1996: 199

¹⁰² O'Ballance, 1998: 43

¹⁰³ Atherton til Kissinger, 13.1.76, RG 59, Boks 42, NARA

amerikanske utenriksdepartementet 13. januar.¹⁰⁴ Det nye forholdet mellom USA og Syria lot ikke vente på seg. I et memo fra Henry Kissinger 14. januar, fremkom det at amerikanske og syriske delegater hadde gjennomført møter omkring våpenkontroll i Libanon. Av memoet kom det frem at USA ønsket, i samråd med Syria, å stoppe våpenleveransene inn i Libanon. Som tidligere beskrevet hadde det amerikanske utenriksdepartementet fremlagt en strategi der de skulle gi våpen til maronittene, men den ble på det tidspunktet ikke gjennomført. De muslimske fraksjonene fikk ofte sine sovjetiske våpen gjennom Syria, noe Syria skulle og hadde arbeidet imot. Maronittene fikk sine våpen fra kommersielle aktører fra Europa, spesielt Belgia. USA skulle derfor yte press på sine allierte i Europa til å motsette seg salg av våpen til maronittene. Videre fremkom det at USA på denne tiden hadde stanset all form for distribusjon av våpen til den libanesiske hæren.¹⁰⁵ Selv om både Syria og USA jobbet for å stanse våpenleveransene inn i Libanon, stoppet aldri våpnene å ankomme Libanon. I ettertid kan forsøkene på å stanse innføringen av våpen sees fåfengt, da Syrias avtale med USA om ikke å innføre våpen egentlig aldri ble overholdt.

De amerikanske beslutningstakernes frykt for syrisk intervensjon økte 16. januar da det libanesiske flyvåpenet ble satt inn mot palestinske geriljagrupeer som hadde beleiret den kristne landsbyen Damour.¹⁰⁶ Ifølge et amerikansk memo fra 17. januar fremkom det at Arafat hadde satt inn alle sine styrker, utenom de i Sør-Libanon, i kampen mot maronittene. Amerikanerne trodde også at den palestinske frigjøringshæren var på vei inn i Libanon fra Syria. Det fantes, ifølge statssekretær Sisco ingen vilje til å finne et politisk kompromiss fra arabiske beslutningstakere, og dette økte faren for mulig intervensjon fra syrisk hold.¹⁰⁷ Det eneste som kunne stanse utviklingen var en våpenhvile som kunne lede frem til et politisk kompromiss. Våpenhvilen ble fremforhandlet 22. januar 1976.

¹⁰⁴ Atherton/Sisco til Kissinger, 13.1.76, RG 59, Boks 42, NARA

¹⁰⁵ Washington til Madrid, 14.1.76, RG 59, State 6146, NARA

¹⁰⁶ O'Ballance, 1998: 43

¹⁰⁷ Sisco til Kissinger, 17.1.76, RG 59, Boks 42, NARA

Kapittel 4 - Splittelse og tilnærmelser

I januar 1976 ble kamphandlingene i Libanon trappet opp igjen. Den libanesiske sivilbefolkningen ble et mål, noe den tidligere ikke hadde vært i konflikten. 19. januar startet en koalisjon av maronittiske militser et angrep mot den muslimske forstaden til Beirut, Karantina, som senere resulterte i utvisning av den lokale muslimske befolkningen. Etter Karantinas fall dro lederen for *Den libanesiske nasjonalbevegelsen* (LNM), Kamal Jumblatt, til Damaskus for å rådføre seg med det syriske lederskapet. I møtet med president Asad forlangte Jumblatt at de syriske styrkene skulle intervenere. Dette ble avslått av Asad fordi han ønsket å frembringe en politisk løsning på konflikten.¹ PLO og LNM valgte derfor å iverksette et motangrep den kristne byen Damour (20 km sør for Beirut), som resulterte i bortvisning av den maronittiske befolkningen fra byen og et stort antall drepte.²

22. januar ble en våpenhvile undertegnet etter syrisk megling. Det ble også utarbeidet et politisk kompromissforslag som skulle forandre den politiske balansegangen fremforhandlet gjennom Nasjonalpakten av 1943. Kompromissforslaget dannet senere basisen for *Det konstitusjonelle dokument* i februar 1976. Balansegangen rundt stabiliseringen av Libanon skulle vise seg å bli en vanskelig affære. På den ene siden sto Syria som ønsket å intervenere for å gjennomføre sine politiske punkter. På den andre siden sto Israel, som i tilfelle syrisk intervensjon, truet med å okkupere Sør-Libanon. I midten sto USA som ikke ønsket at interessen motsetningene skulle blusse opp til en regional krig. Hvordan gjennomførte amerikanerne denne balansegangen mellom Israel og Syria under denne perioden? Var det realitetene på bakken i Libanon som sto sentralt for deres politikk eller var det frykten for regional krig?

Det konstitusjonelle dokumentet

Mot slutten av januar 1976 sto maronittene i Libanon svakt militært. Maronittene valgte derfor å samkjøre sine militser til en gruppe. Den libanesiske fronten ble etablert 31. januar for å koordinere de to største maronittiske militsene (Falangistene og Tigrene).³ Men samlingen av militsene løste ikke de prekære militære problemene maronittene sto overfor. Maronittiske byer i den tradisjonelt sjiamuslimsk dominerte Bekaadalen falt etter angrep fra den syrisk støttede palestinske militsen, Saiqa, og Den palestinske frigjøringshæren (PLA),

¹ Khazen, 2000: 325

² Ibid.

³ Khazen, 2000, 327, Gruppen het først ”*Front for Liberty and Man*, (The Front)”, men jeg velger å bruke det mest kjente navnet Den libanesiske front.

som var den militære grenen av PLO.⁴ Syria ønsket ikke at de maronittiske lederne skulle falle, men ønsket å opprettholde en militærbalanse mellom de stridende slik at Syria kunne manipulere politikken og dermed anskaffe politiske fordeler i Libanon.⁵ Frem til januar hadde den syriske politikken ofte vært avviklet for å støtte den palestinske saken i Libanon. Av de arabiske nasjonene var Syria den staten som var mest åpenhjertig i sin støtte til palestinerne. Et eksempel på Syrias støtte til palestinerne kan sees i det syriske forsøket på å komme til PLOs utsetning under kampene mellom Jordan og PLO i 1970.⁶ Det var under vinteren 1976 Syria hadde størst gjennomslagskraft til å gjennomføre en forandring av det politiske systemet i Libanon. På bakgrunn av kompromissforslaget etter våpenhvilen av 22.januar ble det gjennomført en serie med møter i Damaskus med det libanesiske sjia- og sunnimuslimske lederskapet, samt de maronittiske lederne. Den syriske meglingen resulterte i at den libanesiske presidenten Frangieh annonserte *Det konstitusjonelle dokumentet* 14. februar.⁷

Det konstitusjonelle dokumentet inneholdt sytten punkter, der fem tok for seg muslimske klager. Hovedmålet med disse punktene var å minske presidentens makt, forandre distribusjonen av plasser i parlament til 50- 50 mellom muslimer og maronitter. Videre skulle alle lovforandringer signeres av både presidenten og statsministeren. I motsetning til de muslimske punktene fantes det bare et punkt som tok for seg kristne krav. Dette kravet gjaldt bevaringen av distribusjonen av de tre ledende politiske posisjonene. *Det konstitusjonelle dokumentet* ble støttet av maronittene, men ble ikke godt mottatt blant de radikale palestinske grupperingene og LNM. PLO så på den økte syriske innflytelsen som en trussel, da Syria minsket PLOs gjennomslagskraft i Libanon. LNMs Kamal Jumblatt aksepterte bare fem av sytten punkter i dokumentet. Et kompromissforslag, som *Det konstitusjonelle dokumentet* på mange måter var, appellerte ikke til Jumblatt siden den militære balansen på det tidspunktet var i PLO og de venstreradikale gruppenes favør. Men i realiteten avslo Jumblatt dokumentet da det ikke forandret konfesjonssystemet som nektet Jumblatt å tiltre som president, fordi han var druser.⁸ Ifølge historiker Farid El Khazen var det trolig på dette tidspunktet i konflikten hvor Syria vendte seg imot PLO og deres venstreradikale allierte.⁹ Men starten på splittelsen mellom Syria og palestinerne, startet lenge før. Etter Asads inntog som president i Syria i 1971, innså Asad hvilke regionale konsekvenser de palestinske angrepene kunne ha på en

⁴ Khazen, 2000: 325, Winslow, 1996: 33

⁵ Khazen, 2000: 327

⁶ Shlaim, 2000: 298-99

⁷ Khazen, 2000: 329

⁸ Khalidi, 1979: 52-53

⁹ Khazen, 2000: 327-32

opptrappet konflikt i Midtøsten. Asad ønsket ikke en påtvunget krig med Israel gjennom aksjoner fra palestinsk hold. Ei heller ønsket Asad å tolerere en palestinsk bevegelse uavhengig av Syria.¹⁰ Dette fikk også konsekvenser for forholdet mellom Syria og Sovjet, da Sovjet var PLO og de radikale palestinske gruppenes største bidragsgiver militært og økonomisk. Båndene mellom PLO og Sovjet hadde blitt etablert etter opprettelsen av PLO i 1964. Forholdet var et av de sterkeste alliansebandene Sovjet hadde med en radikal bevegelse verden over, da PLO kjempet mot de imperialistiske kreftene, som ofte symboliserte Israel og USA.¹¹

Jumblatts avslag på de politiske forandringene hadde hatt liten gjennomslagskraft uten støtte fra PLO. PLO så ikke den nye syriske meglerrollen i Libanon i et positivt lys, da den minsket den palestinske bevegelsesfriheten i Libanon. PLOs avslag på Syrias reformprogram førte senere til en økt tilnærming mellom de moderate og de mer ekstreme gruppene blant palestinerne.¹² Med Jumblatts avslag ble *Det konstitusjonelle dokumentet* lagt på is. I ettertid kan perioden etter Jumblatts avslag på politiske reformer ansees som det tidspunktet der Syria nærmet seg det maronittiske lederskapet. For Damaskus var målet med *Det konstitusjonelle dokumentet* å tilfredsstille det moderate muslimske lederskapet, samtidig som båndene mellom Syria og det maronittiske lederskapet ble styrket. Men da både de radikale og moderate muslimske gruppen nektet å anerkjenne reformprogrammet, sto Syria igjen med bare en alliert med tanke på politiske reformer, maronittene.¹³

I et notat fra den amerikanske ambassaden i Beirut kom det klart frem at den amerikanske ambassadøren, George McMurtrie Godley, så på den politiske utviklingen i Libanon som positiv, da den kunne resultere i en løsning på konflikten uten en militær opptrapping blant regionale krefter. Men dette, mente Godley, var bare gjennomførbart så lenge Syria klarte å opprettholde presset på de ulike fraksjonene. Så lenge våpenhvilen av 22. januar var avhengig av Syria, så var de libanesiske fremtidsutsiktene knyttet opp til et større regionalt bilde. Derfor oppmuntret den amerikanske ambassaden i Beirut at Washington, skulle fortsette å støtte de syriske forsøkene. Ifølge ambassaden var det bare én ”politimann” i Libanon som kunne opprettholde freden, nemlig Syria.¹⁴

¹⁰ Nassar, Jamal, R, *The Palestine Liberation Organization, From Armed Struggle to the Declaration of Independence*, New York, 1991: 138-40

¹¹ Seale, 1997: 48

¹² Talking Points for the Secretary's Appearance before the Senate Foreign Relations Committee, 2.4.76, RG 59, Boks 43, NARA

¹³ Khazen, 2000: 328-331

¹⁴ Beirut til Washington, 29.2.76, RG 59, Beirut 01603, NARA/AAD

Oppløsningen av den libanesiske hæren

Da *Det konstitusjonelle dokumentet* ikke ble akseptert av PLO og LNM, utviklet konflikten seg til å inkludere Syria. Avslaget på reformen førte til at Syria fra dette tidspunkt anså ethvert forsøk på å trappe opp konflikten fra PLO og de venstreradikales hold sett på som et angrep på de syriske interessene i Libanon.¹⁵ Det mest sentrale forsøket fra PLO på å undergrave den syriske innflytelsen var opprøret i den libanesiske hæren under ledelse av Ahmad Khatib, som opprettet bevegelsen *the Arab Army of Lebanon* (AAL).¹⁶ Da strømmen av offiserer fra den libanesiske hæren til AAL økte, så en annen libanesisk offiser, brigader Azis al-Ahdab, sjansen til å gjennomføre et kuppforsøk på libanesisk tv.¹⁷ Ahdabs kuppforsøk hadde ingen suksess, men den økte den syriske skepsisen ovenfor den palestinske innblanding i kuppet og rundt opprettelsen av AAL, som var støttet og finansiert av Fatah - lederne Abu Jihad og Ali Hassan Salameh. Ali Hassan Salameh var under dette tidspunkt jaget verden over av den israelske sikkerhetsorganisasjonen, Mossad, for sin planlegging av attentatet mot de Olympiske Leker i München i 1972. Salamehs gruppe, *Svart September* hadde stått bak flere terrorangrep i Europa og Midtøsten, deriblant drapet på Jordans statsminister, Wasif Tel i 1971.¹⁸ Ahdabs mål om å gjenforene hæren hadde motsatt effekt etter gjennomføringen av kuppet. Den libanesiske hæren gikk i oppløsning og kastet landet ut i kaos. Fra maronittenes side gikk flere offiserer ut med støtte til president Frangieh.¹⁹

Konsekvensen av opprettelsen av AAL og det dårlig planlagte kuppforsøket var en forverring av det allerede dårlige forholdet mellom Asad og Arafat. Syria gjennomførte derfor en serie mottiltak mot PLO i Syria, deriblant nedleggelsen av PLOs militære akademi ved Damaskus og forbud mot frakt av sovjetiske våpen til PLO gjennom Syria. Tidligere hadde Syria nektet Sovjet å sende våpen til Det libanesiske kommunistpartiet (LCP), noe Sovjet hadde valgt å neglisjere.²⁰ Syrias avslag på å avvikle sovjetiske våpenleveranser til PLO gjennom Syria, kan sees som et videre nederlag for Sovjet i regionen. I Damaskus var det å være involvert i et kuppforsøk få dager etter meglingen rundt *Det konstitusjonelle dokumentet* en uakseptabel handling fra palestinsk hold.²¹ Ved siden av en forverring av forholdet mellom syrerne og de palestinske gruppene, reagerte Syria på to andre måter. For det første lanserte de en ny

¹⁵ Khazen, 2000: 332

¹⁶ Winslow, 1996: 203-5, Khazen, 2000: 332-33

¹⁷ Khazen, 2000: 332-33

¹⁸ Sayigh, 1997: 307-11

¹⁹ Khazen, 2000: 333

²⁰ Se kapittel 3: 50-51

²¹ Khazen, 2000: 335

politisk tilnærming der Syria prøvde å redde den siste tilliten Libanon hadde til president Frangieh, samtidig som de skulle gjennomføre et presidentvalg under ryddige forhold. Det andre aspektet med den nye syriske tilnærmingen var å sende ca. 2500 syrisk kontrollerte palestinske styrker (PLA og Saiqa) inn i Libanon. Samtidig begynte planleggingen av en mulig intervensjon ved bruk av regulære syriske styrker.²²

Et kappløp om tid mot en mulig intervensjon

På grunn av den forverrede situasjonen etter oppløsningen av den libanesiske hæren ønsket Syria å intervenere med regulære styrker i Libanon, men bare hvis USA kunne forhindre en mulig israelsk motreaksjon.²³ Det syriske forslaget omkring en mulig intervensjon økte i omfang etter en ytterlig opptrapping av stridighetene i Libanon i løpet av de første ukene av mars. Spesielt angrepet på presidentpalasset 15. mars førte til ytterligere libanesisk press for å få igangsatt et syrisk inntog i Libanon.²⁴ Under en serie møter mellom den syriske stabssjefen Hikmat Shihabi og den amerikanske ambassadøren til Syria, Richard W. Murphy den 13.mars, kom det frem sterke syriske bekymringer om Libanon. På bakgrunn av den økende frykten overfor spredning av konflikten, ønsket Syria å sende inn regulære styrker.²⁵ Dette ble avslått av USA. Ifølge Murphy ville enhver form for syrisk intervensjon inn i Libanon føre til regional krig.²⁶ Syria valgte å akseptere den amerikanske advarselen og meddelte at Syria heller skulle fortsette å arbeide for et politisk kompromiss i tråd med de politiske forslagene rundt *Det konstitusjonelle dokumentet*.²⁷ Antageligvis avsto USA forespørselen på bakgrunn av frykt for hva Israel kunne finne på, samtidig som denne syriske intervensjonen ikke var avklart med verken Israel eller Egypt som USA på dette tidspunktet hadde sterke kontakter med.

Etter uttalelsene fra Damaskus 13. mars så Kissinger på situasjonen som urovekkende. Derfor valgte Kissinger å be den amerikanske ambassadøren til Israel, Malcolm Toon, å gjennomføre et møte den israelske utenriksministeren, Yigal Allon. Under møtene gjorde Toon det klart at de fortsatt ønsket å støtte den politiske løsningen i Libanon, fremlagt av syrerne, samtidig som de ønsket å vite den israelske reaksjonen omkring situasjonen i Libanon.²⁸ Samtidig måtte

²² Talking Points for the Secretary's Appearance before the Senate Foreign Relations Committee, 2.4.76, RG 59, Boks 43, NARA

²³ Amman til Washington, 27.2.76, RG 59, Boks 42, Amman 1633, NARA

²⁴ O'Ballance, 1998: 46-47

²⁵ Damaskus til Washington, 14.3.76, RG 59, Boks 42, Damascus 1446, NARA

²⁶ Ibid.

²⁷ Amman til Washington, 15.3.76, RG 59, Boks 42, Amman 1374, NARA

²⁸ Damaskus til Washington, 15.3.76, RG 59, Boks 42, Damascus 1483, NARA, Washington til Tel Aviv, 15.3.76, RG 59, Boks 42, State 62096, NARA

amerikanerne minske egyptiske bekymringer om syrisk dominans i Libanon. Egypterne hadde i løpet av mars valgt å sende inn sin egyptisk kontrollerte PLA brigade (Ain Jallut brigaden) som støtte til PLO. Samtidig fastslo Egypt at de aldri kunne akseptere en syrisk pålagt fred i Libanon.²⁹ Egypt var i ferd med å ytterligere forverre den allerede prekære situasjonen i Libanon. Problemet var at USA på denne måten sto mellom to stridende arabiske parter, som begge hadde interesser i hvordan konflikten ble løst. USAs støtte til syrerne ville skape uønskede problemer med egypterne. Samtidig ville et avslag på et politisk samarbeid med syrerne føre konflikten i Libanon inn i en faretruende fase, som sannsynligvis ville resultere i israelsk intervensjon. Hvordan løste USA denne floken? Amerikanerne valgte ikke å bryte samarbeidet med Egypt. Amerikanerne lovte heller Egypt at USA skulle overvåke situasjonen videre med tanke på en fredelig løsning, samtidig som de i fortrolighet fortsatte å styrke sine politiske bånd til syrerne.³⁰

En syrisk forespørsel, et israelsk svar

23. mars 1976 ble den amerikanske ambassadøren til Damaskus innkalt til et møte med den syriske utenriksministeren, Abdul Halim Khaddam. Ifølge Khaddam var det, på bakgrunn av opptrappingen av konflikten i Libanon, ikke mulig for president Frangieh å fortsette som president. Syria hadde tidligere samme uke foreslått overfor de libanesiske faksjonene at den libanesiske konstitusjonen kunne forandres slik at det kunne gjennomføres et tidligere presidentvalg. I henhold til den libanesiske konstitusjonen skulle presidentvalget holdes seks år etter det foregående valget, noe som tilsa at det kommende valget skulle holdes i september 1976.³¹

Dette hadde først blitt akseptert av alle parter, men i løpet av de foregående 48 timene hadde Jumblatts faksjon gjenopptatt kampene med Den libanesiske fronten. 17. mars startet PLO og venstrealliansen en offensiv som led frem til erobringen av syv maronittiske landsbyer i det tradisjonelle området til maronittene i Libanonfjellene. En annen offensiv ble lansert ved hotelldistriktet i Beirut, noe som førte til at falangistene måtte flykte fra sine strategiske posisjoner.³² På bakgrunn av den forverrede situasjonen hadde derfor president Frangieh offisielt forespurt Syria om en mulig intervensjon for å stanse kampene. Syrias Utenriksminister Khaddam ønsket å vite den amerikanske reaksjonen hvis dette skulle finne

²⁹ Kissinger til Kairo, 17.3.76, RG 59, Boks 42, State 64624, NARA

³⁰ Kairo til Washington, 21.3.76, RG 59, Boks 42, Cairo 3685, NARA

³¹ Traboulsi, 2007: 89-90; Khazen, 2000: 192-94

³² Khazen, 2000: 339

sted. Murphy ønsket å få informasjon om styrkeforholdene og hvor lenge den syriske intervensjonen ville vare, noe Khaddam ikke hadde noe svar på.³³

Da Kissinger fikk nyss om dette, fremhevet han at Syria måtte vente til USA hadde rådført seg med alle involverte parter. Som en reaksjon på Khaddams forespørsel svarte Kissinger at USA tok spørsmålet om intervensjon meget alvorlig og at USA skulle konsultere de israelske delegatene i Washington samme dag.³⁴ For å vise sin skepsis overfor enhver intervensjon følte utenriksminister Kissinger at han måtte gå ut å advare alle involverte parter omkring mulig intervensjon. Under en pressekonferanse i Dallas 23.mars uttalte derfor Kissinger at USA sin posisjon var: "that we warn all countries---Israel, Syria, or any other country---against unilateral military moves into the Lebanese situation for any reason."³⁵ Men hvordan kunne USA nekte en annen stat å forespørre om en intervensjon, på bakgrunn av å forhindre en større konflikt enn den som allerede fantes i Libanon? Selv om USA ønsket å vise seg som en sterk og upartisk megler i borgerkrigen, var nok egeninteressene større enn den idealistiske baktanken om å stanse kampene i Libanon. USA kunne ikke på bakgrunn av sitt strategiske sterke forhold til Israel akseptere at Syria intervenerte. Dette var en indikator på at de amerikanske strategiske hensynene var de sterkeste i det amerikanske utenriksdepartementet. Sannsynligvis innså amerikanerne at en israelsk involvering ville ødelagt deres bilde som fredsmegler i regionen, noe som ville ødelagt den globale strategiske interessen rundt billig olje.³⁶ Da den amerikanske ambassaden i Beirut hørte om den syriske forespørselen om mulig intervensjon, hadde ambassaden ingen innsigelse mot forslaget så lenge Israel kunne holdes i tøylene. Det fantes altså uenigheter mellom den offisielle politikken til Kissinger og den som ble utformet av ambassaden i Beirut. Ifølge ambassadør Godley var situasjonen kritisk og maronittene så ut til igjen å gjennomføre de tidligere oppdelingsforslagene. Den syriske intervensjonen var, ifølge Godley, det alternativet som involverte USA minst. Det fantes andre alternativer, men disse ville øke den amerikanske innblanding i konflikten, noe USA absolutt ville unngå.³⁷

For å vite få den israelske reaksjonen som USAs ambassadør til Israel, Malcolm Toon, hadde forespurt om den 15. mars, ble det holdt en serie møter i Washington mellom den 23-24. mars. Under møtene, som ble gjennomført mellom blant annet utenriksminister Henry Kissinger, statssekretær i utenriksdepartementet, Joseph J. Sisco og den israelske

³³ Damaskus til Washington, 23.3.76, RG 59, Boks 42, Damascus 1722, NARA

³⁴ Washington til Damaskus, 23.3.76, RG 59, Boks 42, State 70097, NARA

³⁵ George P. Sherman til Sisco, 23.3.76, RG 59, Boks 42, NARA

³⁶ Quandt, 2005: 11-13

³⁷ Beirut til Washington, 23.3.76, RG 59, Boks 42, Beirut 2527, NARA

ambassadøren til USA, Simcha Dinitz, fremkom den israelske holdningen til den mulige syriske intervensjonen i Libanon. Israel hadde innsett at situasjonen i Libanon var prekær, men brydde seg mer om hvilke regionale konsekvenser en syrisk intervensjon kunne medføre. Hovedproblemet for Israel rundt en mulig syrisk intervensjon var å få syrerne ut av Libanon etter at målene for intervensjonen var oppnådd. For å presisere den israelske motstanden mot en mulig syrisk militæraksjon, fremla Dinitz fem punkter som skulle besvare Kissinger og syrernes spørsmål rundt den israelske holdningen til situasjonen. Israel ønsket ikke på noen måte å forandre de gjeldende grensene som var satt i Midtøsten og ville være takknemlig hvis det ikke oppstod noe som ville forplikte Israel til handle. Men Israel hadde vilkår. For det første motsatte Israel seg et åpent og offentliggjort syrisk militært inntog inn i Libanon. For det andre ville Israel reagere hvis totalen av syriske styrker (både regulære og irregulære) var større enn en brigade (dette inkluderte de styrkene som allerede var stasjonert i Libanon). For det tredje ville Israel motsette seg en syrisk intervensjon hvis den inkluderte tunge våpen, som for eksempel pansrede kjøretøy, artilleri, fly, marine og luftvernsmissiler. Det fjerde punktet omfattet hvor langt sør de syriske styrkene kunne aksjonere. Israelerne kunne akseptere syrisk intervensjon hvis den forholdt seg til Damaskus-Beirut akse. Enhver militær handling ti kilometer sør for denne akse ville føre til direkte israelsk motreaksjon.³⁸ Det siste punktet gikk ut på at alle punktene var del av en enhet, slik at hvis et punkt ble brutt ville dette føre til en israelsk intervensjon inn i Sør-Libanon. Selv om Dinitz fremla disse punktene om hva som ville skje *hvis* Syria intervenerte, så skulle dette ikke forstås som at Israel *ønsket* en syrisk intervensjon. Israel fryktet at Syria, selv om de aksepterte kravene, ville gjennomføre en større operasjon og få kontroll over Libanon, slik at Israel ville befinne seg i en situasjon der Israel var omringet.³⁹ Under møtet fremla Kissinger diverse regionale aktører meninger om den syriske intervensjonen. Kissinger ønsket at israelerne skulle vite at Syria hadde støtte både hos Jordan og Saudi Arabia. Dinitz lurte derfor på om Jordan og Saudi Arabia var for en militær aksjon. Svaret var: "Not in so many words."⁴⁰ USA sto dermed imellom to strategiske hensyn. På den ene siden måtte USA ta hensyn til de israelske bekymringene om syrisk dominans over Libanon. Samtidig ønsket sterke olje allierte at USA skulle presse Israel til å akseptere en syrisk intervensjon. Det var disse kravene som senere skulle gå under navnet "the red line agreement".

³⁸ Møtememo (Dinitz, Kissinger, Sisco), 24.3.76, RG 59, Boks 16, NARA

³⁹ Ibid.

⁴⁰ Ibid.

Da amerikanerne mottok disse kravene, fremsto det for deler av det amerikanske utenriksdepartementet som om Israel tok feil av den syriske rollen i Libanon. Da statssekretær Sisco mottok et notat fra Midtøstenrådgiver i det amerikanske utenriksdepartementet, Thomas McAdams Deford, kom det fram at Deford håpet å overtale israelerne til å akseptere den syriske intervensjonen som det minste av flere onder. Deford foreslo å overbringe de israelske bekymringene til Syria slik at de ikke på noen måte ville bryte de israelske punktene. Samtidig som USA skulle gjøre det klart for Israel at USA så på Syria som den konstruktive partneren for å oppnå en fredelig løsning. Defords forslag viste for første gang amerikansk tiltro til en mulig syrisk militæraksjon, men det var mange hinder som skulle passeres før syriske regulære styrker ble satt inn i Libanon.⁴¹

Amerikansk svar på syrisk forespørsel

Da Syrias utenriksminister Abdul Halim Khaddam ikke hadde gitt noe klart svar på de amerikanske spørsmålene om syrisk intervensjon mellom den 23-24.mars, førte dette til sterke israelske bekymringer om en opptrappet konflikt. Kissinger valgte derfor å sende et notat til Syrias utenriksminister Khaddam, med klare instruksjoner om de israelske kravene og hva USA mente Syria måtte foreta seg. Hvis Syria ønsket at USA skulle vurdere den syriske forespørselen, måtte USA få følgende informasjon: Hva slags styrke hadde Syria tenkt å innføre, hvor skulle den plasseres, hva var oppdraget, hvor lenge skulle styrken oppholde seg, under hvilke forutsetninger skulle styrken trekke seg ut og hvilke garantier hadde Syria for at den libanesiske selvstendigheten skulle bevares? De amerikanske spørsmålene var ensbetydende med de krav Dinitz hadde satt under møte med Kissinger og Sisco den 24.mars. Det var ifølge Kissinger bare når USA mottok disse svarene at Washington kunne spille en konstruktiv rolle.⁴²

Den amerikanske ambassaden i Beirut anså et syrisk inngrepen i Libanon som det beste alternativet, men bare hvis Israel godtok forslaget. *Chargés d'affaires* George B. Lambrakis ved den amerikanske ambassaden i Beirut hadde andre alternativer hvis dette ikke lot seg gjennomføre. Hovedproblemet, ifølge Lambrakis, var Jumblatt. Syria hadde ikke presset Jumblatt militært slik at han tilpasset seg Syria, og ei heller viste han noen form for vilje til å inngå et politisk kompromiss. Et alternativ kunne derfor være å få Syria til å forhandle med Jumblatt i god tro, som for eksempel kunne innebære å anerkjenne en annen presidentkandidat enn tidligere sentralbankssjef Elias Sarkis (Syrias kandidat), som for

⁴¹ Deford til Sisco, 24.3.76, RG 59, Boks 42, NARA

⁴² Washington til Damaskus, 24.3.76, RG 59, Boks 42, State 71012, NARA

eksempel tidligere kabinetsmedlem Raymond Eddé. Et annet alternativ fra Lambrakis var å fremme et forslag for syrerne om et møte om Libanon i FNs sikkerhetsråd, der målet var å innsette en sikkerhetsstyrke fra FN. Det kom aldri noe ut av disse forslagene da avstanden mellom Syria og Jumblatt var for stor. Amerikanerne innså at de heller ikke hadde noen kapasitet til å støtte Jumblatt, da han ikke ble ansett som forenlig med den amerikanske støtten til å bevare den politiske balansen i Libanon.⁴³

Det syriske svaret på de amerikanske spørsmålene kom 25. mars. Det amerikanske utenriksdepartementet rapporterte at de syriske styrkene skulle hovedsakelig disponeres i Beirut, den sjiamuslimsk dominerte Bekaadalen, Nord-Libanon og i maronittenes tradisjonelle område rundt Libanon-fjellene. Det uttalte målet for intervensjonen var å sikre Libanons selvstendighet. Med tanke på styrkeforholdet var det syriske svaret uklart, utover at det ikke skulle settes inn noen stor styrke. Videre fremkom det at Syria ønsket å trekke seg ut når freden hadde blitt gjenopprettet, en politisk løsning var blitt fremforhandlet og de libanesiske beslutningstakerne igjen kunne utøve sitt politiske ansvar. Men dagen etter virket det som om Asad hadde ombestemt seg og ikke ville gjennomføre intervensjonen. Bakgrunnen var at Asad i et møte med Jordans kong Hussein 26. mars forklarte at han hadde nok styrker og utstyr i Libanon. Sannsynligvis innså Asad at et siste forsøk på å finne et politisk kompromiss var verdt et forsøk, da en eventuell intervensjon på dette tidspunkt kunne utløse en opptrappet krise. Asad informerte derfor, igjennom kong Hussein, at han hadde tenkt å gjennomføre møter med både venstrealliansens Kamal Jumblatt og PLOs Yassir Arafat.⁴⁴

Situasjonen forverres, hyppig diplomati

Etter å ha informert den israelske ambassadøren om de syriske svarene på den amerikanske forespørselen, sendte Kissinger, den 27. mars, en beskjed som skulle overleveres den syriske utenriksministeren, Abdul Halim Khaddam. Her fremkom det at Israel fortsatt var avvisende overfor en mulig syrisk intervensjon. Kissinger hadde under møtet med israelske ambassadøren, Dinitz den 24.mars, fått en viss forståelse for hva som ville utløse en israelsk reaksjon. Kissinger ønsket derfor å vite i større detalj hva syrerne hadde i tankene, slik at USA på forhånd kunne bestemme hva de ville gjøre vis-à-vis Israel.⁴⁵

Det planlagte møtet mellom Asad og Jumblatt fant sted 27.mars. Møtet gikk så dårlig at den amerikanske ambassadøren til Jordan ble innkalt til et hastemøte med kong Hussein og

⁴³ Lambrakis til Kissinger, 24.3.76, RG 59, Boks 42, Beirut 2535, NARA

⁴⁴ Amman til Washington, 26.3.76, RG 59, Boks 42, Amman 1601 – 1602, NARA

⁴⁵ Washington til Damaskus, 27.3.76, RG 59, Boks 42, State 74076, NARA

Jordans statsminister Zaid al-Rifai. Ifølge Hussein hadde Asads foregående tro på at Syria hadde adekvate styrker i Libanon blitt forkastet. Det som hadde skjedd var at Asad hadde fått høre fra Jumblatt at han ønsket å utradere maronittene fra Libanon, noe som ville ført til en israelsk intervensjon i Libanon.⁴⁶ Dette ville ødelagt alle syriske forsøk på både å fremforhandle fred i Libanon, men også ødelagt de syriske forsøkene på å øke sin innflytelse på Libanon generelt. Asad var på dette tidspunktet innstilt på å gjennomføre intervensjonen, men ønsket amerikansk hjelp med Israel, siden han jobbet for å iverksette angrepet i løpet av et par timer. Men amerikanerne avsto Asads forespørsel om intervensjon, da USA ikke hadde mottatt noen form israelsk aksept. Etter å ha mottatt negative svar på forespørselen om amerikansk hjelp, innså Asad at en intervensjon var utelukket, men utalte at han ville ta en avgjørelse etter å ha gjennomført et møte med Arafat 28. mars.⁴⁷

Situasjonen i Libanon var i ferd med å bli en internasjonal affære. Flere internasjonale og regionale aktører blandet seg inn i konflikten, og det virket ikke som om den kunne normaliseres internt. Ved siden av presset fra Egypt, Jordan og Saudi Arabia ble det amerikanske utenriksdepartementet også presset av Frankrike for å stanse sin motstand mot den syriske intervensjonen. Frankrike ønsket at USA skulle akseptere en begrenset syrisk inngripen i Libanon. I møter med syriske delegater hadde Frankrike gitt sitt samtykke til at en intervensjon var den eneste veien å gå for å gjennomføre en våpenhvile og den påfølgende politiske reformen. Det amerikanske svaret på denne forespørselen var i tråd med de tidligere svarene.⁴⁸ USA kunne ikke akseptere en syrisk intervensjon, hvis ikke Syria forholdt seg til de krav Israel hadde stilt, da dette ville føre til en israelsk motreaksjon. Frankrike foreslo også at en internasjonal garanti kunne lette på den israelske bekymringen vedrørende den syriske aksjonen. Dette ble akseptert av USA, da en internasjonal garanti kunne tilføre en dimensjon av håp for å forhindre en regional opptrapping av konflikten. Hvis dette skulle gjennomføres, måtte Frankrike få konkrete svar fra syrerne på størrelsesforhold, geografisk utplassering og den planlagte lengden på oppholdet til de syriske styrkene, som skulle være i samråd med de israelske kravene.⁴⁹

Kissinger informerte straks israelerne om situasjonen rundt Syrias mulige intervensjon og det franske forslaget om internasjonal garanti. I lys av den seneste utviklingen innså amerikanerne at den syriske intervensjonen var det minste av flere onder. For å presse Israel advarte

⁴⁶ Amman til Washington, 28.3.76, RG 59, Boks 42, Amman 1637, NARA

⁴⁷ Amman til Washington, 28.3.76, RG 59, Boks 42, Amman 1637, NARA

⁴⁸ Kissinger til Paris, 28.3.76, RG 59, Boks 42, State 74932, NARA

⁴⁹ Kissinger til Paris, 28.3.76, RG 59, Boks 42, State 74932, NARA

Kissinger Israels ambassadør til USA Dinitz, om at i mangel på ytterligere syrisk press ville Libanon falle inn i hendene på PLO, og Asad ville bli erstattet med et mer radikalt lederskap i Syria.⁵⁰ Likevel nektet Israel å forandre sin politikk ovenfor en mulig syrisk aksjon.⁵¹ USA sto midt israelske militær strategiske hensyn og hensyn relatert til en løsning av konflikten i regi av Syria. Sannsynligvis innså USA at den syriske intervensjonen ville kunne stanse konflikten, men på bakgrunn av deres forhold til Israel kunne ikke Washington akseptere noen intervensjon fra Syria hvis de ikke aksepterte de israelske punktene i sin helhet.

I og med at presset på amerikansk involvering økte, iverksatte amerikanerne flere diplomatiske forsøk i Libanon. Både den amerikanske ambassadøren, George McMurtrie Godley og flere av hans ambassade ansatte, som for eksempel *chargés d'affaires* George B. Lambrakis, gjennomførte flere møter med libanesiske aktører, blant annet Jumblatt, Chamoun og statsminister Karami. Under møtene ble det vist at de amerikanske forsøkene støttet de syriske forsøkene og ikke at USA handlet på vegne av Syria.⁵² USA viste også at de ønsket å bevare sine tidligere punkter om selvstendighet og enhet i Libanon. USA kom også med en advarsel under disse møtene: Hvis det skulle komme en intervensjon, så ville skylden ligge på den/de aktørene som motsatte seg de kompromissforslagene som hadde blitt foreslått av Syria i februar. Men i møtet mellom Lambrakis og Camille Chamoun, ble det avdekket flere uromomenter. De ledende maronittiske grupperingene hadde akseptert de syriske forslagene og var klare for å gjennomføre en våpenhvile. Men, ifølge Chamoun, var det de palestinske grupperingene som satte en stopper for gjennomføringen av våpenhvilen, da grupperingene trappet opp kampene selv om de hadde lovet å akseptere en våpenhvile i møtet med Asad den 28. mars. Chamoun bekreftet overfor Lambrakis at maronittene ville lide et nederlag, men at de ville kjempe til døden.⁵³ Uttalelsen fra Chamoun kan tolkes som ren retorikk, da amerikanerne allerede visste at maronittene var sterkere enn det Chamoun hevdet, da maronittene på dette tidspunkt fikk våpen fra Israel.⁵⁴ Dette hadde den israelske statsministeren Yitzhak Rabin innrømmet overfor utenriksministeren Henry Kissinger den 19. januar 1976.⁵⁵

29. mars kom noen av svarene fra Asad. Han ønsket fortsatt å sette inn en divisjon, men ønsket å vite hva den israelske reaksjonen kom til å bli. Lengden på styrkens opphold skulle

⁵⁰ Kissinger til Tel Aviv, 28.3.76, RG 59, Boks 42, State 74925, NARA

⁵¹ Kissinger til Tel Aviv, 28.3.76, RG 59, Boks 42, State 74952, NARA

⁵² Washington til Beirut, 29.3.76, RG 59, Boks 42, State 74955, NARA

⁵³ Beirut til Washington, 29.3.76, RG 59, Boks 42, Beirut 2724, NARA

⁵⁴ National Security Council møte, 7.4.76, RG 59, NARA/Gerald Ford Library

⁵⁵ Memo, 19.1.76, RG 59, Boks 16, NARA

bli ca. 3-4 uker, og Syria skulle trekke seg ut når Libanon igjen kunne kontrollere sin egen situasjon. Asad hadde ingenting å si om møtet med Arafat som ble holdt 28. mars.⁵⁶

Amerikanerne informerte Asad om at Syria burde vente med intervensjon inntil svarene fra Israel hadde kommet. Paradoksalt nok forhandlet Syria med andre ord, indirekte gjennom USA, med sin verste fiende Israel. For USA betydde dette at de hadde gjennomslagskraft til å få gjennomført den syriske intervensjonen på bakgrunn av de israelske kravene. Men det gjaldt også for USA å vise seg som en upartisk megler i forhold til de diplomatiske kanalene mellom Israel og Syria, selv om USA hadde sterke egeninteresser i å løse konflikten. På dette tidspunkt fantes det ingen annen internasjonal aktør som kunne gjennomarbeide et kompromissforslag mellom Israel og Syria, enn USA.

Men hvorfor valgte Syria å gå gjennom disse kanalene? Antakelig skjønnte Syria at ved å inkludere USA kunne de forhindre økt regional spenning, på basis av at USA hadde sterke politiske bånd til Israel. Dette var nettopp et av prinsippene Kissinger innså under sin tid i det amerikanske utenriksdepartementet. USA trengte ikke å være enten proarabisk eller proisraelsk eller noe midt i mellom. På bakgrunn av sitt allerede sterke forhold til Israel ville araberstatene heller prate med Washington enn Moskva.⁵⁷ Sannsynligvis ønsket også Syria å forhindre at Libanon ble en radikal stat kontrollert av palestinske og venstreradikale grupper, da Syria ville befinne seg i en situasjon der de var klemte mellom Libanon og Irak. Forholdet mellom Syria og Irak hadde vært anspent siden 1960-tallet, men ble intensiferte på 1970-tallet, da begge stater beskyldte hverandre for å vike fra de tradisjonelle prinsippene til Ba'ath partiet.⁵⁸ For Israels vedkommende var den syriske intervensjonen, hvis den ble gjennomført på Israels premisser, positiv hvis den kunne knuse de radikale palestinske bevegelsene.⁵⁹

Analysen av maronittenes posisjon

Da det amerikanske utenriksdepartementet mottok signalene om maronittenes militære posisjon under møtet mellom Lambrakis og Chamoun den 29.mars, beordret Kissinger at den amerikanske ambassaden i Beirut skulle gjennomføre en analyse av den maronittiske posisjonen i Libanon. Hovedmålet med analysen skulle være å kartlegge hvor lenge maronittene kunne fortsette sin kamp under de gjeldende omstendighetene. Ifølge Kissinger var det ett problem hvis maronittene valgte å kjempe videre uten syrisk støtte, og et annet hvis

⁵⁶ Madrid til Washington, 29.3.76, RG 59, Boks 42, Madrid 2379, NARA

⁵⁷ Quandt, 2005: 172-73

⁵⁸ Cleveland, William L, *A History of Modern Middle East*, Oxford, 2004: 405

⁵⁹ National Security Council møte, 7.4.76, RG 59, NARA/Gerald Ford Library

maronittene trengte syrisk støtte.⁶⁰ I etterkant kan vi se hvorfor Kissinger valgte å gjennomføre en analyse av maronittenes posisjon. Dagen før Kissinger forlangte en analyse fra ambassaden i Beirut, hadde statssekretær i Det amerikanske utenriksdepartementets etterretnings- og forskningsavdeling, Harold H. Saunders, lagt frem en analyse for Kissinger rundt maronittenes militære posisjon samt hvordan Saunders trodde Arafat ville handle i Libanon. Konklusjonen var at maronittene ikke kunne motstå videre angrep over en lengre tidsperiode. Selv om Den libanesiske fronten, ifølge analysen, var jevnbyrdig i styrkeforhold med PLO, hadde de mangel på utstyr og militær utrustning. Faren var at når maronittene innså at slaget var tapt, ville de offisielt proklamere en oppdeling av Libanon, som ville føre til militære intervensjoner fra Syria og kanskje Israel, som begge ønsket å bevare selvstendigheten til Libanon. Saunders analyse av Arafat konkluderte med at han spilte på begge sider i kampen mellom Jumblatt og Asad. Arafat ville fortsette å samarbeide med Jumblatt, men hvis situasjonen forandret seg og syrisk intervensjon virket uunngåelig, ville Arafat skifte side. Saunders hevdet at det virket sannsynlig at bare en trussel om mulig syrisk intervensjon ville få Arafat til å trekke sine styrker tilbake.⁶¹ Det er sannsynlig at Kissinger ønsket å sammenligne Saunders analyse med informasjonen på bakken i Libanon, da han beordret analysen fra Beirut.

Analysen fra den amerikanske ambassaden i Beirut kom samme dag (30.mars). Ifølge ambassaden var maronittenes posisjon relativ god, og det virket ikke som om de ville bryte sammen i den umiddelbare fremtid. Men styrkene manglet ammunisjon. Derfor foreslo Lambrakis at sjøveien var det beste alternative hvis det skulle forekomme distribusjon av videre forsyninger. På dette tidspunktet kan denne uttalelsen virke merkverdig da det ikke forelå noen bevis på at USA forsynte maronittene med utstyr eller bistand. Men situasjonen skulle snart forandre seg drastisk i Libanon og snart skulle amerikanerne se seg inkludert i fortrolige avtaler omkring militærbistand til maronittene. I analysen fra Beirut fremkom det også at Arafat presset Jumblatt til å akseptere en våpenhvile, noe Arafat muligens hadde kommet til enighet med Asad om under deres møte 28.mars.⁶²

Samme dag som analysen til ambassaden i Beirut ble fremlagt, hadde økonomisk attache ved den amerikanske ambassaden i Beirut, Robert O. Waring, møte med Jumblatt. Under møtet hevdet Jumblatt at kampene burde være over i løpet av to til tre dager. Han trengte bare et par små seire til. Jumblatt bekreftet at Arafat hadde lagt press på ham til å akseptere en

⁶⁰ Kissinger til Beirut, 30.3.76, RG 59, Boks 42, State 75935, NARA

⁶¹ Saunders til Sisco/Kissinger, 29.3.76, RG 59, Boks 42, NARA

⁶² Beirut til Washington, 30.3.76, RG 59, Boks 42, Beirut 2738, NARA

våpenhvile, noe han hadde akseptert, men følte at timingen var dårlig. Waring advarte Jumblatt på det sterkeste mot at situasjonen kunne eskalere og at Jumblatt heller burde fokusere på våpenhvile enn videre krigføring.⁶³ Resultatet av den forverrede situasjonen i Libanon ble at Kissinger valgte å sende den tidligere amerikanske ambassadøren i Jordan, L. Dean Brown, for å overta ledelsen ved den amerikanske ambassaden i Beirut. Grunnen var den forverrede helsen til ambassadør Godley. Brown hadde fått ordre om å gjennomføre en serie møter med nøkkelaktørene i den libanesiske konflikten slik at en våpenhvile kunne settes i verk. Brown skulle ankomme Libanon 1. april, 1976.⁶⁴

En amerikansk forespørsel, et israelsk svar

Med Jumblatts avslag på å stoppe volden forverret situasjonen seg i Libanon. Men det fantes også regionale faresignaler. I et møte i Amman, Jordan, mellom ambassadør Thomas R. Pickering og kong Hussein kom det frem at Asad trodde USA oppmuntret Jumblatt til å kjempe videre. Dette informerte Kissinger Asad om at var en løgn som skulle skape splid mellom Syria og USA i deres arbeid for å sikre fred i Libanon. For å ikke så mer splid mellom Syria og USA fikk den amerikanske ambassadøren i Damaskus, Richard W. Murphy, beskjed om å overbringe all informasjon til Asad om Dean Browns oppdrag i Libanon. Ambassadør Brown hadde fått beskjed fra Kissinger om å være kategorisk ovenfor Jumblatt. Brown oppdrag var:

To take every feasible step to achieve a ceasefire and that it will be Jumblatt and his supporters who will suffer the consequences if they continue to resist this. Neither can there be any doubt of our continuing effort to help achieve a prompt political solution compatible with Syrian proposals of January as previously indicated to president Asad.⁶⁵

I et hemmelig stemplet brev fra Kissinger til Brown ble denne innstillingen ytterligere proklamert:

You must make it categorically clear to Jumblatt and other leftist that we not only strongly favor and immediate ceasefire but that we will get such a ceasefire one way or another. You should be tough and brutal on this and leave them with no uncertainty.⁶⁶

⁶³ Beirut til Washington, 30.3.76, RG 59, Boks 42, Beirut 2739, NARA

⁶⁴ Washington til Beirut, 30.3.76, RG 59, Boks 42, State 76270, NARA

⁶⁵ Kissinger til Damaskus, 31.3.76, RG 59, Boks 42, State 77656, NARA

⁶⁶ Kissinger til Brown, 31.3.76, RG 59, Boks 42, NARA

Siden signalene om en mulig syrisk intervensjon ble sterkere, valgte Kissinger å rådføre seg med den amerikanske ambassaden i Tel Aviv. Kissinger ønsket at den amerikanske ambassadøren, Malcolm Toon, skulle presisere overfor den israelske statsministeren Yitzhak Rabin at det fortsatt var USAs mål å oppnå en fredelig løsning basert på 22. januar forhandlingene, som resulterte i *Det konstitusjonelle dokumentet*. Videre lurte Kissinger på om hvis ikke dette lot seg gjøre, og Washington befant seg i en situasjon der syrisk intervensjon, var den eneste løsningen for å gjennomføre de politiske reformene, ville da USA klare å holde tilbake Israel? Kissinger ønsket en analyse som viste hvor sterk den israelske posisjonen var vis-à-vis en syriske militær aksjon. Hvis Syria intervenerte, til tross for iverdige amerikansk diplomati for gjennomslag for de israelske kravene, og USA prøvde å få i stand en avtale med Syria om snarlig tilbaketrekning, ville Israel vente mens USA fikk i stand en slik avtale?⁶⁷ Samme dag kom det fra den amerikanske ambassaden i Tel Aviv indikasjoner på at den israelske holdningen overfor en eventuell syrisk intervensjon var i ferd med å endres. Den tidligere israelske forståelsen av at Syria ønsket å annektere Libanon var i ferd med å forandre seg. I et møte mellom Israels statsminister Yitzhak Rabin og ambassadør Malcolm Toon den 30. mars, fremkom det at Israel anså at det mest sannsynlige var at Syria ønsket å gå mellom de stridende partene.⁶⁸ USAs ambassadør til Israel, Malcolm Toon, hevdet at hvis dette var en nøyaktig analyse så fantes det muligheter for å stanse en mulig israelsk motreaksjon i Libanon. Dette kunne bare gjennomføres på bakgrunn av forkunnskap om den syriske intervensjonen, og en aksept av de israelske kravene fra 24. mars. Hvis disse spørsmålene fikk positiv respons var det ifølge ambassadør Toon stor sjanse for at Israel kunne leve med en syrisk intervensjon i Libanon.⁶⁹

En periode med mye spenning rundt situasjonen i Libanon ble avsluttet 2. april med en våpenhvile. Ifølge det amerikanske utenriksdepartementet ble våpenhvilen akseptert på bakgrunn av press fra Arafat på Jumblatt. Det var under møtet med Asad 28. mars at Arafat hadde fått i oppdrag å presse Jumblatt, som først nektet akseptere våpenhvilen. Arafat instruerte sine styrker om å stanse kampene. På bakgrunn av dette valgte Jumblatt å akseptere våpenhvilen som ble annonsert 2. april. Men våpenhvilen holdt ikke lenge i Libanon.⁷⁰ April skulle vise seg som et skille i konflikten, da både regionale og internasjonale aktører ble sterkere involvert.

⁶⁷ Washington til Kissinger, 31.3.76, RG 59, Boks 42, State 76575, NARA

⁶⁸ Tel Aviv til Washington, 31.3.76, RG 59, Boks 42, Tel Aviv 2301, NARA

⁶⁹ Tel Aviv til Washington, 31.3.76, RG 59, Boks 42, Tel Aviv 2301, NARA

⁷⁰ Talking Points for the Secretary's Appearance Before the Senate Foreign Relations Committee, 2.4.76, RG 59, Boks 43, NARA

Kapittel 5 - Den amerikanske meglingen utvides

Etter å ha kommet under sterkt press fra Arafat, aksepterte Kamal Jumblatt en våpenhvile. Våpenhvilen ble iverksatt 2. april 1976, men skulle bare vare i 10 dager.¹ Med undertegnelsen av våpenhvilen startet april som en forholdsvis rolig måned. Samtidig gikk den amerikanske meglingen inn i en ny fase. Tidligere ambassadør til Jordan, L. Dean Brown, ble sendt til Libanon som spesial utsending for det amerikanske utenriksdepartementet. Brown gjennomførte under denne perioden en serie møter med diverse politiske representanter fra begge parter i borgerkrigen i Libanon, noe som resulterte i en ytterligere opptrapping av den amerikanske rollen i den libanesiske borgerkrigen.

Selv om Israel aksepterte at Syrias mål i Libanon var å gjenetablere det politiske liv og fremforhandle en fredelig løsning 30. mars, så var den regionale spenningen fortsatt til stede. Israel fryktet at syrerne ikke ville stoppe før de hadde fullstendig kontroll over Libanon. De amerikanske beslutningstakerne, både i Washington og i ambassadene i Midtøsten, måtte fortsatt gjennomarbeide en forståelse mellom Israel og Syria, både når det gjaldt militær intervensjon og hvem denne skulle støtte. USA sto atter en gang i midten av en politisk konflikt. Syria ønsket politiske reformer i Libanon, som kunne styrke deres interessesfære i regionen, mens Israel ønsket en oppdeling av staten Libanon.² Dette kapittelet vil ta for seg Dean Browns megling i Libanon og hvilke konsekvenser dette fikk for den nasjonale konflikten. Ved siden av hvordan Brown påvirket den nasjonale prosessen, vil kapittelet ta for seg hvordan USAs innflytelse påvirket det regionale samspillet. Hvor viktig var Dean Browns oppdrag for utviklingen av konflikten? Og på hvilken måte spilte opptrappingen av den amerikanske innflytelsen i borgerkrigen inn på selve konflikten i Libanon og i Midtøsten generelt?

Våpenhvile og Browns inntog

Selv om det ble erklært våpenhvile 2. april var det ikke mange i Libanon eller i regionen som trodde at den skulle vedvare. Mangelen på tiltro til våpenhvilen kom også til uttrykk hos president Asad. Asad følte at mangelen på en sentral militær- og politistyrke gjorde det vanskelig å gjennomføre våpenhvilen. Asad var på dette tidspunkt ikke innstilt på å sende inn regulære styrker.³

¹ O'Ballance, 1998: 49

² Tel Aviv til Washington, 29.4.76, RG 59, Boks 43, Tel Aviv 3007, NARA

³ Damaskus til Washington, 1.4.76, RG 59, Boks 43, Damascus 1985, NARA

Spesialutsending Brown startet straks sine møter med diverse libanesiske ledere. Det som slo Brown var de politiske motsetningene mellom disse lederne. I møter med de maronittiske lederne Chamoun, Gemayel og president Frangieh var det klart at maronittene støttet en mulig syrisk intervensjon.⁴ I et møte samme dag med venstrealliansens (LNM) leder Kamal Jumblatt, kom det frem sterk opposisjon til enhver syrisk innblanding. Her insisterte Brown på at USA ikke kunne kontrollere andre land vedrørende deres intensjon om en mulig intervensjon. Brown oppfordret derfor Jumblatt til å holde seg til den fremforhandlede våpenhvilen.⁵ Sannsynligvis anså Brown situasjonen rundt motsetningen i styrkeforholdet mellom de to fraksjonene i favør Jumblatt, og derfor presset Brown Jumblatt til å fortsette arbeidet rundt en politisk løsning. Ved siden av dette lå det også klare instruksjoner fra Kissinger om at Brown skulle være absolutt kategorisk overfor Jumblatt hvis han fortsatte å motarbeide gjennomføringen av en våpenhvile og de politiske reformene fremforhandlet under våpenhvilen av 22. januar, som USA støttet.⁶

På bakgrunn av våpenhvilen og indikasjoner fra Syrias president Asad om at Syria hadde forkastet intervensjonsplanene, trodde blant andre den amerikanske ambassadøren i Damaskus, Richard W. Murphy, at intervensjon ikke ville komme tilbake som en mulighet for Syria.⁷ Denne holdningen ble ikke delt i Washington og Tel Aviv, hvor det var en utbredt følelse av at våpenhvilen og de motstridende nyhetene fra Damaskus bare økte trusselen om en mulig syrisk intervensjon.⁸ Situasjonen var fortsatt prekær.

Ideen om en union sikkerhetsstyrke

Selv om det var en de facto våpenhvile, fantes det hyppige skuddvekslinger landet over. Den 2. april var det harde kamper mellom venstrealliansen og Den libanesiske front i Beirut og nordre Libanon.⁹ Så selv om våpenhvilen i realiteten så ut til å holde, var det ingenting som tilsa at borgerkrigen ikke kunne blusse opp igjen til samme styrke som tidligere. Dette innså Dean Brown, og valgte derfor, på personlig initiativ med aksept fra Kissinger, å fremlegge et nytt forslag for de både de maronittiske lederne og Jumblatt. Sannsynligvis fikk Brown denne ideen under et møte med Kamal Jumblatt, der Jumblatt fremla et ønske om en sikkerhetsstyrke som kunne beskytte den gjeldende våpenhvilen.¹⁰ På bakgrunn av denne

⁴ Brown til Kissinger, 2.4.76, RG 59, Boks 43, Beirut 2885, NARA

⁵ Brown til Kissinger, 2.4.76, RG 59, Boks 43, Beirut 2906, NARA

⁶ Washington til Damaskus, 31.3.76, RG 59, Boks 43, State 77656, NARA

⁷ Damaskus til Washington, 2.4.76, RG 59, Boks 43, Damascus 2012, NARA

⁸ Washington til Tel Aviv, 3.4.76, RG 59, Boks 43, State 80366, NARA

⁹ Odeh, 1985: 164

¹⁰ Brown til Kissinger, 2.4.76, RG 59, Boks 43, Beirut 2906, NARA

informasjonen valgte Brown å dekke fire spesifikke punkter under videre samtaler med diverse libanesiske ledere. For det første ville fraksjonene være villig til å bidra til en samlet fredsbevarende styrke? Under dette punktet var det først og fremst maronittene, venstrealliansen (LNM) og palestinerne (PLA, Saiqa og PLO/Fatah) som Brown tenkte på. En regional eller internasjonal makt var på dette tidspunktet ikke med i Browns planer, sannsynligvis for at libaneserne selv skulle etablere trygghet i det libanesiske samfunnet og samtidig som Brown ønsket å distansere seg fra debatten rundt militær intervensjon. For det andre ønsket Brown å vite hva de libanesiske lederne tenkte omkring internasjonal økonomisk assistanse eller et konsortium for gjenoppbyggelsen av det libanesiske militæret, politivesenet og økonomien. Det tredje punktet gikk ut på at Brown ønsket en bekreftelse om Libanons president Frangieh's avgang straks en ny president hadde blitt valgt av det libanesiske parlamentet. Hvis dette ønsket ble oppfylt ville veien til politisk forsoning kanskje bli kortere, da Frangieh var ansett som et av hovedelementene bak problemene i Libanon på bakgrunn av hans dårlige politiske lederskap. Hvis Brown fikk Frangieh til å gå av tidligere enn planlagt ville kanskje en politisk forsoning kunne gjennomføres. Det siste punktet dreide seg om Browns behov for maronittiske løfter om gjennomføringen av sosiale og økonomiske programmer som skulle hjelpe de mindre privilegerte i det libanesiske samfunnet. Ved siden av alle disse punktene som skulle diskuteres med både maronittledere og Jumblatt, skulle Brown ta for seg den økende militære disfavøren maronittene hadde ovenfor Jumblatt. Det som sto sentralt i den grunnleggende tanken bak Browns ide, var at USA ikke hadde noen forestilling om at den libanesiske hæren, på noen måte, kunne stanse konflikten. Enten måtte de libanesiske gruppene samarbeide om å etablere sikkerhet, eller så måtte en utenforstående aktør inn for å sikre freden.¹¹

I møtene med maronittlederne var det stort sett aksept for Browns forslag. Men ikke fra alle. Camille Chamoun, som på dette tidspunktet var innenriksminister, ønsket ingen befatning med verken sikkerhetstyrken eller ideen rundt et internasjonalt konsortium. Chamoun ønsket en oppdeling av Libanon i sekterske stater/kantoner. President Frangieh var skeptisk til sikkerhetsstyrken, men ville likevel bidra hvis den ble etablert. En ting utpeker seg imidlertid fra møtet med de maronittiske lederne. Frangieh så på møtet med Brown som en mulighet til å anskaffe våpenleveranser som kunne utjevne den militære ubalansen. For Frangieh var det klart fordelaktig å få jevnet ut styrkeforholdet gjennom økt tilgang på våpen, samtidig som det

¹¹ Brown til Kissinger, 4.4.76, RG 59, Boks 43, Beirut 2935, NARA

fantas antydninger om at Syria også kunne utjevne ubalansen mellom venstrealliansen og maronittene.¹²

Da Brown foreslo punktene overfor Jumblatt, den 8.april, svarte Jumblatt at å inkludere venstrealliansens styrker ville være akseptabelt. Men Jumblatt fryktet at ideen ville utnyttas til fordel for maronittenes holdning overfor deling av nasjonen. Med tanke på ideen om et internasjonalt konsortium, var Jumblatts holdning verken for eller imot. Problemet var at Jumblatt hadde mistillit til enhver innblanding fra utenforstående. Ifølge Jumblatt var restaureringen av Libanon et libanesisk anliggende. For amerikanerne var Jumblatt en viktig brikke å inkludere i den fremtidige fredsprosessen. Problemet for amerikanerne, selv om de støttet deres politiske reformer, var at Syria ønsket å kvitte seg med Jumblatt. Dean Brown ønsket å inkludere Jumblatt, da Jumblatt kunne ødelegge hele fredsprosessen ved å bryte våpenhvilen.¹³ Men dette fikk konsekvenser. Da Dean Brown valgte å inkludere Jumblatt, forverret det forholdet mellom Syria og USA.

Libanon – et internasjonalt anliggende?

Selv om både Frankrike og USA hadde sterke interesser i hvordan konflikten ble løst hadde Sovjetunionen hittil bare vært involvert gjennom våpenleveranser til Det libanesiske kommunistiske parti (LCP).¹⁴ Men da amerikanerne sendte inn den sjette flåte for en evakueringsøvelse i Middelhavet (ca.20 timer utenfor libanesisk farvann), ringte alarmbjellene i Moskva. Washington svarte at flåten var der for en mulig evakuering av de gjenværende amerikanske statsborgerne, selv om den også var der for militære og strategiske hensyn. USA valgte også å advare Sovjet om å foreta seg noe som kunne øke spenningen i Libanon. Samtidig ønsket USA at Sovjet skulle råde sine allierte i LMM og PLO til å arbeide for en politisk løsning.¹⁵ Sannsynligvis valgte Moskva å involvere seg i det internasjonale spillet seg på dette tidspunkt, da deres innflytelse over regionen var i en nedadgående spiral. Syria hadde knyttet sterkere bånd til USA enn tidligere, og PLOs posisjon i Libanon var truet av en mulig syrisk intervensjon, noe som hadde sterk støtte hos Jordan. Egypt var også på vei ut av sovjetiske innflytelsessfæren etter signeringen av Sinai II avtalen med Israel. Samtidig var en reduksjon av den sovjetiske innflytelsen i Midtøsten et av de overhengende målene med amerikansk Midtøsten- politikk. Ifølge kilder i Det amerikanske utenriksdepartementet var en forminskning av den sovjetiske militærposisjonen, deres kontroll over flyten av olje, og

¹² Brown til Kissinger, 5.4.76, RG 59, Boks 43, Beirut 2979, NARA

¹³ Brown til Kissinger, 8.4.76, RG 59, Boks 43, Beirut 3119, NARA

¹⁴ Damaskus til Washington, 4.4.76, RG 59, Boks 43, Damaskus 2028, NARA

¹⁵ Washington til Tel Aviv, 4.4.76, RG 59, Boks 43, State 81259, NARA

deres innflytelse over regimer i Midtøsten, en av metodene USA gjennomførte for å styrke deres posisjon vis-à-vis Sovjetunionen. Ved å advare Sovjet gjennomførte USA nettopp denne politikken.¹⁶

Samtidig som Brown gjennomførte møter med de libanesiske lederne, innså Brown realiteten av situasjonen i Libanon. Selv om det var en våpenhvile fortsatte de harde kampene mellom venstrealliansen og Den libanesiske fronten både i Beirut og nordre Libanon rundt Tripoli.¹⁷ Ifølge Brown fantes det derfor ingen mulighet for forsoning hvis Libanon skulle gjennomføre forsoningsarbeidet på egenhånd. Derfor fantes det ifølge Brown bare to muligheter. Enten å la Syria intervenere for å etablere en sikkerhetsgaranti eller å kontakte Arafat for å la PLO gjennomføre denne garantien.¹⁸ Hvis Washington valgte å gjennomføre den første strategien, måtte USA overtale Israel til å la Syria introdusere regulære styrker, noe USA allerede, i skjul, hadde gjennomført i mars.¹⁹ Samtidig som Brown hadde innsett hvilken rolle Jumblatt spilte, så var Arafat nøkkelen til hvordan konflikten skulle løses.²⁰ Brown innså dette etter å ha fått innblikk i Arafats påvirkningskraft på Jumblatt. Uten Arafat ville Jumblatt stå betydelig svakere i den libanesiske konflikten.

Israel, USA og maronittene I

Israel ønsket ikke en syrisk intervensjon i Libanon, selv om Syria hadde akseptert de israelske kravene fra 24.mars.²¹ Israel valgte heller å gjennomføre en konsolidering av maronittenes posisjon i Libanon. Under et møte med den amerikanske ambassadøren til Israel, Malcolm Toon 5. april, informerte utenriksminister Allon at Israel foretrakk en deling av Libanon. Samtidig hevdet Allon at Israel hadde minimal innflytelse over det maronittiske lederskapet, noe som slo den amerikanske ambassadøren Toon som merkverdig. Toon hadde nemlig fått indikasjoner fra Israels vise-utenriksminister, Ephraim Evron, om at Israel hadde hatt kontinuerlig kontakt med maronittene og forsynt grupperingene med substansielle mengder våpen.²²

Med tanke på de israelske våpenleveransene fra vinteren 1976, virket det også rart at Kissinger, under hans vitnemål overfor det amerikanske Senatets utenrikskomité den 9 april, forklarte at et av målene for den amerikanske politikken i Libanon var å sørge for at kampene

¹⁶ Quandt, 2005: 11, Diskusjon i kongressen, 7.4.76, RG 59, Boks 11, NARA

¹⁷ Odeh, 1985: 164

¹⁸ Brown til Kissinger, 4.4.76, RG 59, Boks 43, Beirut 2942, NARA

¹⁹ Tel Aviv til Washington, 31.3.76, RG 59, Boks 42, Tel Aviv 2301, NARA

²⁰ Brown til Kissinger, 4.4.76, RG 59, Boks 43, Beirut 2942, NARA

²¹ Møtememo, 24.3.76, RG 59, Boks 16, NARA

²² Memorandum, 28.1.76, RG 59, Boks 16, NARA

stanset og stabiliteten ble gjenetablert i Libanon.²³ For samme dag som Kissinger gjennomførte forklaringen i Senatet, mottok han et dokument fra den israelske ambassadøren til USA, Simcha Dinitz, der diverse våpenleveranser både til Camille Chamoun og Pierre Gemayel (ledere for Den libanesiske fronten) ble gjort rede for.²⁴ Ifølge dokumentet hadde situasjonen blitt så kritisk fordi venstrealliansen mottok betydelige våpenleveranser fra Libya og Irak, samt tilstrømming av palestinere bosatt i Somalia. Maronittene hadde under deres rådighet et betydelig antall styrker, men ønsket at Israel forsynte de med våpen, bensin og mat. Hvis maronittene mottok forsyningene ville de være sterke nok til å gjennomføre flere militærekampanjer. Leveransene skulle fortsette i dypeste hemmelighet. Det som står som sentralt i dokumentet var hvor massive våpenleveransene var. Blant annet ble det sendt flere millioner runder ammunisjon og flere tusen rifler og maskingevær, fra Israel til maronittene.²⁵ En ytterligere indikator at USA hadde stor kjennskap og involvering i de israelske våpenleveransene kom et par dager tidligere, 3.april. I en telefonsamtale mellom Kissinger og den israelske ambassadøren, Dinitz, vises dette tydelig:

Kissinger: My assumption is that you and we are on identical tracks [regarding Lebanon].

Dinitz: Reading the communication, do you think you can also be of some help?

Kissinger: With arms? Not in our present form of government. But why don't you and we can replace it?

Dinitz: We are trying to do the best, but there are some things we don't and other that are too dangerous to move.

Kissinger: It is very dangerous to arm the Christians. If it gets into the newspapers and the Egyptians find out about it...

Dinitz: We are inclined to go along the same route.

Kissinger: We are in favor of what you are doing.²⁶

Det finnes ingen indikasjon på at USA erstattet våpnene i de amerikanske kildene. Men hvis man ser på den totale militærbistanden fra USA til Israel i 1976, finnes det ting som tyder på

²³ Kissinger vitnemål for Senatets utenrikskomitee, 9.4.76, RG 59, Boks 43, NARA

²⁴ Hemmelig dokument, Dinitz til Kissinger, 9.4.76, RG 59, Boks 15, NARA, Memo (Kissinger og Dinitz), 9.4.76, <http://foia.state.gov/documents/Kissinger/0000D768.pdf> (sist besøkt 14.4.2011)

²⁵ Hemmelig dokument, Dinitz til Kissinger, 9.4.76, RG 59, Boks 15, NARA

²⁶ Memo (Kissinger og Dinitz), 3.4.76, <http://foia.state.gov/documents/Kissinger/0000BF6F.pdf>, (sist besøkt 13.4.2011)

at våpnene kanskje ble erstattet. I 1976 ga USA 1500 millioner dollar i militær bistand og lån til Israel, noe som tilsvarte det nest største bidraget fra USA til Israel frem til 1976. Fra 1975 til 1976 økte den militære bistanden med 1200 millioner dollar.²⁷

Men hvorfor valgte Israel å gjennomføre nettopp denne form for innblanding? Og hvorfor valgte amerikanerne, som tidligere hadde prøvd å stanse våpenleveranser inn i Libanon, ikke å advare Israel mot denne formen for innblanding? Sannsynligvis hadde Israel to mål med denne politikken. Hvis Israel kunne distribuere våpen til maronittene kunne maronittene selv etablere den sikkerheten som Syria skulle innføre. Hvis maronittene klarte å etablere sikkerhet, samtidig som de beseiret venstrealliansen, kunne dette forhindre den syriske intervensjonen, som Israel ikke ønsket at skulle inntreffe. Samtidig fantes det et håp om at PLO ville bli med i nederlagets dragsug. Intervensjon kunne innbære syrisk dominans over Libanon. Samtidig virket det som om våpenleveransene var et forsøk på å jevne ut styrkeforholdene mellom de stridene i konflikten. Det andre målet kunne være at Israel ønsket å gjenopprette minoritetsallianse med maronittene, som var en politikk Israel ofte etablerte i områder som var i konflikt med israelske interesser.²⁸

At Washington ikke advarte Israel mot disse våpenleveransene og at det heller ikke finnes noen indikasjoner på at representanter i regionen ble informert om disse, antydte at USA anså leveransene som et alternativ til den syriske intervensjonen. Som tidligere beskrevet var et av de amerikanske målene for politikken i Libanon å forsikre at den maronittiske minoriteten i Libanon ikke skulle svekkes, men bevares, noe våpenleveransene kunne bidra til.²⁹ Hvis nyhetene om at USA visste om israelske våpenleveranser til maronittene kom ut, ville det i tillegg ødelagt det amerikanske ryktet i regionen og som megler i den libanesiske konflikten. Under denne tiden kunne USA anses som en sterk og upartisk megler i den libanesiske borgerkrigen, men bare upartisk utad. Et idealistisk ønske om å forbedre situasjonen for den allmenne libaneser ville alltid bli satt til side for å støtte opp under sine allianser (i dette tilfellet Israel) og den generelle realpolitikken hos de amerikanske beslutningstakerne i Washington. Ved å holde våpenleveransene hemmelig gjennomførte Washington en tosidig politikk som var i favør de amerikanske interessene. Våpenleveransene kunne styrke maronittene, samtidig som USA beholdt sin rolle som upartisk megler i kampen om fred i Midtøsten.

²⁷ Reich, 1984: 148-49, Amerikansk bistand til Israel: <http://www.fas.org/sgp/crs/mideast/IB85066.pdf> (sist besøkt 18.4.2011)

²⁸ Schulze, Kristen E; *Israel's Covert Diplomacy in Lebanon*, Oxford, 1998: 5-6

²⁹ Se kapittel 1: 9-10

Forandring av konstitusjonen – syrisk intervensjon

Samtidig som amerikanerne fikk beskjed om de omfattende våpenleveransene til maronittene, fortsatte Dean Brown sitt arbeid for å gjennomføre presidentvalget i Libanon. Dette hadde stor aksept blant de libanesiske lederne. Kampen for å kvitte seg med Frangieh hadde allerede startet i mars da to tredjedeler av parlamentet hadde signert et opprop som krevde Frangiehs avgang.³⁰ Men selv om Frangieh aksepterte at det skulle holdes valg, ble avgjørelsen om å signere lovendringen som skulle gjøre det mulig å gjennomføre valget, stadig utsatt. Ifølge libanesiske lov skulle presidentvalget holdes seks år etter det foregående, noe som tilsa at valget skulle holdes i september 1976.³¹

For amerikanerne var et av deres mål i Libanon å få gjennomført et presidentvalg slik at det ikke ville bli et konstitusjonelt vakuum. Samtidig hadde amerikanerne tidlig i konflikten innsett at Frangieh måtte gå.³² Frangieh hadde siden mars, da Det libanesiske parlamentet stemte for hans avgang, mistet mye av sin politiske gjennomslagskraft. Det at Frangieh også var tilknyttet *Den libanesiske front*, gjennom sin sønn Tonys geriljagruppe (*Marada brigaden*), hjalp heller ikke for Frangieh.³³ USA ønsket derfor, i samråd med syrerne, å gjennomføre et tidligere president valg for å forhindre et politisk vakuum i Libanon. Presidentvalget kunne bare gjennomføres hvis president Frangieh signerte en lovendring som gjorde mulig å gjennomføre valget. Uthalingsprosessen rundt signaturen til president Frangieh gjorde Brown tydelig opprørt, da Browns meglingsarbeid i Libanon sto og falt rundt Frangiehs tidligere fratredelse som president. Browns irritasjon overfor Frangieh kom til uttrykk i et notat til Kissinger, der han klassifiserte de libanesiske lederne som: ”a bunch of over-loquacious, self-satisfied and over aged leaders who haven’t had a new idea in twenty years and who expects someone else not only to rescue them but to preserve their position of power.” Kissingers svarte: ”this is a good cable”.³⁴

For Frangieh ville en militær støtteerklæring til maronittene være utslagsgivende for om han skulle signere lovendringen.³⁵ Støtteerklæringen kom natten mellom 9. og 10. april da syriske styrker krysset grensen mellom Libanon og Syria. Offisielt valgte Syria å sende inn styrker, da den politiske prosessen var låst. De syriske styrkene omfattet ca. en bataljon, noe som var

³⁰ Khazen, 2000: 340, Winslow 1996: 204

³¹ Traboulsi, 2007: 89-90; Khazen, 2000: 192-94

³² Khazen, 2000: 340-41

³³ Traboulsi, 2007: 189-90, Khalidi, 1979: 21

³⁴ Brown til Kissinger, 9.4.76, RG 59, Boks 43, Beirut 3163, NARA

³⁵ Khazen, 2000: 340-41

mindre enn det israelske maksimumskravet.³⁶ Intervensjonen ble godt mottatt blant de maronittiske militsene, men også blant store deler av den sivile befolkningen. Men den ble ikke godt mottatt av Jumblatt, som kalte intervensjonen ”a blatant military invasion cooked up with American connivance”.³⁷ Ifølge amerikanerne var Syrias mål med intervensjonen å utøve press for å gjennomføre den politiske lovendringen.³⁸ Intervensjonen kan også sees som det første leddet i Syrias ønske om å kvitte seg med Jumblatt, da Jumblatt var en hindring i veien mot en politisk forsoning i regi av Syria. Den israelske utenriksministeren, Yigal Allon, svarte overfor den amerikanske ambassadøren til Israel, Malcolm Toon, at de ikke ville gjennomføre noen form for motreaksjon inn i Libanon. Allon aksepterte videre den amerikanske holdningen om at Syrias inntog inn i Libanon var for å yte politisk press.³⁹ Selv om de syriske målene med maktdemonstrasjonen var heller uklare, ble det libanesiske parlamentet såpass beroliget av Syrias inntog at de valgte å akseptere forslaget om å forandre artikkel 73 i den libanesiske konstitusjonen, som gjorde det mulig å gjennomføre presidentvalget. Men fortsatt manglet Frangieh's signatur på selve lovendringen. Signaturen lot vente på seg et par uker til.

Som ventet ble Jumblatt rasende over den syriske intervensjonen i Libanon. 11. april appellerte Jumblatt til de arabiske nasjonene for å stanse den syriske militære intervensjonen.⁴⁰ Men Dean Brown anså situasjonen som i stand til å bli reddet. Hvis Jumblatt viste moderasjon overfor de foreslåtte syriske reformene (*Det konstitusjonelle dokument* av 14. februar), kunne situasjonen trappes ned før en massiv syrisk intervensjon inntraff.⁴¹ En konsekvens av den syriske intervensjonen var at amerikanerne følte at tiltroen Syria hadde til den politikken USA førte i Midtøsten ble betydelig svekket. Dette kom til uttrykk i flere notater fra Brown til Washington. Brown trodde, noe som ble verifisert senere, at det var hans kontakt med Jumblatt som var grunnlaget for dette. En annen konsekvens av intervensjonen var at våpenhvilen opphørte.⁴² I og med at syrerne, som fortsatt hadde kontakt med Jumblatt, hadde nektet LNM å gjennomføre hevnaksjoner mot falangistene, så tok Den libanesiske fronten fordel av dette da de angrep og okkuperte den drusiske landsbyen Beit Shahab ved Libanonfjellene. Konflikten videre skulle fra dette punktet omfatte store deler av den sivile befolkningen som ble gisler i krigen mellom de sekteriske gruppene i Libanon.⁴³

³⁶ Damaskus til Washington, 10.4.76, RG 59, Damaskus 2170, NARA/AAD

³⁷ O'Ballance, 1998: 50

³⁸ Washington til Tel Aviv, 9.4.76, RG 59, Boks 43, State 86650, NARA

³⁹ Tel Aviv til Washington, 11.4.76, RG 59, Boks 43, Tel Aviv 2571, NARA

⁴⁰ Odeh, 1985: 166

⁴¹ Se kapittel 4: 55-57

⁴² Brown til Kissinger, 11.4.76, RG 59, Boks 43, Beirut 3192, NARA

⁴³ Odeh, 1985: 166-67

Den amerikanske holdningen overfor intervensjonen kan i ettertid sees som et uttrykk for lettelse. I møte mellom president Ford, Kissinger og Den nasjonale sikkerhetsrådgiveren Brent Scowcroft, sa Kissinger at USA hadde kommet seg igjennom et minefelt og at situasjonen så lys ut for USAs vedkommende.⁴⁴ Men selv om Kissinger så situasjonen i et positivt lys på grunn av at Israel ikke ønsket å involvere seg, var situasjonen det ytterste av det USA kunne tåle for å begrense den israelske reaksjonen som kunne føre til et israelsk angrep på Libanon.⁴⁵ Dette ble uttrykt overfor den amerikanske ambassadøren til Syria, Richard Murphy, som skulle videreføre beskjeden til Asad. Av dette dokumentet kom det også frem at Kissinger hevdet at han hadde utøvd betydelig press på Israel for å motarbeide en mulig israelsk motreaksjon etter den syriske intervensjonen 9. april. I etterkant kan dette sees som en overdrivelse fra amerikanske hold, da Allon 11. april sa at Israel ikke hadde noen forutsetning for å foreta seg noe med tanke på den syriske intervensjonen. Det finnes ingen indikasjon i korrespondansen mellom Israel og USA, at USA la noen form for press på Israel.⁴⁶ Sannsynligvis ønsket Kissinger å vise at han fortsatt holdt Israel i tøylene, selv om Syria ikke hadde brutt noen av kravene fra Dinitz 24. mars.⁴⁷ Med tanke på målene for den syriske intervensjonen, burde Kissinger vært fornøyd med utviklingen. Ved siden av de israelske våpenleveransene, var den syriske intervensjonen et skritt nærmere for å oppnå bevaringen av maronittenes posisjon, samtidig som den fikk sparket i gang igjen den politiske prosessen rundt et kommende presidentvalg.

For den maronittiske delen av Libanon var den syriske intervensjonen kjærkommen. Da spesialutsending Brown møtte lederne av Den libanesiske fronten (Frangieh, Gemayel og Chamoun) 12. april kom det tydelig fram at maronittene var villig til å fortsette kampene. Da Brown spurte om hvor lenge maronittene kunne holde ut, svarte Frangieh at de kunne kjempe på ubestemt tid hvis de mottok hjelp utenfra (noe de fikk fra Israel). Men uten slik hjelp hevdet maronittene at de ville holde ut i ti til tjue dager. Chamoun kom deretter med en uttalelse som viste den nylige ervervede selvsikkerheten til maronittene, "Give us the tools, and we will do the job."⁴⁸ Det som sto sentralt i etterkant var Frangiehs insistering på at en kommende våpenhvile måtte ha sikkerhetsgarantier overfor maronittenes posisjon, og bare

⁴⁴ Memo av møte i det amerikanske nasjonale sikkerhetsrådet, 12.4.76, RG 59, NARA/Gerald Ford Library

⁴⁵ Washington til Damaskus, 13.4.76, RG 59, Boks 43, NARA

⁴⁶ Tel Aviv til Washington, 11.4.76, RG 59, Boks 43, NARA

⁴⁷ Møtememo, 24.3.76, RG 59, Boks 16, NARA

⁴⁸ Brown til Kissinger, 12.4.76, RG 59, Boks 43, Beirut 2867, NARA

hvis dette ble introdusert ville Frangieh skrive under på lovforandringen som gjorde det mulig å gjennomføre et presidentvalg.⁴⁹

Syrias forklaring på intervensjonen ble fremlagt under en tale Asad holdt for det syriske Ba'athpartiet 12. april. Essensen av det som ble sagt kunne tolkes som en fortsettelse av arbeidet rundt den politiske prosessen. Spesielt med talen var advarselen rettet mot Jumblatt og hans allierte. Asad advarte også palestinerne mot å stå mellom Syria og venstrekoalisjonen.⁵⁰ Talen viste amerikanerne at Arafats politiske manøvreringskraft hos venstrealliansen var så sterk at han kunne være leddet som stanset konflikten. Den amerikanske innvolvingen i borgerkrigen ble ikke nevnt i talen. De amerikanske beslutningstakerne så, på bakgrunn av Asads tale, nødvendigheten av å snakke med Arafat for å finne en definitiv løsning på konflikten.⁵¹ Men hvordan skulle dette gjennomføres uten å skade det amerikanske forholdet til Israel? Med tanke på det komplekse problemet rundt det israelske forholdet til PLO, ble det trolig ikke gjennomført noen offisielle møter mellom Arafat og amerikanske delegater i Libanon.

Etter intervensjonen og den påfølgende talen innså amerikanerne at de var ved et veiskille i den libanesiske konflikten. Selv om de hadde støttet opp under det syriske politiske initiativet, fantes det fortsatt store kontraster mellom å støtte det politiske initiativet og en intervensjon. Brown innså at USA hadde kommet til en middelvei mellom de to ytterpunktene. Dette kalte Brown, "phase one and a half".⁵² Den syriske innvolvingen var basert på gjennomføringen av det foreslåtte politiske kompromissforlaget, støttet opp av syriskkontrollerte styrker. Ifølge Brown hadde denne oppbygningen skjedd gradvis, og hvis ikke Israel hadde noen innsigelser til den økende militære innvolvingen fra Syria, så kunne det nærmest sees som en aksept fra israelsk hold. Brown la ikke skjul på at det var PLO og Jumblatt som kunne bli ofre for en fremtidig syrisk militær kampanje, hvis ikke venstrealliansen og PLO modererte sin motstand til den politikken Syria førte overfor Libanon.⁵³

Presidentkampanje og palestinsk/syrisk avtale

Selv om det libanesiske parlamentet hadde akseptert at konstitusjonen kunne forandres slik at et presidentvalg kunne gjennomføres, manglet fortsatt president Frangiehs signatur. Frangiehs holdning overfor signering av lovtillegget var vanskelig. Han ville kun signere hvis en

⁴⁹ Ibid.

⁵⁰ Damaskus til Washington, 13.4.76, RG 59, Boks 43, Damaskus 2228, NARA

⁵¹ Brown til Kissinger, 13.4.76, RG 59, Boks 43, Beirut 3290, NARA

⁵² Brown til Kissinger, 13.4.76, RG 59, Boks 43, Beirut 3266, NARA

⁵³ Ibid.

våpenhvile ble gjennomført, med reelle sikkerhetsgarantier, noe som indikerte en sterk tiltro til en videre syrisk intervensjon. Problemet med dette kravet, ifølge Dean Brown, var at det var Frangieh selv som bestemte om sikkerhetsgarantien var tilfredsstillende for at han skulle signere.⁵⁴ Selv om Brown gjennomførte et betydelig press på Frangieh for å få han til å signere lovendringen, brukte altså Frangieh sikkerheten som påskudd for å fortsette som president. Brown gjorde alltid Frangieh oppmerksom, som for eksempel under et møte den 13.april, på at ethvert forsøk på å forsinke signeringen av lovendringen ville ødelegge den politiske prosessen. Dette aksepterte Frangieh.⁵⁵ Men selv om Frangieh var presset fra alle kanter, nektet han å imøtekomme kravet om signeringen av lovendringen som gjorde det mulig å iverksette et tidlig presidentvalg.

Ved siden av problematikken rundt Frangieh, fantes det sterke følelser blant libaneserne om hvem som skulle tiltre som president etter det kommende valget. Det to ledende kandidatene var tidligere sentralbanksjef i Libanon Elias Sarkis og tidligere minister i Chehabs regjering (1958-64), Raymond Eddé. USA sto i midten av denne debatten, da amerikanerne var den parten som hadde tilknytning til alle parter, både nasjonalt og regionalt. Selv om amerikanerne offisielt nektet å foretrekke en kandidat overfor den andre, var både utenriksminister Kissinger og spesialutsending Brown, innstilt på at Elias Sarkis var en bedre kandidat enn Raymond Eddé.⁵⁶ Sarkis hadde, ifølge Brown, bedre forutsetninger til å gjennomføre gjenoppbyggingen av Libanon. Problemet med Sarkis, i motsetning til Eddé, var at Sarkis var under sterk syrisk innflytelse. Ifølge Brown var problemet med Eddé at han var støttet av Jumblatt, samtidig som han et par måneder i forveien hadde forarget syrerne ved å indikere at det fantes et syrisk-israelsk plot om Libanon.⁵⁷

Samtidig med at debatten rundt presidentkandidatene pågikk, utviklet situasjonen seg i en annen retning. Asad gjennomførte et møte med Arafat 16.april, der partene ble enig om det som skulle gå under navnet *Arafat-planen*. Asad og Arafat ble enige om en syv-punkts-plan, som inkluderte gjennomføringen av en ny våpenhvile. Hovedelementene i avtalen gikk ut på valg av en ny president, etableringen av en sikkerhetskommisjon, basert på syriske, palestinske og libanesiske grupper, og hel eller delvis forkastelse av *Det konstitusjonelle dokumentet* (det 17 punkts reformprogrammet fra 14. februar).⁵⁸ Akkurat som Brown hadde

⁵⁴ Brown til Kissinger, 14.4.76, RG 59, Boks 43, Beirut 3314, NARA

⁵⁵ Brown til Kissinger, 13.4.76, RG 59, Boks 43, Beirut 3191, NARA

⁵⁶ Brown til Kissinger, 14.4.76, RG 59, Boks 43, Beirut 3314, NARA, Brown til Kissinger, 16.4.76, RG 59, Boks 43, Beirut 3425, NARA

⁵⁷ Brown til Kissinger, 14.4.76, RG 59, Boks 43, Beirut 3314, NARA

⁵⁸ Brown til Kissinger, 15.4.76, RG 59, Boks 43, Beirut 3350, NARA, kapittel 4: 55-57

trodd et par uker tidligere, spilte Arafat en dominerende rolle i hvordan konflikten i Libanon ble løst, da Arafat lanserte seg selv som en megler i konflikten. Problemet for amerikanerne var at forslaget fra Arafat var faretruende nær sikkerhetsforslaget Dean Brown hadde fremlagt i begynnelsen av april. Som Dean Brown selv sa: "I feel as if I've been mugged."⁵⁹

Konsekvensen av avtalen mellom Asad og Arafat fikk ikke bare gjennomslagskraft i Libanon, men også i forholdet mellom USA og Syria. Antageligvis gjennomførte Asad møtet med Arafat på bakgrunn av manglende støtte fra USA til de syriske forsøkene og USAs samtaler med Jumblatt. Samtidig fremkom det at Asad så på Kissingers kommentar fra 13. april, om at den syriske intervensjonen var det ytterste av det USA kunne tåle, som et ultimatum til Syria. I en beskjed fra Asad til Kissinger den 19. april, fremkom det at Syria på ingen måte lot seg underkaste noen form for trussel fra noen part. Videre hevdet Asad at konflikten i Libanon var et arabisk anliggende. Ifølge politisk rådgiver til president Asad, Adib Daoudi, var denne beskjeden myntet på Israel.⁶⁰ I etterkant kan det virke underlig at beskjeden var rettet mot Israel da Israel aldri hadde gått ut imot intervensjonen, som ble avviklet natten mellom 9. og 10. april. Det eneste Israel offentlig hadde utalt var at det fantes en rød linje, i henhold til kravene fra 24. mars, som Syria ikke burde krysse. Syria hadde akseptert disse kravene 29. mars.⁶¹ Så hvorfor ble syrerne sinte? Trolig var dette for å redde ansikt både innad i Syria, men også regionalt. Sannsynligvis ønsket ikke syrerne at omverdenen skulle vite at det fantes en avtale mellom Israel og Syria som senere ble hetende "the red line agreement".⁶²

Samtidig som verden hørte om avtalen mellom Arafat og Asad, gikk israelerne offentlig ut med en aksept av den syriske intervensjonen. 21. april gjorde Israel statsminister, Yitzhak Rabin, det offentlig klart hvilke krav de satt for intervensjonen og at Litani-elven var den røde linjen som ikke skulle krysses av syriske styrker. Ethvert syrisk overtramp på disse kravene (de samme som Dinitz satt 24. mars) ville føre til en israelsk motreaksjon inn i Libanon.⁶³ Israels offentliggjøring av "avtalen" mellom Syria og Israel var akkurat det Asad ikke hadde ønsket at skulle skje 19. april, nemlig at omverdenen fikk vite at erkefiendene i regionen Israel og Syria hadde inngått en avtale som gjorde det mulig for Syria å intervenere.

Selv om USA ikke anså avtalen mellom Asad og Arafat som et uromoment, fordi den egentlig hadde fredelige forutsetninger, så var de nasjonale libanesiske konsekvensene av avtalen

⁵⁹ Brown til Kissinger, 15.4.76, RG 59, Boks 43, Beirut 3349, NARA

⁶⁰ Damaskus til Washington, 19.4.76, RG 59, Boks 43, Damascus 2375, NARA

⁶¹ Madrid til Washington, 29.3.76, RG 59, Boks 42, Madrid 2379, NARA

⁶² Traboulsi, 2007: 196-97

⁶³ Traboulsi, 2007: 197

problematiske for Washington. Da Henry Kissinger hørte om Frangiehs vegring mot å undertegne lovendringen, på bakgrunn av Asad-Arafat-avtalen, hevdet Kissinger at Frangieh satte hele den politiske prosessen i fare. Kissinger fryktet at mangelen på Frangiehs signatur ville sette en stopper for et tidligere presidentvalg. Videre hevdet Kissinger at Frangiehs vegring, samt indikasjonene på at maronittene hadde mottatt israelske våpen, gjorde at maronittene var i ferd med å gå tilbake til sin tidligere uforsonlige holdning, om deling av Libanon. Dean Brown fikk dermed ordre om å gå tilbake til Frangieh med instruksjoner om at Frangiehs utdragning skapte økende bekymring i Washington. Samtidig ble Brown bedt om å komme til London for å møte Kissinger 23. april.⁶⁴ Tatt i betraktning Frangiehs tidligere politiske posisjon, fant amerikanerne det typisk at han stanset den politiske prosessen da han hørte om Asad-Arafat-avtalen. Ifølge den amerikanske ambassaden i Beirut hadde faktisk Frangieh tenkt å signere lovendringen da han fikk opplysning om avtalen i Damaskus. Frangieh avslo å signere da han følte at dette satte hele prosessen i fare, med tanke på at maronittene ikke visste hvordan avtalen påvirket det pågående forholdet mellom maronittene og Syria.⁶⁵ Antageligvis gjennomførte ikke Frangieh signeringen av lovendringen fordi dette kunne presse Syria til å vise overfor maronittene at deres tidligere inngåtte ”allianse” ikke var i fare.

I London fortalte Brown at han hadde gjennomført møtet med Frangieh. Ifølge Brown hadde Frangieh, etter press fra Brown, akseptert at han måtte signere lovendringen. Men Frangieh insisterte på at han måtte få aksept fra det maronittiske politiske lederskapet først. En sak som sto sentralt rundt møtet mellom Kissinger og Brown, var Browns tro på at valget i Libanon ikke ville bli åpent. Ifølge Brown ville Eddé bli valgt som ny president hvis det ble gjennomført frie valg. Men dette ville ikke få aksept i Syria, så antageligvis ville Sarkis bli den nye presidenten.⁶⁶ På pressekonferansen etter møtet mellom Kissinger og Brown, innrømte Kissinger at det fantes et amerikansk initiativ for en sikkerhetsstyrke, noe amerikanerne aldri før offentlig hadde gått ut med. Trolig ble denne informasjonen gitt til pressen fordi amerikanerne følte at Arafat hadde tatt Browns idé om en sikkerhetsstyrke, samtidig som USA atter en gang ville befeste sin posisjon som megler i den libanesiske konflikten.⁶⁷

⁶⁴ Kissinger til Brown, 22.4.76, RG 59, Boks 43, State 97586, NARA

⁶⁵ Beirut til Washington, 26.4.76, RG 59, Boks 43, Beirut 3685, NARA, Da Dean Brown dro til London ble den amerikanske ambassaden i Beirut ledet av Robert O. Waring.

⁶⁶ Memo, 23.4.76, RG 59, Boks 16, NARA

⁶⁷ Anmerkninger fra Kissingers pressekonferanse, 24.4.76, RG 59, Boks 16, NARA

I et forsøk på å forbedre det svekkede forholdet mellom Syria og USA, valgte USA etter møtet mellom Kissinger og Brown å dele deres informasjon om Browns møteaktivitet med Syria. Allerede to dager etter møtet i London, sendte Kissinger en beskjed til Syria, der Browns møte med Frangieh ble forklart i detalj. Brevet viste hvilket press USA la på Frangieh for å få ham til å signere lovendringen. Samtidig informerte Kissinger Syria om deres møter med Jumblatt. Møtene som var blitt holdt med Jumblatt var hovedårsaken bak den økende mistroen fra syrisk hold vis-à-vis USA. USA ønsket derfor å opparbeide tiltro fra syrisk hold ved å informere de om møtene som Brown holdt med Jumblatt.⁶⁸

Presidentvalget fastsettes

Etter Browns press på Frangieh, og det påfølgende møtet med det maronittiske lederskapet, signerte president Frangieh lovendringen 24.april. Ifølge den egyptiske utenriksministeren, Ismail Fahmy, var dette helt og holdent takket være det betydelige presset utført av spesialutsending Dean Brown.⁶⁹ Men selv om Browns rolle som tilrettelegger for det kommende presidentvalget ble anerkjent, fantes det også skepsis rundt hans rolle. Bakgrunnen for skepsisen var at Brown kunne legge føringen i hvordan presidentvalget ble utført og hvem som ble valgt. For eksempel ble det, fra delegater tilknyttet Kamal Jumblatt, informert om at Brown ikke burde komme tilbake til Libanon før etter valget.⁷⁰ I etterkant kan skepsisen sees på som ubegrunnet, da amerikanske diplomater, både nasjonalt og internasjonalt, aldri hadde uttalt seg offentlig om hvilken kandidat USA ønsket i valget av den nye libanesiske presidenten. Men dette problemet var ikke det eneste amerikanerne hadde å stri med forut for presidentvalget

Den forverrede situasjonen etter avtalen mellom Arafat og Asad ble ytterligere kompleks da Israel informerte Kissinger om sine møter med maronittene 29. april. Ifølge den israelske utenriksministeren Yigal Allon var fremtidsutsiktene for Libanon forverret i lys av de seneste meldingene om avtalen i Damaskus. Maronittene var usikre på hva avtalen innebar, og Israel ønsket derfor at ytterligere våpenleveranser skulle gjennomføres. Utenriksminister Allon antydte igjen at en mulig løsning for krisen ville være å dele opp Libanon i selvstyrte kantoner. Dette ble avslått av amerikanerne, da en deling ville være stikk i strid med den amerikanske politikken om å bevare Libanons selvstendighet. Samtidig fryktet USA at et partisjonsforslag ville trappe opp borgerkrigen til en regional konflikt. Syria hadde allerede i

⁶⁸ Washington til Amman, 25.4.76, RG 59, Boks 43, State 100420, NARA

⁶⁹ Kairo til Washington, 24.4.76, RG 59, Boks 43, Cairo 5607, NARA

⁷⁰ Kissinger til Brown, 1.5.76, RG 59, Secto 11232, NARA/AAD

november 1975, sagt at en deling av Libanon ville føre til en opptrappet konflikt.⁷¹ En aksept av denne posisjonen ville ødelagt de politiske retningslinjene som Kissinger fremla for Kongressen 7.april. Hovedelementene bak USAs politikk var at en styrket amerikansk posisjon i Midtøsten ville minske presset på Israel, samtidig som den ville konsolidere forholdet mellom USA og araberstatene. Forholdet med araberstatene var viktig da dette brakte enorme fordeler i form av billig olje og gjensidig flyt av investeringer mellom araberstatene og USA. Hvis USA aksepterte den israelske posisjonen ville amerikanernes posisjon vis-à-vis araberstatene blitt betydelig svekket.⁷² Sannsynligvis sendte israelerne beskjed til maronittene om den amerikanske holdningen til oppdelingen av Libanon i kantoner. Derfor utviklet ideen om libanesiske kantoner seg ikke videre.

Da økonomisk rådgiver på den amerikanske ambassaden i Beirut, Robert O. Waring, gjennomførte et møte med en fortrolig medarbeider av Kamal Jumblatt den 29. april, fikk amerikanerne beskjed om at presidentvalget, som etter planen skulle gjennomføres 1. mai, måtte utsettes.⁷³ Waring spurte om hva slags utsettelse Jumblatt hadde i tankene. Ifølge Jumblatt fantes det to muligheter. Enten kunne forsinkelsen av valget gjennomføres ved at parlamentslederen i det libanesiske parlamentet, Kamal Assad, fremmet et utsettelsesforslag. Eller så ville Jumblatt fremtvinge en utsettelse gjennom vold. I etterkant så Waring, snodig nok, på denne utviklingen som positiv. For det første kunne en utsettelse bringe frem en aksept fra Jumblatt om Sarkis tiltredelse som president. For det andre kunne en utsettelse kanskje tvinge frem en tredje presidentkandidat som, i motsetning til Raymond Eddé, kunne bli akseptert av Syria. Men trusselen om vold for å frembringe en utsettelse av valget trengtes ikke, da Kamal Assad fikk gjennomført utsettelsen fra 1. til 8. mai.⁷⁴

Akkurat som april skulle månedene videre utvikle seg i flere faser. Våpenhviler ble skapt og brutt. Alliansebånd ble styrket, men også forkastet like fort som de ble inngått. For USAs vedkommende var mye av jobben allerede gjort da april ble til mai. Men den amerikanske innblandingens skulle fortsatt vise seg som viktig da USA fortsatt hadde en rolle å spille i det regionale spillet rundt Libanon. Men perioden etter april skulle også sette en stopper for den amerikanske innvolveringen i Libanon. I etterkant kan Henry Kissingers uttalelse, fra 23. april, om hvor heldige USA var siden de hittil i konflikten ikke hadde vært utsatt for vold i Libanon, sees på som et uintendert varsel om åpningen av Pandoras boks for USA i Libanon.

⁷¹ Se kapittel 3: 47-48

⁷² "Talking Point" for diskusjon i kongressen, 7.4.76, RG 59, Boks 11, NARA

⁷³ Waring til Kissinger, 29.4.76, RG 59, Boks 43, Beirut 3827, NARA

⁷⁴ Waring til Kissinger, 30.4.76, RG 59, Boks 43, Beirut 3871, NARA

Kapittel 6 - Pax Syria og den amerikanske evakueringen

Da den libanesiske presidenten, Suleiman Frangieh, undertegnet lovendringen som åpnet opp for presidentvalg 24. april 1976, så situasjonen i Libanon lysere ut enn på lenge. Dette var kronen på verket for den direkte amerikanske meglingen i borgerkrigen. Hadde ikke spesialutsending Dean Brown utøvd et betydelig press på Frangieh, ville nok ikke valget blitt gjennomført 8. mai. Men selv om Frangiehs signatur var på plass, forandret dette ikke den utrygge situasjonen mellom de stridende partene i Libanon. Konflikten fortsatte med angrep fra Den libanesiske fronten, motreaksjoner fra venstrealliansen (LNM) og maronittiske klagemål til Israel, Syria og USA.

Etter å ha gjennomført press på Frangieh var Dean Browns oppdrag i Libanon ved veis ende. Hans etterfølger Francis E. Meloy jr. skulle tiltre som ambassadør 11. mai 1976. Siden konflikten igjen hadde blitt trappet opp mellom partene, var faren fortsatt stor for at Syria skulle sende flere regulære styrker til Libanon. Selv om Israel tidligere i fortrolighet hadde satt kravene for en syrisk intervensjon, var israelerne fremdeles urolige for hva den syriske styrken i Libanon ville innebære. Ville Syria bryte kravene den israelske ambassadøren til USA, Simcha Dinitz, hadde satt 24. mars, som gikk under navnet ”Red line agreement”? Dette var spørsmålet de amerikanske beslutningstakerne stilte da kampene igjen blusset opp.

Dette kapittelet vil ta for seg den siste tiden med direkte amerikansk involvering i borgerkrigen. Sentralt i denne perioden står det amerikanske arbeidet rundt det libanesiske presidentvalget og spørsmålet rundt Frangiehs avgang. Dette kapittelet vil også ta for seg den videre utviklingen av den syriske intervensjonen og hvilken innvirkning amerikanerne hadde på denne. Var den syriske intervensjonen allerede avklart mellom Syria og Israel, eller fantes det fortsatt en fare for at Syria ville bryte de israelske kravene fra mars 1976? Hvorfor valgte amerikanerne å trekke seg ut av Libanon i en periode da Libanon var i ferd med å gå opp i flammer?

Browns retur

Da de libanesiske parlamentsmedlemmene kom til enighet om å flytte valget til 8. mai, befant spesialutsending Dean Brown seg i Washington. Som tidligere beskrevet, fantes det sterke indikasjoner på at libaneserne selv ikke ønsket Brown tilbake før etter valget.¹ Trolig var ønsket om Browns forsinkede retur, et forsøk fra venstrealliansen og maronittene på å øke deres innflytelse på det kommende valget. Uansett returnerte Brown til Libanon 2. mai.

¹ Kissinger til Brown, 1.5.76, RG 59, Secto 11232, NARA/AAD

Brown fikk imidlertid instruksjoner fra Kissinger om å forholde seg rolig den første tiden. Hvis Brown selv så problemer med hans tilstedeværelse skulle han få seg en ”forkjølelse” som skulle vare noen dager.² Brown så ikke selv noen problemer ved at han skulle være i Libanon, da Brown var den faktoren som hadde skaffet aksept fra alle parter til å gjennomføre valget.

Selv om den politiske situasjonen virket bedret, var den militære situasjonen desto verre. Det fantes en våpenhvile, men ingen brydde seg om den. Derimot gikk den væpnede konflikten inn i en ny fase, der maronittene for første gang ledet sine angrep på venstrealliansen, mot de tradisjonelle områdene til drusene i Shuf-fjellene. Kamal Jumblatt var i første rekke drusernes leder, og dernest leder for venstrealliansen (LNM), så angrepene var i høyeste grad rettet mot ham. Angrepene mot Shuf-fjellene førte til motangrep av venstrealliansen mot de tradisjonelle maronittiske områdene rundt Libanonfjellene.³ Selv om det var maronittene som intensiverte kampene, ble kampene, ifølge Brown, trappet opp fordi venstrealliansen ønsket å vise at de fortsatt hadde en rolle å spille i det kommende valget, selv om det i realiteten var maronittene som startet kampene.⁴

Brown avviklet derfor en rekke separate møter med maronittledere og Jumblatt. Under møtet med Jumblatt understreket Brown at opptrappingen av konflikten ble ansett som uakseptabel av USA. Ifølge Brown var den libanesiske fremtiden på spill og det var Jumblatts oppgave å sørge for at situasjonen ikke utviklet seg til en regional krig.⁵ Under det påfølgende møtet med Frangieh, Chamoun og Gemayel ble de samme advarslene ikke gitt, da Brown ikke hadde samme tiltro til deres politiske egenskaper som med Jumblatt. Maronittene var skuffet over at Brown ikke kom med en plan for hvordan han kunne løse alle de libanesiske problemene. Brown mente at Frangieh forventet en ”magisk løsning”.⁶ Problemet for maronittene var at de ikke kunne forsone seg med at USA nektet å intervensere i Libanon, som USA hadde gjort i 1958. I etterkant var det tydelig hvorfor Brown forskjellsbehandlet aktørene. Brown mente at det maronittiske lederskapet var desorienterte overfor den politiske situasjonen og ventet på å få en løsning i fanget fra amerikanerne. Ved at Brown advarte Jumblatt indikerte dette en større tiltro til Jumblatt som politisk maktfaktor som kunne stanse den libanesiske borgerkrigen.⁷

² Ibid.

³ Odeh, 1985: 168-69

⁴ Brown til Kissinger, 3.5.76, RG 59, Beirut 3911, NARA/AAD

⁵ Brown til Kissinger, 5.5.76, RG 59, Boks 43, Beirut 4004, NARA

⁶ Brown til Kissinger, 6.5.76, RG 59, Boks 43, Beirut 4060, NARA

⁷ Ibid.

Før valget fikk Brown en antydning om at partene var mer jevnbyrdige militært. Under et møte med rådgiveren til president Frangieh, Lucien Dahdah, fikk Brown nyheten om at israelske våpen var på vei til Beirut. Brown var ikke klar over de israelske våpenleveransene. Videre hevdet Dahdah at Israel ikke ville at USA skulle vite om våpenleveransene.⁸ Men dette hadde Washington allerede blitt informert om i januar 1976.⁹ Samtidig som Dahdah informerte om våpenleveransene, meddelte han at også syrerne var informert om disse våpnene og at syrerne ikke hadde brydd seg om dem.¹⁰ At Syria ikke brydde seg kan vise at syrerne ikke ønsket noen skulle vite om deres hemmelige korrespondanse med israelerne. Selvfølgelig ønsket syrerne at maronittene skulle få våpen, men de ønsket ikke at noen skulle vite at de hadde kjennskap om våpnene. For syrerne var økt bevæpning av maronittene positivt da dette ville lede til flere angrep på Syrias hovedfiende i Libanon, Kamal Jumblatt. USAs synspunkt var at en styrkning av maronittene var et uttrykk for å bevare deres posisjon i Libanon, samtidig som en styrket Den libanesiske fronten kunne holde konflikten i Libanon. Alle de eksterne partene ønsket at politisk *status quo* skulle bevares.

Presidentvalget

Det libanesiske presidentvalget ble holdt i henhold til lovendringen 8. mai 1976. Under libanesisk valgordning var det Nasjonalforsamlingen som skulle stemme i presidentvalget, da folkevalget bare valgte inn representanter inn i forsamlingen. Nasjonalforsamlingen ble samlet i den midlertidige parlamentsbygningen Villa Mansour, da den tradisjonelle parlamentsbygningen var midt konfliktsonen i Beirut. Under valget kom bygningen under et sterkt artilleriangrep iscenesatt av venstrealliansen og PLO. Men valget ble gjennomført, og Elias Sarkis ble valgt inn som Libanons nye president med 66 av 69 stemmer.

Men selv om Sarkis ble valgt inn, fantes det ingen tegn på at Frangieh ville gå av.¹¹ Akkurat som Frangieh hadde gjort under debatten rundt signeringen av lovendringen, brukte Frangieh sikkerheten i Libanon som grunn for ikke å gå av.¹² For amerikanerne viste gjennomføringen av valget hvilken rolle USA hadde spilt i fredsmeglingen i Libanon. Hadde ikke Brown utført et betydelig press på Frangieh og Jumblatt, ville ikke valget blitt gjennomført. Amerikanerne

⁸ Brown til Kissinger, 6.5.76, RG 59, Boks 43, Beirut 4058, NARA

⁹ Se kapittel 4: 66

¹⁰ Brown til Kissinger, 6.5.76, RG 59, Boks 43, Beirut 4058, NARA

¹¹ Khazen, 2000: 344-45

¹² Khalidi, 1979: 63

var derfor fornøyd med sin rolle for å få til valget. Denne oppfatningen ble ikke delt av Egypt, fordi Egypt mente at valget indikerte en økt syrisk dominans over Libanon.¹³

Selv om USA ikke på noen måte hadde vist sin støtte til noen av presidentkandidatene, virket det ikke som om USA var misfornøyd med valget av Sarkis. Under sitt opphold i Washington hadde Dean Brown kommentert, i fortrolighet til president Ford, at han håpet at Sarkis skulle bli valgt, men at Brown ikke ville offentlig gå ut med det.¹⁴ Men selv om Egypt ikke likte den amerikanske rollen i Libanon, sa den egyptiske utenriksministeren Fahmy at Egypt kunne gjenoppta samtalene i Den arabiske ligaen om en mulig arabisk fredsstyrke i Libanon.¹⁵ Ideen om sikkerhetsstyrken hadde Egypt først foreslått i mars 1976.¹⁶

Israel, USA og maronittene II

10. mai mottok utenriksminister Kissinger igjen et brev fra Israel med informasjon om våpenleveransene til maronittene. I brevet ble det presentert hvordan maronittene var under et betydelig press for å akseptere det syriske inntoget i Libanon. Maronittene hevdet at de var under sterkt press fra Syria, med tanke på at maronittene skulle bli mer avhengig, militært og politisk, av det syriske nærværet i Libanon. Samtidig ønsket syrerne å plassere seg mellom venstrealliansen og Den libanesiske fronten, for å hindre en klar fordel for maronittene. Maronittene hadde få valg, ifølge Israel, da også USA gjennomførte et sterkt press for å få maronittene til å akseptere Syrias posisjon. Det finnes ingen basis i maronittenes klage, da USA aldri hadde presset maronittene til å akseptere noen form for syrisk militær dominans i Libanon.¹⁷ Det USA offisielt ønsket, var aksept for det reformprogram syrerne og president Frangieh hadde lagt frem som Det konstitusjonelle dokument i februar 1976. Uoffisielt ønsket USA å forhindre en seier for venstrealliansen og PLO, noe som sannsynligvis ville ført til en regional krig.¹⁸

Det kom også frem at våpenleveransene fra Israel til maronittene hadde fortsatt. De militære leveransene omfattet til sammen ca. 1200 tonn våpen og ammunisjon som maronittene ikke måtte betale for. Samtidig hadde Israel bidratt med ca. 200 000 liter bensin som maronittene hadde betalt for. Igjen indikerte dette, som under de tidligere våpenleveransene, at USA godtok israelske våpenleveranser for å oppnå et høyere mål. Hvis maronittene mottok våpen,

¹³ Kairo til Washington, 9.5.76, RG 59, Boks 43, Cairo 6305, NARA

¹⁴ Møtememo, 27.4.76, RG 59, NARA/Gerald Ford Library

¹⁵ Kairo til Washington, 9.5.76, RG 59, Boks 43, Cairo 6305, NARA

¹⁶ Kairo til Washington, 27.3.76, RG 59, Boks 42, Cairo 4011, NARA

¹⁷ Hemmelig dokument, Dinitz til Kissinger, 10.5.76, RG 59, Boks 15, NARA,

¹⁸ Khazen, 2000: 341-342, Se kapittel 1: 9-10, Kap 4: 55-57

samtidig som syrerne gjennomførte sin intervensjon, ville dette trolig lede frem mot en politisk løsning som gjenetablerte maronittene på toppen politisk. Ved siden av dette målet, var det sannsynlig at våpenleveransene ville holde konflikten mellom maronittene og venstrealliansen/PLO i Libanon og at den ikke ville spre seg utover regionen. USA antok at PLO ikke kunne fortsette sine angrep på Israel hvis de kjempet mot en forsterket fiende i Libanon. USA ønsket å fremstå som en upartisk megler i konflikten, men aksepten av de israelske våpenleveransene viste baksiden av den amerikanske meglingen. Tidligere hadde amerikanerne presset igjennom en aksept mot salg av våpen til aktørene i konflikten. På bakrommet, derimot, aksepterte amerikanerne at militærbistand ble gitt til maronittene, gjennom sin allierte Israel.¹⁹

Opptrapping av borgerkrigen

Etter valget var det store forhåpninger om en nedtrapping av konflikten hos amerikanerne. Dette skjedde ikke, da den etnisk-religiøse volden ble gjenopptatt med ny styrke i den sunnimuslimsk dominerte byen Tripoli og Sør-Libanon.²⁰ Da Brown gratulerte Sarkis med valget, antydte Brown at en maronittisk offensiv var i fremdrift, noe han ønsket at Sarkis skulle forhindre. Hvis denne offensiven ble gjennomført, ville det minske mulighetene til samarbeid fra Arafats side og styrke de militære båndene mellom Fatah/PLO og venstrealliansen. Men Sarkis hadde ikke den politiske støtten til å stanse noen form for militær opptrapping, da han ikke hadde sterke nok bånd til Den libanesiske fronten under ledelse av Chamoun, Gemayel og Frangieh.²¹

Opptrappingen av konflikten lot ikke vente på seg. Allerede 12. mai ble kampene trappet opp igjen, da syriske styrker, drepte en Fatah-offiser. Konfrontasjonen startet da palestinske styrker angrep falangistenes hovedkvarter i Beirut.²² I tillegg til de direkte angrepene var forholdet mellom Syria og PLO i ferd med å bli fullstendig ødelagt. Syria hadde, som tidligere nevnt, vært palestinerne og de radikale sunnimuslimenes viktigste støttespiller i regionen fram til borgerkrigen startet. Men syriske egeninteresser rundt løsningen av den libanesiske konflikten skapte store problemer i forholdet. Da palestinerne innså at syrerne ikke lenger ville støtte deres frigjøringskamp, men heller fremme syrisk mål, var alliansen i ferd med å brytes helt.²³ Men Syria hadde aldri satt de palestinske målene foran de syriske. Asad ville ha

¹⁹ Ibid.

²⁰ O'Ballance, 1998: 51

²¹ Brown til Kissinger, 10.5.76, RG 59, Boks 43, Beirut 4128, NARA

²² Beirut til Washington, 12.5.76, RG 59, Beirut 4224, NARA/AAD

²³ Khalidi, 1979: 82-84

hegemoni over Libanon, og ønsket ikke en uavhengig palestinsk bevegelse uten syrisk innflytelse i landet.²⁴ Ifølge den amerikanske ambassadøren til Syria, Richard Murphy, måtte Syria, hvis det ble en ytterligere opptrapping, bli mindre avhengige av palestinere (Saiqa og PLA) når de skulle angripe venstrealliansen.²⁵ Syrias tiltro til sine palestinske kampgrupper ble dermed svekket.

Etter valget av Elias Sarkis prøvde USA å løse konfliktene rundt Frangiehs avgang. Et av forsøkene amerikanerne gjennomførte var at den nye ambassadøren, Francis E. Meloy jr. ikke presenterte sine akkreditiver for Frangieh. Ifølge Kissinger kunne akkrediteringen tolkes som amerikansk aksept for Frangiehs vegring til å gå av som president.²⁶ Kissinger ga dermed Francis E. Meloy beskjed om at han ikke presentere seg, som amerikansk ambassadør, før Elias Sarkis ble innsatt som den libanesiske presidenten. USA snakket også med Syria om at de ville legge press på Frangieh, men til ingen nytte.²⁷ Problemet for USA og Syria var at mangelen på Frangieh sin avtreddelse skapte et politisk vakuum, som styrket faren for en opptrappet konflikt.²⁸ Men som tidligere brukte Frangieh sikkerhetssituasjonen som grunn for å nekte å gå av.

Etter valget av Sarkis fantes det klare antydninger om at Frankrike hadde vurdert å sende fredsbevarende styrker. Dette økte Frangiehs vegring. Under et besøk i Washington hadde den franske presidenten, Valéry Giscard, annonsert at Frankrike hadde planer om å sende flere regimenter til Libanon.²⁹ Både president Ford og utenriksminister Kissinger, følte instinktivt at ideen rundt inntoget av franske styrker var en god ide.³⁰ Men Kissinger fikk snart vite den israelske reaksjonen til det franske forslaget, fra den israelske ambassadøren til USA Simcha Dinitz:

I [Dinitz] received a response from Allon [Israels utenriksminister] with regard to the question from our last meeting about the possibility of sending French forces into Lebanon. Our opinion is it is negative. And the reason is that should France even send

²⁴ Nassar, 1991: 240

²⁵ Murphy til Kissinger, 14.5.76, RG 59, Damascus 3044, NARA/AAD

²⁶ Washington til Beirut, 16.5.76, RG 59, Boks 43, State 120536, NARA

²⁷ Beirut til Washington, 17.5.76, RG 59, Beirut 4346, NARA/AAD

²⁸ Washington til Beirut, 16.5.76, RG 59, Boks 43, State 120536, NARA

²⁹ Khalidi, 1979: 58

³⁰ Møtememo, 10.5.76, RG 59, NARA/Gerald Ford Library

a token force into Lebanon that more than it would be peace keeping, it would be a cover up for massive Syrian intervention which could not be broken.³¹

Dermed ble også det amerikanske svaret til franskmennene negativt. Samme dag (18.mai), som Kissinger mottok det israelske svaret, gjennomførte den amerikanske utenriksministeren et møte med Frankrikes president, Valery Giscard. Under møtet kom det frem at Frangieh hadde misforstått det franske initiativet, som egentlig var en støtteproklamasjon til den nye presidenten, Elias Sarkis. Frankrike hadde fremlagt en proposisjon om å sende et par tusen styrker som skulle hjelpe Sarkis, og ikke Frangieh. Men fordi det forelå indikasjoner på at Israel ikke ønsket fransk innblanding, da dette kunne lede til økning av syriske styrker for å balansere maktbalansen, ble det franske forslaget forkastet.³²

Sarkis og den syriske intervensjonen

Selv om Frangieh ikke hadde gått av, startet den nylige valgte presidenten Elias Sarkis arbeidet med gjenoppbyggingen av Libanon. Da Sarkis gjennomførte et møte med den økonomiske rådgiveren på den amerikanske ambassaden i Beirut, Robert O. Waring, sa Sarkis at han mente at alle fraksjoner hadde innsett at det ikke fantes en militær løsning. Men i samme åndedrag sa Sarkis at hvis ikke kampene opphørte, ville han anmode Syria om militær hjelp.³³ For Kissinger var det vesentlig at Sarkis forsto den amerikanske posisjonen rundt en mulig intervensjon:

It is essential that Sarkis not be left under impression that US can “make it possible” for Syrians to send more troops into Lebanon. We want to be helpful in every feasible way. To do so, we must proceed from beginning being completely frank with each other. In that spirit, we have to make it clear, as we have done with our Syrian friends, that entry of Syrian forces into Lebanon run the risk of triggering Israeli countermoves and that we are unable to give any assurances that such countermoves will not take place.³⁴

Problemet med Kissingers uttalelse var at det allerede fantes en viss aksept fra Israels side om det syriske inntoget i Libanon, men denne var inngått i fortrolighet mellom Israel, Syria og USA. Uttalelsen kan sees som et forsøk på å skjule det hemmelige diplomatiet mellom USA,

³¹ Memo (Kissinger og Dinitz), 17.5.76, <http://foia.state.gov/documents/Kissinger/0000C0C3.pdf> (sist besøkt 14.4.2011)

³² Møtememo, 18.5.76, RG 59, NARA/Gerald Ford Library

³³ Meloy til Kissinger, 19.5.76, RG 59, Boks 43, Beirut 4432, NARA

³⁴ Kissinger til Beirut, 20.5.76, RG 59, Boks 42, SECTO 13013, NARA

Israel og Syria, som på mange måter ville ødelagt den amerikanske fredsmeulingsrollen som USA ønsket å fremstå som.

Mot slutten av mai blusset kampene mellom syrisk-kontrollerte militser, venstrealliansen og palestinerne kraftig opp. Dette resulterte i at Frangieh og hans støttespiller Camille Chamoun gikk ut og avsto at Frangieh skulle gå av som president, da situasjonen var verre enn på lenge. De mente videre at Kairo-avtalen fra 1969 ikke hadde blitt gjennomført, noe som igjen ville føre til betydelig press fra israelsk hold om sikkerhetssituasjonen.³⁵ Avtalen fra 1969 hadde etablert prinsipper for hvordan tilstedeværelse og aktiviteter av palestinske gerilja i sørøst Libanon ville bli tolerert og regulert av libanesiske myndigheter.³⁶ Dermed var både den politiske og militære situasjonen i ferd med å bli så prekær at noe måtte skje.

Natten til 1. juni krysset regulære syriske styrker grensen mellom Libanon og Syria, og den syriske intervensjonen, med regulære styrker, var et faktum. Som et argument for å igangsette intervensjonen, hevdet Syria at de hadde fått forespørsel om hjelp fra de maronittiske landsbyene Koubayat og Andakil (nordre Libanon), som hadde blitt angrepet av venstrealliansen (LNM).³⁷ Men hvordan kunne en forespørsel fra to landsbyer rettferdiggjøre et militær angrep over landegrenser? I realiteten sendte syrerne inn regulære styrker av en hel rekke grunner. For det første ville en opptrappet konflikt true de syriske interessene rundt en politisk løsning i konflikten. For det andre hadde syrerne samtidig innsett hadde at den første intervensjonen (9.april) hadde mislyktes. For det tredje hadde opptrappingen av konflikten ført til hyppigere trefninger i Sør-Libanon mellom palestinske militser og maronittene. De økte kampene i sør kunne føre til en israelsk motreaksjon da Israel aldri ville akseptere palestinsk dominans i Sør-Libanon. Dette måtte Syria forhindre for enhver pris.³⁸ Asads håp med intervensjonen var å yte politisk press for å gjennomføre den politiske prosessen som Syria hadde fremforhandlet i januar/februar.³⁹ Men dette ble sterkt motarbeidet fra venstrealliansen og PLO sin side. 4. juni organiserte Jumblatt en felles militær kommando som besto av LNM og "the Arab Army of Lebanon" (AAL). AAL hadde blitt opprettet, med hjelp fra PLO, i januar under opprøret i den libanesiske hæren.⁴⁰ Denne skulle motarbeide det syriske inntog inn i Libanon.⁴¹

³⁵ Khalidi, 1979: 58-59

³⁶ Kapittel 2: 13-14

³⁷ O'Ballance, 1998: 52

³⁸ O'Ballance, 1998: 51-52

³⁹ Se kapittel 4: 55-57

⁴⁰ Se kapittel 4: 58-59

⁴¹ O'Ballance, 1998: 52-53

For USAs vedkommende var følelsene rundt intervensjonen todelt. For det første var USA fremdeles bekymret for Israels intensjoner, da Israel hittil ikke hadde uttalt seg omkring den syriske intervensjonen. Trolig ventet Israel med å reagere da Syria ikke hadde brutt kravene under "the red line agreement".⁴² For det andre innså amerikanerne et positivt element med intervensjonen, da den kunne lede frem til en rundbordskonferanse under ledelse av den nye presidenten Sarkis, som kanskje kunne gjennomføre en politisk avtale mellom partene. Det var også positivt at Frangieh var den som sto til ansvar for forespørselen om syrisk hjelp. For hvis Syria klarte å få i stand fred med sine styrker, ville det være mulig for Sarkis å overta presidentvervet parallelt med en reduksjon av de syriske styrkene i Libanon.⁴³

For ikke å bli direkte involvert i den syriske meglingen, fikk ambassaden i Beirut beskjed fra Kissinger om ikke å snakke om den syriske intervensjonen med Sarkis. En debatt om Syrias inntog ville kanskje lede frem til antydninger om hvilken rolle amerikanerne egentlig hadde spilt i forhandlingene mellom Israel og Syria, forut for angrepet. Waring og Meloy skulle si til Sarkis at USA ikke visste hva "the red line agreement" var, selv om Israel hadde offentliggjort avtalen 21. april.⁴⁴ Men hvorfor virket det som om USA hadde et forholdsvis avslappet forhold til intervensjonen? Som tidligere beskrevet hadde Syria akseptert de israelske kravene om styrkeforhold, geografisk plassering og bruken av tunge våpen. Ifølge Washington hadde ikke Syria brutt noen av disse kravene. USA hadde heller ikke fått noen indikasjon på at israelerne var misfornøyd med den syriske støtten til maronittene.⁴⁵ Både Israel og USA fornøyd med å bevare konflikten innad Libanon. Så lenge syrerne kjempet mot venstrealliansen og PLO, ville ikke konflikten spre seg til resten av regionen. Men både Israel og USA var fortsatt observante overfor faren om at konflikten kunne utarte seg til å inkludere Sør-Libanon. Hvis situasjonen eskalerte til å inkludere kampsoner med syriske styrker i sør, ville Israel gjennomføre en motreaksjon. På dette tidspunktet virket dette lite sannsynlig.⁴⁶

Libanon – en internasjonal affære

Da nyheten om den syriske intervensjonen spredte seg, kom også synspunkter fra Sovjetunionen om situasjonen i Libanon. Fra det offisielle sovjetiske nyhetsorganet TASS kom det nyheter om forandring i den sovjetiske posisjonen vis-à-vis Syria. Alliansebåndet mellom Syria og Sovjet hadde vært en av de sterkeste alliansene Sovjet hadde i regionen.

⁴² Washington til Beirut, 4.6.76, RG 59, Boks 43, State 1375520, NARA

⁴³ Ibid.

⁴⁴ Kissinger til Meloy, 5.6.76, RG 59, Boks 43, State 138645, NARA

⁴⁵ Washington til Beirut, 5.6.76, RG 59, Boks 43, State 138645, NARA

⁴⁶ Ibid.

Alliansen hadde stått sterkt siden 1954, men ble på bakgrunn av de økende syriske angrepene på palestinerne svekket.⁴⁷ Uttalelsen viste at Sovjet hadde gått fra til dels å akseptere den syriske intervensjonen til å kritisere Syria og forsvare palestinerne. I uttalelsen kom det også igjen frem antydninger om mistro til utplasseringen av den amerikanske sjette flåte i Middelhavet. Var flåten der for å gjennomføre et angrep mot Libanon?⁴⁸ For å besvare Sovjetunionen hevdet amerikanerne at den sjette flåte var i Middelhavet hvis evakuering av amerikanske statsborgere måtte gjennomføres. Men i realiteten var flåten der permanent av militære og strategiske hensyn. I et stikk mot Sovjetunionen, lurte også amerikanerne på hvorfor Sovjetunionen hadde utvidet sin flåtestyrke i Svarthavet, var dette for å vise muskler overfor situasjonen i Libanon? Til slutt advarte USA Sovjetunionen om at alle stater utenfor regionen burde vise varsomhet overfor situasjonen i Libanon og heller hjelpe frem en mulig fredelig løsning.⁴⁹ Advarselen kan ha antydnet at USA innså hvor prekær situasjonen var og hvis Sovjetunionen blandet seg inn ville den bli mye verre. En økt forverring som kunne lede frem til regional og internasjonal involvering ville ødelagt den amerikanske posisjonen som fredsmegler i regionen.

Samtidig som USA prøvde å berolige Sovjet, fikk amerikanerne indikasjoner på at Den arabiske liga hadde satt i gang prosessen rundt en interarabisk sikkerhetsstyrke. Under et møte mellom den amerikanske ambassadøren til Egypt, Herman Eilts, og den egyptiske utenriksministeren fikk Eilts vite at Egypt hadde fått aksept i Den Arabiske liga om etableringen av en arabisk sikkerhetsstyrke.⁵⁰ Da statssekretær Sisco hørte at ideen om en interarabisk sikkerhetsstyrke hadde blitt gjenopprettet, ønsket han at Kissinger skulle offentlig å støtte ideen. Kissinger sendte derfor et notat til den egyptiske utenriksministeren, Fahmy, der han godtok det egyptiske initiativet i samråd med Den arabiske ligaen.⁵¹ Men Kissinger og Sisco hadde et par krav. Det måtte ikke introduseres styrker sør for Damaskus-Beirut aksene. En overtredelse av dette kravet ville øke faren for israelske mottiltak da Israel ville følt seg truet av tilstedeværelsen til en arabisk sikkerhetsstyrke. Samtidig måtte plasseringen av de fredsbevarende styrkene klargjøres med de regionale og nasjonale aktørene.⁵² Fra egyptisk hold ble det informert om at styrken ville inkludere styrker fra syv nasjoner med en total

⁴⁷ Seale, 1997: 48

⁴⁸ Washington til Kissinger, 10.6.76, RG 59, Boks 43, State 141193, NARA

⁴⁹ Washington til Kissinger, 10.6.76, RG 59, Boks 43, State 141193, NARA

⁵⁰ Kairo til Washington, 10.6.76, RG 59, Boks 43, Cairo 8015, NARA

⁵¹ Kissinger til Kairo, 12.6.76, RG 59, Boks 43, SECTO 16130, NARA

⁵² Sisco til Kissinger, 11.6.76, RG 59, Boks 43, State 142529, NARA

styrke på ca. 5000 mann.⁵³ Kissinger informerte israelerne om at han så på sikkerhetsstyrken som et positivt engasjement, men bare hvis det forholdt seg til de satte kravene, som var ensbetydende med de israelske kravene til Syria fra mars 1976.⁵⁴ Det virket altså som om Kissinger godtok ideen om sikkerhetsstyrken, men han ønsket å vite hvilke syn Israel og den valgte libanesiske presidenten, Elias Sarkis, hadde på styrken. De amerikanske ambassadørene til Israel og Libanon ble derfor sendt for å vite de israelske og libanesiske intensjonene rundt fredsstyrken.⁵⁵

Drapet på den amerikanske ambassadøren

Den amerikanske ambassadøren til Libanon, Francis E. Meloy og hans økonomiske attache, Robert O. Waring, rakk aldri å motta svarene fra Elias Sarkis. Da Meloy og Waring 16. juni klokken 1040 (sammen med sjåfør Zohair Moghrabi) dro fra den amerikanske ambassaden, som lå i Vest-Beirut, til et møte med Sarkis i Hazmiyeh (en maronittisk forstad i østre Beirut), ble amerikanerne kidnappet av en palestinsk utbrytergruppe.⁵⁶ To timer etter forsvinningen mottok kona til sjåfør Moghrabi en telefon der det ble informert om at hennes mann, sammen med amerikanerne, hadde blitt kidnappet.⁵⁷ Åtte timer etter at Meloy, Waring og Moghrabi ble kidnappet, ble likene funnet ille tilredt i Vest-Beirut, i et område kontrollert av palestinske styrker.⁵⁸ Det paradoksale var at et par timer tidligere hadde Kissinger sendt ut en forespørsel til Asad om muligheten for hjelp med evakuering av amerikanske statsborgere, hvis situasjonen forverret seg.⁵⁹

Under et møte i Det hvite hus samme dag antydte Kissinger at han trodde at mordet var motivert av ønsket om å provosere frem en voldelig amerikansk reaksjon for å samle alle arabere i konflikten i Libanon.⁶⁰ Kissinger gikk offentlig ut med en uttalelse om at USA ikke ville la seg påvirke av vold.⁶¹ Men selv om Kissinger offentlig ønsket å fremstå som sterk, var situasjonen en annen privat. I sin biografi *Years of Renewal* innrømmet Kissinger at mordet på

⁵³ Kissinger til Sisco, 12.6.76, RG 59, Boks 43, Secto 16131, NARA, Styrken ville inkludere personell fra: Algerie, Sudan, Libya, Saudi Arabia, Syria, Tunisia og PLO. Egypt skulle ikke være med.

⁵⁴ Kissinger til Tel Aviv, 12.6.76, RG 59, Boks 43, NARA, Se kapittel 4: 61-62

⁵⁵ Kissinger til Tel Aviv, 12.6.76, RG 59, Boks 43, Secto 16128, NARA

⁵⁶ Sayigh, 1997: 395, Ifølge historiker Yezid Sayigh, ble Meloy og Waring drept av the Arab Socialist Action Party (ASAP), som var det libanesiske søsterpartiet til PFLP.

⁵⁷ Beirut til Washington, 16.6.76, RG 59, Beirut 5152, NARA/CREST (CIA Records Search Tool)

⁵⁸ Beirut til Washington, CIA dokument, 16.6.76, NARA/CREST

⁵⁹ Kissinger til Damaskus, 16.6.76, RG 59, Boks 43, State 148123, NARA

⁶⁰ Møtememo, 16.6.76, NARA/Gerald Ford Library

⁶¹ Gwertzman, Bernhard, *U.S Says Lebanon Policy is Unswerved by Killings*, New York Times, 16.6.76, NARA/CREST

Meloy rammet ham hardt, både fordi han hadde sendt Meloy til Libanon, men også fordi det var Kissinger som hadde beordret han til møtet med Sarkis morddagen.⁶²

Selv om Kissinger offentlig gikk ut og hevdet at USA ikke lot seg presse, var det akkurat dette som skjedde. USA hadde ingen intensjon om å bli trukket inn i en konflikt som kostet flere amerikanske liv. Konsekvensen av drapene ble at Kissinger beordret at alle amerikanere skulle evakueres fra Libanon, hvis de selv ønsket det. På dette tidspunktet fantes det 1400 amerikanske statsborgere i Libanon. Selv om evakueringen var frivillig, valgte mange å reise. 20. juni forlot 279 personer Libanon via sjøveien i U.S.S. Spiegel Rock (den sjette flåte). Det spesielle med evakueringen var at den aldri kunne blitt gjennomført hvis ikke PLO hadde bidratt med å sikre evakueringsruten til stranden i Beirut. Selv om båndene mellom PLO og USA aldri hadde vært gode, innså amerikanerne at PLO var den eneste faktoren i Beirut og Libanon som kunne sikre forflyttingen av de amerikanske statsborgerne under beskyttelse av PLO.⁶³ Den amerikanske rollen i Libanon ble etter dette drastisk forminsket. For ikke å miste kontakten med hva som skjedde i Libanon, valgte president Ford og utenriksminister Kissinger å sende spesialutsending Talcott W. Seelye til den amerikanske ambassaden i Beirut den 21. juni.⁶⁴

Konsekvensen av drapene

Den amerikanske meglingen i Libanon ble på bakgrunn av drapene drastisk nedjustert. Selv om Talcott W. Seelye ble sendt for å overvåke situasjonen i Libanon, var hans posisjon vis-à-vis konflikten å holde seg i bakgrunnen. Med tanke på den politiske prosessen kunne amerikanerne se tilbake på sin rolle som direkte megler i konflikten som vellykket. Majoriteten av målene satt av spesialutsending, Dean Brown, i april, hadde blitt gjennomført. For det første hadde ideen om sikkerhetsstyrken hadde blitt tatt over av Den arabiske liga. For det andre hadde skulle den økonomiske bistanden i et konsortium avvikles etter krigen. For det tredje hadde valget av en ny president hadde blitt gjennomført. Samtidig hadde en styrking av maronittenes militære posisjon hadde blitt fremforhandlet i fortrolighet med Israel.⁶⁵ En direkte konsekvens av dette var Kissinger fikk indikasjoner fra Israels utenriksminister, Yigal Allon, om at Israel var meget fornøyd med hvordan maronittene så ut til å vinne krigen med syrisk støtte. Det fantes ingen tvil hos Israel på dette tidspunktet rundt de syriske motivene i

⁶² Kissinger, 2000: 1047

⁶³ O'Ballance, 1998: 53-54

⁶⁴ Møtememo (Ford, Kissinger, Seelye), 21.6.76, NARA/Gerald Ford Library

⁶⁵ Se kapittel 5: 74-77

Libanon. Syria og maronittene skulle knuse venstrealliansen og PLO, noe som samsvarte med Israels interesser.⁶⁶

Etter drapet innså president Ford at Libanon hadde utviklet seg til en situasjon som hadde forverret den amerikanske rollen i Midtøsten. For å summere opp situasjonen sa Ford 30. juni:

Ever since I became President, and even before, we have been trying to find an answer in the Middle East, to move toward a broad settlement. We have followed a step-by-step policy so far, and the Sinai Agreement is working very well. It is being adhered to by Egypt and the Israelis. But Lebanon has been a great tragedy, slowing down our efforts. Without it the movement toward a settlement might have kept going.⁶⁷

Likevel var ikke dette hele sannheten. Det er sant at USA hadde blitt mer involvert i Libanon enn det de hadde ønsket. Men den amerikanske rollen i Libanon hadde etablert sterkere bånd mellom Syria og USA, noe som ledet frem til ”avtalen” mellom Israel og Syria om den syriske intervensjonen i Libanon. At USA klarte å fremforhandle en avtale mellom Israel og Syria kan anses som en stor seier for det amerikanske diplomatiet, selv om intervensjonen fortsatt kunne lede frem til israelsk motreaksjon hvis intervensjonen gikk over Damaskus-Beirut aksen eller brøyt med de andre bestemmelsene i ”avtalen”.

Amerikanerne, med Talcott. W. Seelye i spissen, holdt seg forholdsvis lavt i det politiske landskapet frem til sin egen evakuering 27. juli. Seelye gjennomførte en rekke møter med libanesiske ledere, blant annet Jumblatt og Eddé, men de libanesiske ledernes fokus var rettet mot den opptrappede konflikten og ikke mot politiske samtaler med USA.⁶⁸ Siden drapet på Meloy hadde konflikten gått inn i en ny fase preget av angrep fra maronittene mot palestinske flyktningleire. Angrepet på den palestinske flyktningleiren Tel Zaatar i Øst-Beirut, startet i juni og ble senere avsluttet med en massakre på palestinere i august.⁶⁹ Ved siden av den opptrappede borgerkrigen var fokus i de diplomatiske kanalene rettet mot meglingen til Den arabiske liga. Ligaen hadde siden begynnelsen av juni arbeidet for å bringe fred til Libanon gjennom sin sikkerhetsstyrke, som ble introdusert 1. juli med styrker fra Saudi Arabia og Sudan.⁷⁰

⁶⁶ Tel Aviv til Washington, 13.7.76, RG 59, Tel Aviv 4805, NARA/AAD

⁶⁷ Møtememo, 30.6.76, NARA/Gerald Ford Library

⁶⁸ Beirut til Washington, 3.7.76, RG 59, Beirut 5822, NARA/AAD, Beirut til Washington, 4.7.76, RG 59, Beirut 5857, NARA/AAD

⁶⁹ O’Ballance, 1998: 54 -57

⁷⁰ Khalidi, 1979: 59-60

Som et avsluttende ord, før sin egen evakuering, fremla Seelye sine tanker omkring fremtiden til Libanon. De negative tendensene var mangelen på en sentral ledelse og i økende grad hvordan konflikten ble trappet opp. For Seelye var det positivt at Israel hadde vist tilbakeholdenhet overfor det syriske inntoget i Libanon. Samtidig var det også positivt for amerikanerne at båndene mellom Syria og Sovjet ble svekket på grunn av Syrias angrep på palestinske styrker.⁷¹ Dette var det siste Seelye foretok seg da de resterende amerikanerne, som selv ønsket å dra, ble evakuert 27. juli, sammen med majoriteten av den diplomatiske staben på den amerikanske ambassaden. Den amerikanske ambassaden i Beirut hadde ingen ambassadør, men ble ledet av chargé de affairs, George Lane, frem til 1977.⁷²

Men selv om amerikanerne ikke lenger kunne arbeide mot en politisk løsning i Libanon, var ikke problemene over for USAs vedkommende i det regionale spillet rundt Libanon. Selv om den syriske intervensjonen hadde blitt ”akseptert” av Israel, fantes det fortsatt uro hos Israel og de andre regionale aktørene rundt nettopp denne intervensjonen. Ville syrerne måtte introdusere styrker i sør eller få en dominans i Libanon? Sovjet hadde heller ikke sagt sitt siste ord i konflikten. Videre skulle situasjonen utvikle seg til å inkludere flere aktører enn noen gang, da Den arabiske liga introduserte sine politiske forslag sommeren 1976. Den amerikanske rollen i spillet rundt den libanesiske borgerkrigen var dermed ikke over.

⁷¹ Seelye til Kissinger, 26.7.76, RG 59, Beirut 6624, NARA/AAD

⁷² <http://lebanon.usembassy.gov/chronology.html> (sist besøkt 21.2.2011)

Kapittel 7- Den libanesiske borgerkrigen 1975-76 avsluttes

Da amerikanerne trakk seg ut av Libanon i slutten av juli, var kampene mellom syrerne/Den libanesiske front og venstrealliansen/PLO fortsatt harde. Tiden videre ble klassifisert som den palestinsk-syriske krigen i Libanon, da kampene ofte var sentrert rundt de palestinske og syriske styrkene.¹ Målet palestinerne hadde med drapet på den amerikanske ambassadøren Meloy og hans økonomiske attache, Waring, hadde vært å få amerikanerne involvert militært i Libanon. Det hadde mislyktes. Men drapene fikk amerikanerne ut av Libanon. Perioden videre dreide seg om syriske og maronittiske militære seire og introduksjonen av Den arabiske ligas fredsstyrke, som i realiteten var den syriske intervensjonsstyrken. For amerikanerne dreide sommeren og høsten 1976 seg om å stanse Israel i å intervenere i Sør-Libanon. Selv om Israel offentlig hadde akseptert den syriske intervensjonen, førte intervensjonen til at palestinske og venstreradikale grupper flyttet sine treningsleire og baser til Sør-Libanon. Sør-Libanon ble dermed hovedsete for palestinske angrep på Israel.

Dette kapittelet vil ta for seg tiden fra den amerikanske evakueringen til avslutningen av borgerkrigen i oktober 1976. Den siste tiden kan klassifiseres som en tid der de amerikanske beslutningstakerne klappet seg selv på skulderen etter å ha gjennomført en vellykket politikk som styrket deres renommé i Midtøsten. Sentralt i perioden var hvordan USA arbeidet mot en kommende israelsk reaksjon mot palestinerne i Sør-Libanon. Hvordan klarte USA å stanse en israelsk reaksjon? Og hvilke resultat følte amerikanerne at de satt igjen med etter den amerikanske innvolvingen i den libanesiske borgerkrigen?

Sovjetiske trusler

Det syriske inntoget inn i Libanon tvang Sovjetunionen til å gjøre et valg: Enten støtte intervensjonen eller å gå ut med en støtteerklæring til palestinerne og Jumblatt. Valget var ikke enkelt. På den ene siden hadde samarbeidet mellom Syria og Moskva vart siden 1954 og var en av de sterkeste alliansene Sovjetunionen hadde i Midtøsten.² På den andre siden sto palestinerne som hadde knyttet sterke bånd til Sovjetunionen siden PLOs etablering i 1964. Sovjetunionen hadde også sterk tilknytning til Kamal Jumblatt som hadde fått Lenins fredspris i 1972.³ Sovjetunionen så syrernes samtaler med USA som et brudd på deres vennskapsbånd. Samtidig var syrernes angrep på palestinerne mer enn Sovjetunionen kunne

¹ Khazen, 2000: 339

² Seale, 1997: 48

³ Seale, 1997: 70

tåle. Derfor valgte de å gå ut med en sterk kritikk av den syriske intervensjonen.⁴ Asad valgte derfor (gjennom Kong Hussein av Jordan) å spørre om amerikansk støtte. Amerikanerne, som alltid så etter muligheter til å minske den sovjetiske innflytelsen i regionen, aksepterte forespørselen.⁵ Ifølge Kissinger var det fordelaktig at syrerne fortsatt sto i Libanon, da en syrisk tilbaketrekking ville føre til Asads fall i Syria. Hvis Asad trakk seg tilbake, ville det føre til en oppblomstring av radikale elementer i Syria med sovjetisk støtte som ville kaste Asad fra makten.⁶ Målet med det sovjetiske presset på syrerne var å få dem til å trekke seg tilbake. Dette ble avslått av syrerne som følte at med USA i ryggen kunne de gjennomføre sine politiske reformer i Libanon.⁷ Etter Asads avslag frøs Sovjetunionen alle militære forsyninger til Syria. Våpenleveransene fra Sovjet til Syria ble ikke gjenopptatt i samme styrke før på slutten av 1970-tallet.⁸

Bruddet mellom Syria og Sovjet var et av borgerkrigens største paradoks. Rollene rundt alliansene i regionen ble snudd på hodet, da USA ble Syrias støttespiller mot den sovjetiske kritikken av den syriske politikken i Libanon. Da Henry Kissinger innså at det fantes en fare for en kollisjon mellom supermaktene, sa han til president Ford, "you may be facing your first real first-class crisis, since taking office".⁹ Kissinger rådet Ford til å vise muskler, noe som resulterte i at den sjette flåte atter en gang ble sendt til området rundt Libanon.¹⁰ Resultatet av det sovjetiske presset ble dermed at supermaktene sto på hver sin side i konflikten, men det forandret ingenting i Libanon.

Den syrisk – maronittiske offensiven

Angrepet på den palestinske leiren Tel Zaatar i Beirut, ble trappet opp etter den sovjetiske kritikken av Syria. Etter 54 dager med kamper falt leiren 12. august. Etter Tel Zaatars fall ble en samlet syrisk-maronittisk offensiv lansert for å knuse venstrealliansen og PLO. Som et resultat av de harde kampene, beordret PLOs leder Yassir Arafat at det skulle gjennomføres en generell verneplikt av alle mannlige palestinere mellom 18 og 30.¹¹

I og med at utsiktene for venstrealliansen og PLOs nederlag så lyse ut, var amerikanerne meget fornøyd med hvordan situasjonen i Libanon så ut. Et par uker tidligere, under et møte

⁴ Ibid.

⁵ Møtememo, 20.7.76, RG 59, Boks 17, NARA

⁶ Ibid.

⁷ Damaskus til Washington, 4.8.76, RG 59, Damascus 5147, NARA/AAD

⁸ Seale, 1997: 70

⁹ Møtememo, 20.7.76, RG 59, Boks 20, NARA

¹⁰ Ibid.

¹¹ O'Ballance, 1998: 56-57

med politisk sjef ved den israelske ambassaden i Washington, Hannan Bar-On, hadde Kissinger gratulert Israel med at 1976 ikke var et dårlig år for Israels vedkommende, da det så ut som om PLO skulle bli beseiret. Ifølge Kissinger hadde USA og Israel samme mål i Libanon, som var å svekke PLO så mye som mulig.¹² Denne uttalelsen viste Kissingers politiske hensikter overfor palestinerne. Under starten av konflikten, da USA ikke hadde oversikt over hva som foregikk, hadde Kissinger oppmuntret til dialog med PLO, samtidig som han lovpriste rollen PLO spilte. Men da konsekvensene av et styrket forhold til palestinerne ble realisert, innså Kissinger at han kunne tjene alliansepoeng med Israel. Et forhold med palestinerne gagnet amerikanerne bare så lenge det kunne legge et lokk på konflikten. Da amerikanerne selv innså at de måtte bruke diplomatiske muskler for å stanse konflikten, forkastet USA alle bånd til de tidligere lovpriste palestinerne. Da dette målet om PLOs svekkelse så ut til å bli fullført, etter opptrappingen fra syrisk og maronittisk hold, var amerikanerne og israelerne derfor meget fornøyd med hva som skjedde i Libanon.¹³

Selv om både israelerne og amerikanerne var fornøyd med hvordan situasjonen utviklet seg i Libanon, virket det ikke som om de var tilfreds med mengden våpen til maronittene.

Våpenleveransene til maronittene var derfor et av punktene Kissinger tok opp i sitt møte med den israelske ambassadøren, Simcha Dinitz, den 30. august. Grunnlaget for samtalen var at den amerikanske ambassadøren til Israel, Malcolm Toon hadde forespurt den israelske utenriksministeren, Yigal Allon, om Israel ikke kunne stanse sine våpenleveranser til maronittene:

Dinitz: Toon had another conversation with the Foreign Minister [Allon]. It was a question of no arms to the Christians [Maronittene]. We have denied it in Israel. What we suggest, if you are asked, is you say you have no information of any kind.

Kissinger: Isn't it mostly Soviet arms?

Dinitz: We have never admitted any arms.

Arthur R. Day [stedfortrerende - vise-utenriksminister for Midtøsten saker]¹⁴: This must be a response to our instructions. We were worried about the possibility of American arms.

Dinitz: You have been saying "no American arms." This formula leaves open the possibility of other arms.

¹² Møtememo, 20.7.76, RG 59, Boks 17, NARA

¹³ Ibid.

¹⁴ Arthur R. Days tittel var: *Deputy Assistant Secretary for Near Eastern and South Asian Affairs*.

Kissinger: Why don't we say: "We have no information and Israel had denied it?"

Day: This implies we believe there are no arms.¹⁵

Selv om USA ikke selv distribuerte våpnene, viste denne korrespondansen at USA hadde god kjennskap til hva Israel gjorde, og det i en periode der USA ønsket å forhindre at våpenleveranser skulle ankomme Libanon. Dette befestet et av de amerikanske målene med sin politikk i Libanon, nemlig å bevare maronittene rolle. Da antydninger om våpenleveransene kom frem i amerikansk presse i oktober, resulterte dette i at både USA og Israel bastant gikk ut og hevdet at ingen av partene hadde gitt noen form for militærassistans til noen part i konflikten.¹⁶ Under en pressekonferanse i det amerikanske utenriksdepartementet fikk Kissinger spørsmål om USA hadde spurt israelerne om våpensalg til maronittene. Svaret var at USA hadde gjort det klart overfor Israel og alle andre nasjoner at USA var fullstendig imot våpensalg til enhver part i Libanon.¹⁷ Benektelsen omkring våpenleveransene viser klart den amerikanske interessen i å opprettholde sitt strategiske allianseband med Israel.

Problemet med den syrisk/maronittiske offensiven fra august til september var at den tvang palestinerne til å evakuere fra sine stillinger i Beirut-området og ned til sørlige Libanon. Israel, som tidligere var fornøyd med hvordan situasjonen utviklet seg, fikk dermed et større problem enn de noen gang hadde hatt i Libanon.¹⁸ Israel hadde akseptert den syriske intervensjonen så lenge den ikke gikk sør for Litani-elven. Men siden israelerne hadde gått offentlig ut med denne aksepten 21. april, var resultatet at palestinerne flyttet mange av sine styrker ned til Sør-Libanon.¹⁹ For å forhindre et militært og politisk vakuum i Sør-Libanon, sendte Israel 31. august israelske styrker til Ain Ebel (Bint Jbeil/Sør-Libanon), som ligger rett ved den israelske grensen. Målet med maktdemonstrasjonen var å vise at Israel ikke aksepterte at PLO skulle etablere seg som en maktfaktor i sør.²⁰ Den amerikanske rollen som megler i konflikten var dermed ikke over, da USA nå måtte finne en løsning for å forhindre israelsk intervensjon inn i Sør-Libanon.

Den offisielle avslutningen av borgerkrigen

Da den sekteriske volden ikke så til å slutte, valgte Den arabiske liga å øke sin involvering i Libanon. 5. september, ble det under et møte i ligaen, enighet omkring gjennomføringen av et

¹⁵ Memo, 30.8.76, RG 59, Boks 17, NARA

¹⁶ Kissinger til Beirut, 23.10.76, RG 59, State 262807, NARA/AAD

¹⁷ Ibid.

¹⁸ Shlaim, 2000: 346-47

¹⁹ Odeh, 1985: 179-82

²⁰ Odeh, 1985: 180

toppmøte om Libanon. Møtet skulle gjennomføres den tredje uken i oktober. Den arabiske ligas inngripen ble ikke godt mottatt blant alle. Da Falangistpartiets leder, Pierre Gemayel, hørte om møtet, angrep han Den arabiske ligas initiativ for å løse krisen.²¹ Sannsynligvis innså Gemayel at ligaen ville ødelegge ethvert forsøk fra maronittenes side til erverve fullstendig kontroll over Libanon.

I september forflyttet kampene seg fra området rundt Beirut til drusenenes tradisjonelle tilholdssted, Shuf-fjellene. Samtidig ble det gjennomført en rekke møter mellom maronitter og moderate muslimer for å finne en løsning på konflikten.²² Sønnen til falangistpartiets leder, Bashir Gemayel, og statsminister Karami holdt en serie møter i Kairo der de prøvde å komme til enighet om en politisk løsning, samt samtaler om Elias Sarkis som president.²³ Sarkis hadde selv et møte med Arafat 17. september, der Sarkis krevde at Arafats og Jumblatts styrker fjernet seg fra Shuf- og Libanonfjellene.²⁴ Arafat nektet å godta Sarkis' krav. Møtevirksomheten fortsatte frem til innsettelsen av Elias Sarkis som president 23. september 1976. President Suleiman Frangieh hadde intet valg enn å gå av, da den libanesiske konstitusjonen fastslo at ingen president kunne sitte lenger en 6 år. Amerikanerne var meget fornøyd med Sarkis tiltredelse. I en uttalelse fra Det amerikanske utenriksdepartementet kom det frem at USA fortsatt ønsket at prinsippene, fremforhandlet i januar/februar (Det konstitusjonelle dokument) skulle være basisen for gjennomføringen av fredsprosessen i nasjonen.²⁵

Da Syria hørte om møtet mellom Sarkis og Arafat, samt den nye rollen til Den arabiske liga, valgte Asad og ikke ta noen sjanser med tanke på en ny palestinsk offensiv. 28. september startet en syrisk offensiv, som hadde som mål å knuse venstrealliansen og PLO. Offensiven varte i fire dager. Men offensiven fikk ingen konkrete resultat, da angrepet ble møtt med hard motstand av venstrealliansen og PLO.²⁶ For amerikanerne virket det som om Syria var i ferd med å rydde opp i det området Syria kontrollerte. Men amerikanerne innså at konsekvensen av de syriske angrepene ville bli en opptrappet evakueringen av palestinske styrker ned til Sør-Libanon.²⁷

²¹ Ibid.

²² O'Ballance, 1998: 58

²³ Odeh, 1985: 181

²⁴ Ibid.

²⁵ Washington til Beirut, 23.9.76, RG 59, State 236670, NARA/AAD

²⁶ Odeh, 1985: 182

²⁷ Beirut til Washington, 29.7.76, RG 59, Beirut 7760, NARA/AAD

Samtidig som kampene fortsatte mellom de syriske styrkene og venstrealliansen/PLO gjennomførte Den arabiske liga det tidligere avtalte toppmøte i Riyadh, Saudi Arabia. Møtet ble holdt 17. oktober.²⁸ Under møtet ble det enighet om våpenhvile mellom PLO og Syria, etableringen av en sikkerhetsstyrke under Sarkis' kontroll, som skulle hete "The Arab Deterrent Force (ADF)" og opprettelsen av en kommisjon som skulle garantere gjennomføringen av Kairo-avtalen fra 1969.²⁹ En uke senere ble resolusjonen fra Riyadh akseptert under et toppmøte i Den arabiske liga i Kairo. Aksepten av punktene fra Riyadh møtet gikk under navnet Kairo-resolusjonen. Seks nasjoner aksepterte å sende bidrag til ADF, og styrken skulle omfatte ca. 30.000 mann, der rundt totredjedeler skulle være syriske.³⁰ For amerikanerne var Riyadh- og Kairo- resolusjonene av 1976 en positiv utvikling. For det første kunne avtalene sette en stopper for krigen i Libanon. For det andre kunne den gjenetablere samarbeidet mellom viktige arabiske stater, som Egypt og Syria.³¹

I løpet av november hadde ADF kontroll over store deler av Libanon og den libanesiske borgerkrigen 1975 – 76 var offisielt over, selv om det fortsatt var sporadiske trefninger ut året. Men ADF fikk ikke lov av Israel til å sende styrker til sør, da arabiske styrker der ville være et brudd på den israelske røde linjen ved Litani (The red line agreement).³² Dette innså palestinerne, og 27. oktober sendte PLO sine styrker fra fjellene til sør.³³ Palestinernes inntog inn i Sør-Libanon gjorde at amerikanerne igjen ble involvert i spillet rundt Libanon.

Konflikten om Sør-Libanon

Da israelerne innså at ADFs inntog inn i Libanon resulterte i økt palestinsk inntog i Sør-Libanon, brakte israelerne sine bekymringer til Washington. For å berolige israelerne fremla Kissinger, under et møte med den israelske ambassadøren Simcha Dinitz, at Asad ikke hadde oppmuntret palestinerne til å angripe Israel fra sør. Men dette godtok ikke israelerne. Kairo-avtalen fra 1969 ga palestinerne en mulighet til å angripe Israel.³⁴ Kissinger prøvde til ingen nytte å berolige Israel med at PLO var svakere enn noen gang, selv om angrepene på Israel fortsatte.

²⁸ Til stede var den egyptiske presidenten, Sadat, Syrias president Asad, PLO leder Yassir Arafat, Libanons president Elias Sarkis, Kong Khalid av Saudi Arabia og prins Sabbah av Kuwait.

²⁹ Khalidi, 1979: 197-99

³⁰ O'Ballance, 1998: 59

³¹ Washington til Kairo, 30.10.76, RG 59, State 268211, NARA/AAD

³² Tel Aviv til Washington, 22.10.76, RG 59, Tel Aviv 7248, NARA/AAD

³³ Odeh, 1985: 183

³⁴ Møtememo, 29.10.76, RG 59, Boks 17, NARA

En uke senere, 1. november 1976, kom israelerne med to analyser av situasjonen i Libanon. Ifølge israelerne hadde resolusjonen etter Kairo møtet den 25. til 26. oktober fått flere konsekvenser. For det første hadde Syria gitt opp sin motstand mot Sinai-avtalen mellom Egypt og Israel. Til gjengjeld hadde Egypt akseptert det syriske hegemoniet over Libanon. For det tredje etablerte avtalen igjen PLO som en ”stat” i Sør-Libanon. Dette aksepterte Israel ikke:

We will not be dragged into war in southern Lebanon by the Christian villagers, but a big PLO force in southern Lebanon will bring the situation back to what it was before the civil war, which Israel will find impossible to tolerate.³⁵

Det israelske resonnementet virker rart på amerikanerne. Hvorfor kunne ikke Israel akseptere noe etter borgerkrigen, som de hadde tolerert forut for konflikten? Israelerne mente de aldri hadde tolerert noen ting, de hadde bombet og patruljert for å forhindre angrep fra palestinerne. Israel ønsket derfor hjelp fra amerikanerne til å overtale syrerne til å gjennomføre møter med palestinerne om deres angrep på Israel. Israel skulle selv fortsette å hjelpe maronittene. Kissinger svarte som han tidligere hadde gjort da Israel truet med angrep på Libanon: Han skulle ha beskjed om eventuelle israelske angrep på forhånd. Dette ble akseptert av Dinitz.³⁶

Selv om amerikanerne overfor Israel virket ubekymret om den økte palestinske tilstedeværelsen i sør, var de innad svært bekymret. Sør-Libanon hadde siden inntoget til ADF i den resterende delen av Libanon sett en økt tilstedeværelse av palestinske og venstreallierte grupper.³⁷ Den økte palestinske tilstedeværelsen i sør førte til at Israel forsterket sine tropper ved den libanesiske grensen.³⁸ Selv om palestinerne under Kairo-avtalen fra 1969 hadde lov til å angripe Israel, fantes det ifølge den libanesiske presidenten Elias Sarkis ingen klausul i avtalen som gjorde det mulig for palestinerne å angripe fra den sørlige libanesiske grensen. Palestinerne skulle oppholde seg nord for byen Marjayun i Sør-Libanon.³⁹ Byen Marjayun hadde en blandet befolkning, men majoriteten var maronitter. Etter Sarkis’ uttalelse hadde både Libanon og USA et problem. Libaneserne måtte få palestinerne til å innse hvilke områder de kunne være i og samtidig forstå hvilke konsekvenser deres angrep på Israel ville

³⁵ Møtememo, 1.11.76, RG 59, Boks 19, NARA

³⁶ Ibid.

³⁷ Beirut til Washington, 20.10.76, RG 59, Beirut 8548, NARA/AAD

³⁸ Tel Aviv til Washington, 22.10.76, RG 59, Tel Aviv 7906, NARA/AAD

³⁹ Beirut til Washington, 9.11.76, RG 59, Beirut 8366, NARA/AAD

medføre for den libanesiske staten. USA måtte forklare for israelerne at libanese selv måtte arbeide for å iverksette avtalen på riktig måte.⁴⁰

I løpet av november økte de amerikanske bekymringene omkring et israelsk angrep på Sør-Libanon. Grunnen til bekymringen var basert på informasjon som USA fikk både fra FN og israelske kilder. Israel var i ferd med å styrke sin posisjon ved den nordlige israelske grensen for å forhindre det palestinske inntoget.⁴¹ Derfor sendte Kissinger et brev til Israel for å få klarhet om hva libanese og Syria kunne foreta seg i sør.⁴² Svaret fra Israels statsminister Yitzhak Rabin var at verken Syria eller ADF fikk lov til å gå lenger sør enn der de allerede befant seg (rundt Sidon). Rabin foreslo at amerikanerne skulle fremlegge et forslag om etableringen av en maronittisk-sjiamuslimsk styrke som kunne ivareta sikkerheten i regionen.⁴³ Det syriske svaret på de israelske bekymringene var i tråd med de israelske kravene. I et møte med den amerikanske ambassadøren til Syria, Richard Murphy, sa den syriske utenriksministeren, Abdul Halim Khaddam, at Syria ikke ønsket å sette inn styrker i sør, noe de heller ikke hadde tillatelse til ifølge resolusjonene som ble fremforhandlet i Riyadh og Kairo i oktober.⁴⁴ Syrerne sa også at de hadde kontroll over store deler av den libanesiske industrien, som for eksempel oljeraffineriene i Sidon, så Sør-Libanon var ikke i de syriske planene. Syria mål fremover, var ifølge Khaddam, å hjelpe Libanon reetablere og utøve sin myndighet overfor sikkerhetssituasjonen. Dette synet ble delt av ambassadør Murphy. Khaddam foreslo også, som Israel tidligere hadde gjort, en etablering av en styrke som skulle basere seg på styrker fra den libanesiske hæren. Som et siste stikk mot Israel, ønsket syrerne at Israel lot fredsprosessen få tid på seg. Syria hadde ikke gått inn i Libanon for å støte sammen med Israel. Hadde Syria ønsket dette, ville de gjennomført angrepet gjennom Golanhøydene.⁴⁵

Ingen løsning på det sørlibanesiske problemet

Da Elias Sarkis hørte om ideen rundt etableringen av en libanesiske sikkerhetsstyrke i sør, var svaret at dette var umulig. Libanon hadde ingen hær, og hvis de hadde hatt det, ville den bli brukt for å forhindre en opptrapping av konflikten i resten av Libanon, ikke i sør.⁴⁶ Dermed måtte både israelerne og amerikanerne innse at det ikke fantes en libanesiske løsning på

⁴⁰ Beirut til Washington, 9.11.76, RG 59, Beirut 8366, NARA/AAD

⁴¹ O'Ballance, 1998: 64-65, Jerusalem til Washington, 10.11.76, RG 59, Jerusalem 1555, NARA/AAD

⁴² Washington til Tel Aviv, 23.10.76, RG 59, State 286676, NARA/AAD

⁴³ Tel Aviv til Washington, 23.10.76, RG 59, Tel Aviv 7945, NARA/AAD

⁴⁴ Damaskus til Washington, 23.10.76, RG 59, Damascus 8062, NARA/AAD

⁴⁵ Ibid.

⁴⁶ Beirut til Washington, 25.11.76, RG 59, Beirut 8605, NARA/AAD

problemet i sør. Men israelerne holdt sitt løfte til amerikanerne og gjennomførte ingen store aksjoner inn i Libanon⁴⁷ De israelske angrepene mot Sør-Libanon hadde ingen store konsekvenser i samtiden. Araberne satte ikke inn noen styrker i Sør-Libanon, da Israel nektet enhver troppeforflytning under Litani-elven. Dermed kom det ikke til noen trefninger mellom regionale aktører. Amerikanerne hadde dermed forhindret en videre opptrapping av konflikten ved å vise Israel at et angrep fra deres side gagnet ingen av partene. Et israelsk angrep inn i Libanon ville etter all sannsynlighet ført til en opptrappet regional krig mellom Israel og sine nabostater. Videre ble sikkerheten i sør sikret gjennom sjiamuslimske militser og lokale maronittiske militser støttet av Israel.⁴⁸ Selv om krigen i Libanon offisielt var over, fortsatte den sporadiske volden i sør ut året.

Problemet for Israel var ikke av strategiske eller militære hensyn. Problemet, som Israel innså, var paradoksalt nok Israels egen skyld. På bakgrunn av ”the red line agreement”, som fastslo med hvilken styrke og hvor langt Syria kunne gå inn i Libanon, hadde Israel forlangt at Sør-Libanon skulle være fritt for syrisk tilstedeværelse. Det syriske inngrepet i nord, førte til en massiv forflytning av palestinerne og venstreradikale grupper tilknyttet Kamal Jumblatts LNM til de sørlige delene av Libanon. Inntoget til de syriske styrkene løste ikke Israels problem med de radikale gruppenes angrep på Israel, derimot forverret Syrias intervensjon hva som skjedde i sør. Paradokset som Israel hadde seg selv å takke for, ble ironisk nok observert av den israelske statsministeren Yitzhak Rabin. Rabin reflekterte senere at fordi Israel forhindret syrerne til å angripe sør for den avtalte demarkasjonslinjen, ble Sør-Libanon et fristed for terrorister. Det absurde var at PLO og andre radikale grupper dermed fant asyl i sør, i et område som var ment som barriere som den syriske intervensjonen i Libanon ikke kunne krysse.⁴⁹

Problemet i sør ble den neste amerikanske presidentens problem. I løpet av den ellers så travle høsten i 1976, ble det holdt valg i USA, der den sittende presidenten, Gerald Ford, tapte for Jimmy Carter. Dermed var en epoke over for det amerikanske diplomatiet i Midtøsten. Fords valgnederlag førte også til Henry Kissingers avskjed som utenriksminister. Kissinger kunne se tilbake på tiden som utenriksminister med blandet fryd. Han hadde lidd et nederlag i Vietnam, men takket være sine diplomatiske egenskaper rundt ”*Paris Peace Accords*”, som stanset den direkte amerikanske innvolvingen i Vietnam-krigen, hadde han fått Nobels fredspris i

⁴⁷ Beirut til Washington, 10.12.76, RG 59, Beirut 8801, NARA/AAD

⁴⁸ Winslow, 1996: 1997, Tel Aviv til Washington, 29.11.76, RG 59, Tel Aviv 8024, NARA/AAD

⁴⁹ Shlaim, 2001: 347

1973.⁵⁰ Med tanke på supermaktenes kamp om regionale alliansebånd i midtøsten, markerte Kissingers periode som utenriksminister slutten på den sovjetiske innflytelsen over store deler av regionen. Under Kissingers tid ble det knyttet sterke bånd mellom USA og majoriteten av de regionale aktørene. Som statsviter William B. Quandt skrev, hadde ikke USA trengt å velge allianser i regionen. På bakgrunn av det sterke forholdet mellom USA og Israel, valgte araberstatene heller å gå til Washington istedenfor Moskva hvis det skulle avvikles fredsforhandlinger.⁵¹ Washingtons innflytelse over Israel, og amerikanernes styrkede posisjon i regionen, var faktorene som gjorde det mulig for USA å gjennomføre sitt diplomatiske arbeid rundt den libanesiske borgerkrigen 1975-76. En epoke var over, men for Libanon var dette på ingen måte slutten.

⁵⁰ http://nobelprize.org/nobel_prizes/peace/laureates/1973/index.html (sist besøkt 3.3.2011)

⁵¹ Quandt, 2005: 172-73

Konklusjon

I april 1975 utløste de etnisk-religiøse motsetningene den første runden av den libanesiske borgerkrigen (1975-76). Krigen ble utkjempet på bakgrunn av flere motstridende målsettinger. For maronittene var målet å opprettholde det politiske *status quo*, der maronittene fortsatt skulle bevare sin politiske lederrolle. Druserlederen Kamal Jumblatts paraplyorganisasjon, *Den libanesiske nasjonalbevegelsen* (venstrealliansen/LNM), ønsket en total forandring av den libanesiske konstitusjonen, slik at de etnisk-religiøse skillelinjene i den libanesiske politikken ble fjernet som grunnlag for det politiske systemet. De palestinske gruppene, som ikke hadde noen rettigheter i Libanon og som sto utenfor hele det innfløyte politiske systemet, hadde større mål med sin tilstedeværelse i Libanon, nemlig gjenopprettelsen av staten Palestina. De palestinske gruppene fortsatte derfor å gjennomføre angrep fra libanesisk hold på Israel.

Den første tiden var preget av sporadiske kamper og like mange våpenhviler. Da krigen ble trappet opp i januar 1976, var dette et uttrykk for at krigen også var i ferd med å utvikle seg til en regional konflikt. Regionale aktører støttet åpenlyst sine allierte innad i borgerkrigen, og faren var stor for at venstrealliansen og deres allierte PLO skulle komme seirende ut av konflikten. Maronittene, som var alliert med Israel, så ut til å miste sin politiske dominans i Libanon. Dette kunne skape store problemer for regionen, da Israel og Syria aldri ville akseptere en stat under dominans av palestinske og radikale bevegelser. Hvis venstrealliansen og PLO kom seirende ut av konflikten, fantes det derfor stor sannsynlighet for enten israelsk eller syrisk intervensjon. Den spente situasjonen resulterte i gjennomføringen av et politisk kompromissforslag fremforhandlet av Syria. Men reformprogrammet, som gikk under navnet ”Det konstitusjonelle dokument”, ble avslått både av LNM og PLO. Reformene satte hindringer i veien for en politisk seier for LNM, samtidig som den kunne begrense den palestinske bevegelsesfriheten i Libanon. Avslaget på det syriske kompromisset førte til at syrerne skiftet side i konflikten og nærmet seg maronittene, noe som var et paradoks da Syria i lang tid hadde vært palestinerne og de radikale bevegelsene i Midtøstens største støttespiller.

Da de politiske reformene ikke lot seg gjennomføre, intervenerte Syria i Libanon. Men det omverdenen ikke visste, var at det syriske inntoget allerede var avklart etter utallige møter mellom syriske, israelske og amerikanske delegater i Midtøsten og i Washington. Dilemmaet rundt en mulig syrisk intervensjon hadde opptatt både israelske og amerikanske beslutningstakere siden oktober 1975, da USA første gang hørte om forespørselen fra

libanesisk hold om et mulig syrisk inntog. Meglingen mellom Syria, USA og Israel førte til at Israel fastsatte hvor de syriske styrkene kunne settes inn, hvor mange styrker Syria kunne innføre og med hvilke våpen Syria kunne gjennomføre intervensjonen. Denne avtalen skulle senere bli kjent som "the red line agreement". Den første runden av borgerkrigen ble avsluttet høsten 1976 etter at syriske styrker, i samråd av styrker fra Den arabiske liga, fikk gjennomført en våpenhvile som ble opprettholdt i store deler av Libanon. Problemet var at avtalen mellom Israel og Syria fastslo at de syriske styrkene ikke kunne gå sør for Litani-elven (Sør-Libanon), noe som medførte at de palestinske gruppene flyttet sine operasjoner ned til sør. Israel hadde dermed fått seg et stort problem som senere skulle føre til israelske aksjoner i 1978 og i 1982. Den amerikanske meglingen var viktig både nasjonalt (fikk presset igjennom et tidligere presidentvalg) og regionalt (meglet frem et kompromissforslag mellom Israel og Syria om den syriske intervensjonen i Libanon).

Hvilken rolle spilte den amerikanske meglingen under den libanesiske borgerkrigen 1975-76? Og hvorfor endte amerikanerne opp som megler i en konflikt som USA egentlig ikke ønsket noen befatning med? Til slutt, hvordan forholdt amerikanerne seg til den israelsk-syriske innblanding i den libanesiske borgerkrigen?

USA og Libanon

For USA var konflikten i Libanon lite kjærkommen. Da konflikten startet i april var amerikanerne fullt opptatt med borgerkrigen i Angola, hvor amerikanerne mislyktes i sin støtte til det anti-kommunistiske regimet, som tapte konflikten. Amerikanerne var også opptatt med gjennomføringen av den diplomatiske avtalen mellom Egypt og Israel. Avtalen, som gikk under navnet Sinai II avtalen, ble signert i Washington 4. september 1975. Samtidig hadde amerikanere akkurat gjennomført evakueringen fra Vietnam. USA ønsket derfor ingen befatning med det libanesiske problemet. Men etter kidnappingen av oberst Ernest Morgan i Beirut i juni 1975 og det store regionale presset for amerikansk involvering for å finne en fredelig løsning, hadde amerikanere intet valg. Etter fullføringen av den diplomatiske avtalen mellom Egypt og Israel (Sinai II), bestemte USA seg for å ta tak i konflikten i Libanon. Den amerikanske involveringen i Libanon skulle omfatte flere målsettinger. For det første måtte ikke konflikten få konsekvenser som resulterte i en regional krig. For det andre måtte den territorielle integriteten til Libanon bevares. For det tredje støttet amerikanerne forsøk som kunne reformere de politiske, økonomiske og sosiale forskjellene i Libanon, så lenge disse reformene bevarte maronittenes politiske dominans. Det siste punktet gikk ut på at den amerikanske rolle som fredsmegler i regionen ikke skulle ødelegges. Problemet for USA var

at de nasjonale konsekvensene, som for eksempel en seier for venstrealliansen og PLO, kunne utvikle seg til scenario der faren for regional krig var sterk. Israel ville aldri finne seg i opprettelsen av en radikal stat med sterke bånd til den palestinske frigjøringsbevegelsen.

For amerikanerne ble deres deltagelse på det nasjonale plan viktig for å forhindre en regional spredning av konflikten. De amerikanske meglingsforsøkene i Libanon ble gjennomført for å holde konflikten innenfor den libanesiske staten. Selv om amerikanerne egentlig ikke ønsket noen meglerrolle, ble presset for amerikansk involvering så sterkt at USA valgte direkte å involvere seg. På mange måter var amerikanernes deltagelse som megler i Libanon viktig for å få aktørene i konflikten til å forstå hvilke konsekvenser deres valg kunne få. Det finnes mange eksempler på dette. Hvis ikke den amerikanske spesialutsending Dean Brown hadde påtatt seg å megle i konflikten, ville trolig ikke det libanesiske presidentvalget blitt gjennomført i mai 1976. Rollen Brown spilte som megler, viste at amerikanere kjempet for at libaneserne selv skulle gjennomføre en politisk prosess som kunne gjenetablere den libanesiske integriteten. Amerikanerne hadde allerede i oktober 1975 sett at hovedproblemet rundt en politisk forsoning lå i tilstedeværelsen til den daværende president Suleiman Frangieh. Browns arbeid for å presse igjennom en konstitusjonell forandring av valgprosessen og senere aksept for gjennomføringen av det tidligere valget, viste hvor sentral den amerikanske rollen var for å få i stand en nasjonal forsoning. Selv om valget av Elias Sarkis som president 8. mai 1976 ikke løste konflikten, var det å få i stand en politisk prosess et skritt i riktig retning.

Men hvorfor valgte amerikanerne å involvere seg direkte i Libanon? Da konflikten ble trappet opp i mars 1976, fikk amerikanerne faretruende indikasjoner på at flere libanesiske aktører hadde stor støtte blant et stort antall regionale aktører, som for eksempel Libya og Irak. Økt regional innflytelse kunne resultere i større fare for at konflikten ville trappes opp til en regional krig. Amerikanerne viste derfor gjennom direkte megling at det fortsatt fantes politiske velvilje til å gjennomføre en politisk forsoning. Amerikanerne som var den eneste internasjonale aktører som kunne gjennomføre en diplomatisk prosess i Libanon, valgte derfor å megle direkte gjennom spesialutsending, Dean Brown. Browns suksess som megler vises i gjennomføringen av det tidligere presidentvalget, som ble gjennomført med syrisk hjelp. Hadde ikke Brown deltatt i den politiske prosessen, er det trolig at presidentvalget aldri ville blitt gjennomført på det gitte tidspunktet.

Men selv om amerikanerne ønsket å fremstå som en sterk, upartisk megler i den nasjonale konflikten, var dette en sannhet med modifikasjoner. Amerikanerne hadde også som mål å

bevare maronittenes dominans i Libanon. Selv om amerikanerne i januar 1976 fremforhandlet en avtale med Syria om ikke å distribuere våpen til de stridende, ønsket ikke amerikanerne i realiteten å gjennomføre denne politikken selv. I fortrolighet ga amerikanerne aksept til Israel da Israel foreslo å yte en betydelig militær bistand til maronittene våren 1976. Amerikanerne kunne ha satt foten ned for de israelske våpenleveransene, slik at konflikten kanskje kunne bli løst etter et maronittisk nederlag. På denne måten kunne amerikanerne ha tilnærmet seg araberstatene som en sterk og upartisk megler. Men på bakgrunn av sine alliansebånd til Israel, var hensynet til Israel alltid første prioritet. Fordelen for amerikanerne var at våpenleveransene kunne holde konflikten til Libanon, noe som forhindret en regional spredning. På bakgrunn av sin styrkede militære posisjon ble maronittene styrket politisk. Maronittene hadde akseptert reformprogram tidligere i konflikten, men da maronittene kom seirende ut av konflikten, ble det gjennomført få politiske reformprogram. Maronittenes styrkede posisjon kan direkte knyttes opp til den amerikanske meglingen, da utenriksminister Kissinger både aksepterte og tiet om de israelske våpenleveransene til den etniske religiøse gruppen.

En annen måte amerikanerne bidro til på det nasjonale plan var å yte diplomatisk hjelp for å forsøke å gjennomføre de syriske reformene (også kjent som *Det konstitusjonelle dokumentet*). Men president Elias Sarkis makt til å gjennomføre de politiske reformene var fra starten av begrenset. 2/3 av landet var under syrisk kontroll og resten var under kontroll av lokale militser, så Sarkis politiske gjennomslagskraft var svært liten. USA tiltro til de foreslåtte politiske reformene ble tilsidesatt for å gjenetablere den regionale stabiliteten. Problemet for USA var at en politisk løsning i Libanon som ville forstyrret maronittenes maktdominans, ville være negativt for Israel. Dette er et bevis på at de amerikanske egeninteressene i å bevare de globale strategiske interessene rundt for eksempel alliansebåndet til Israel alltid ville være førsteprioritet.

Den amerikanske innvolvingen på det nasjonale plan ble iverksatt for å få gjennomført politiske kompromiss som kunne lede frem til en fredelig løsning. Selv om meglingen, gjennomført av spesialutsending Brown og ambassadørene Godley og Meloy ikke løste den politiske problematikken var den viktig for å bevare konflikten innenfor de libanesiske grensene. Meglingen fikk også i stand et tidligere presidentvalg, samtidig som den amerikanske tilstedeværelsen som megler i Libanon gjorde at både libanesiske og regionale aktører måtte ta hensyn til både amerikanske og israelske interesser når de skulle involvere seg for å finne en fredelig løsning.

Den amerikanske innvirkning på de regionale konsekvensene

Den amerikanske involveringen nasjonalt kan ikke sammenlignes med betydningen av den amerikanske involveringen på det regionale plan. Hadde ikke amerikanerne bidratt som forhandler mellom Syria og Israel, kunne den libanesiske borgerkrigen 1975-76 lett ha utviklet seg til en regional krig. Selv om USA ikke ønsket å involvere seg, innså Washington tidlig i konflikten hvilke enorme konsekvenser krigen kunne få for Midtøsten. Gjennom en rekke analyser av situasjonen kom de amerikanske beslutningstakerne frem til at løsningen på konflikten lå i en aksept av den rollen Syria spilte for å fremforhandle et politisk kompromiss. Amerikanerne så heller ikke noe galt med det syriske reformprogrammet, som på mange måter var i tråd med det amerikanske målet om å få utjevnet de store økonomiske, politiske og sosiale forskjellene mellom libaneserne. Amerikanerne anså også tidlig at Israel hadde en negativ innvirkning på konflikten. Israels åpenbare støtte til de maronittiske militærkampanjene virket som en aksept for å fortsette kampene mot venstrealliansen og PLO. Samtidig innså amerikanerne også faren rundt en syrisk dominans over Libanon. Et syrisk-dominert Libanon ville kunne ha resultert i at Israel kunne ha kommet under syriske angrep fra to hold. Utenriksminister Kissinger og hans ambassadører i regionen, måtte derfor bedrive et diplomatisk spill for å unngå å antenne den regionale kruttønna som Libanon var i ferd med å bli.

På bakgrunn av det sterke forholdet mellom USA og Israel valgte syrerne å fremforhandle en israelsk aksept for en mulig syrisk intervensjon gjennom amerikanske kanaler. Henry Kissingers ”skytteldiplomati” mellom israelske krav og syriske svar gjorde at Israel, Syria og USA til enighet om den syriske intervensjonen våren 1976. Avtalen, som gikk under navnet ”the red line agreement”, ble gjennomført i to omganger. Første gang 9. april 1976, og andre gang med regulære styrker som ble sendt inn natten til 1. juni 1976. USA hadde gjennom sine diplomatiske kanaler klart å fremforhandle en enighet mellom to av regionens største fiender.

Den amerikanske rollen rundt det regionale spillet viste også hvilken posisjon USA hadde som maktfaktor i Midtøsten. Frem til borgerkrigen hadde Syria vært Sovjetunionens nærmeste allierte i Midtøsten. Etter borgerkrigen var forholdet mellom Syria og Sovjet heller lunkent, på bakgrunn av de syriske angrepene på venstrealliansen og PLO. Gjennom en diplomatisk manøver stod plutselig den amerikanske og syriske politikken nærmest hverandre i løsningen på det libanesiske problemet. Den diplomatiske manøveren gikk ut på offentlig å støtte de syriske politiske kompromissforslagene, samtidig som amerikanerne på det nasjonale plan fikk gjennomarbeidet en aksept for reformprogrammet. Dette var delvis vellykket.

Maronittene aksepterte, men venstrealliansen og PLO avsto. Så ved å akseptere mange av de syriske politiske reformene, nærmet amerikanerne seg Syria. For Syrias vedkommende viser det styrkede forholdet til USA hvilken realpolitiker den syriske president Asad var. Det var Asads ønske om redde Syria fra en regional krig, og dets konsekvenser, som gjorde at Syria gjennomførte avtalen med Israel. Syria innså at en radikal stat under ledelse av venstrealliansen og PLO i Libanon ville kunne føre til Asads fall som syrisk president. Hvis Libanon ble en radikal stat ville Syria bli omringet av både Irak og Libanon, noe antagelig ville ført til Asads fall som Syrias president. President Asad ønsket *status quo* i Libanon og ingen endring som kunne true hans innflytelse over landet. Hvis en stat som Libanon kunne falle etter konflikt mellom de to største bevegelsene, hvordan ville da oddsen for Asads alavitt-regimet i Syria være?

Under borgerkrigen innså amerikanerne, noe de alltid hadde fryktet, at Libanon var i ferd med å bli et Midtøsten i miniatyr, der regionale aktører kjempet gjennom sine støttespillere for en politisk og militær dominans over Libanon. På denne bakgrunn gjennomførte derfor amerikanske ambassadører, under regi av utenriksminister Henry Kissinger, en omfattende diplomatisk kampanje som skulle sikre at de araberstatene amerikanerne hadde et godt forhold til, stanset sin militære støtte til de libanesiske aktørene. Imidlertid hadde den amerikanske utenriksministeren i fortrolighet akseptert at Israel fortsatte sin bistand til de radikale maronittiske grupperingene. Selv om amerikanerne innså at våpenleveransene kunne trappe opp kampene, så var frykten rundt en mulig palestinsk seier for stor til å advare Israel om å stanse den militære bistanden til maronittene.

Den amerikanske rollen i det regionale spillet var svært viktig med tanke på å forhindre en regional krig. Hadde for eksempel Syria fått sovjetisk hjelp for å få gjennomført en israelsk aksept om den syriske intervensjonen, ville sannsynligvis konsekvensen blitt en regional krig. Samtidig viste den israelske aksepten for de syriske kravene hvilken posisjon USA hadde som maktfaktor i Midtøsten. Det fantes ingen nasjon som på dette tidspunkt kunne presse Israel til å innse at det syriske alternativet var det alternativet som var det minste av flere onder.

Libanon og Den kalde krigen

Avtalen som USA fikk fremforhandlet mellom Syria og Israel kan i ettertid ansees som en stor seier for USA i det maktpolitiske spillet under Den kalde krigen. Under sin tid som utenriksminister hadde Henry Kissinger gått fra seier til seier i sitt skytteldiplomati i Midtøsten. Konsekvensen ble derfor en svekket sovjetisk innflytelse i regionen. På mange

måter fantes det bare et land igjen under sovjetisk innflytelse, nemlig Syria. Sovjetunionen hadde også stor innflytelse på majoriteten av de radikale og kommunistiske bevegelsene som hadde Midtøsten og spesielt Libanon som base. For eksempel fikk både Arafats PLO, Kamal Jumblatts venstreallianse (LNM) og George Habashs PFLP store finansielle og militære bidrag fra Sovjet. Denne bistanden ble gitt gjennom syriske kanaler.¹

Da borgerkrigen i Libanon utviklet seg til et scenario der Syria åpenlyst støttet venstrealliansen og PLOs bitre fiende, maronittene, mislikte Moskva dette sterkt. Faren for at borgerkrigen i Libanon kunne bli opptrappet til en internasjonal eller regional krig, innså amerikanerne allerede høsten 1975. Men amerikanerne innså hva man måtte gjøre for å stanse en ny krig i Midtøsten. Ved å støtte de syriske kompromissforslagene utviklet det seg et relativt sett bedret forhold mellom Syria og USA. Et styrket forhold mellom Syria og USA ville svekke forholdet mellom Syria og Sovjet. Syrias egeninteresse rundt løsningen av konflikten i Libanon sammenfalt ikke med de sovjetiske forhåpningene. Dette innså amerikanerne og valgte derfor ved flere anledninger å offentlig støtte de syriske fredsforsøkene i Libanon. Et svekket Sovjet var en stor fordel i spillet rundt den kalde krigen. Syria hadde også innsett under denne tiden hvilken verdi det fantes i de diplomatiske kanalene som ble opprettet med Washington. Det var bare gjennom USA araberstatene kunne anskaffe israelske konsesjoner for å finne et kompromissforslag med tanke på enhver fredsforhandling i Midtøsten. På bakgrunn av de sterke alliansebåndene mellom Washington og Tel Aviv, ville enhver araberstat med fredelige diplomatiske formål heller gjennomføre forhandlinger med Washington enn Moskva. De arabiske landene visste hvilken innflytelse amerikanerne hadde overfor israelerne.

En interessant side ved den internasjonale konteksten var hvordan amerikanerne forholdt seg til Libanon med tanke på Den kalde krigen. Den første direkte amerikanske militære innblanding i Libanon skjedde i 1958, i en tid der det fantes en viss avspenning blant stormaktene. Amerikanerne intervenerte i 1958 på grunn av frykten for en spredning av revolusjonene i Irak 14.juli. Den irakiske revolusjonen hadde få eller ingen tilknytning til et kommunistisk reformprogram. Selv om det fantes nesten samme forutsetninger for å intervenere i 1975-76, grep ikke amerikanerne inn i Libanon. Hvorfor? Realiteten var at Libanon aldri hadde hatt en viktig strategisk verdi for amerikanerne. I 1958 grep amerikanerne inn på grunn av situasjonene i Irak og Jordan. Amerikanerne ville antageligvis aldri ha grepet inn hvis det bare sto om Chamouns forespørsel. Inngrepet i Libanon i 1958 ble

¹ Nassar, 1991: 156-162

bare gjennomført for å stanse bølgen av panarabiske revolusjoner i regionen, som antageligvis ville fått betydelig støtte fra Sovjet. I motsetning til tiden rundt 1958, hadde Libanon i 1975 – 76, på grunn av den økte konflikten, mistet mye av sin strategiske og økonomiske verdi i regionen. Så da valget sto om å gjennomføre et diplomatisk forsøk på å løse krisen eller å gjennomføre en intervensjon, var valget for amerikanerne enkelt. Løsningen måtte fremforhandles gjennom diplomatiske kanaler, som gjerne resulterte i et positivt resultat for USA og Israel. Det fantes mange nasjonale (libanesiske) og regionale mål å bearbeide for amerikanerne, men det elementære i det internasjonale spillet var at amerikanerne til enhver tid ønsket å forhindre sovjetiske innflytelse på konflikten. De sterke amerikanske følelsene rundt en løsning for konflikten kan forklare den lunkne sovjetiske holdningen til konflikten. Gjennom sine to advarsler våren og sommeren 1976 ga amerikanerne uttrykk for at den libanesiske borgerkrigen skulle løses uten sovjetiske innblanding. Sovjetunionen innså hvilken betydning amerikanerne la i gjennomføringen av en fredelig løsning i Libanon, og derfor utviklet ikke meningsutvekslingene mellom Sovjet og USA seg til noe annet en uenighet om flåteforflytninger. På mange måter var det sannsynlig at stormaktene innså hvilke konsekvenser en opptrappet konflikten om interessesfærer i Midtøsten ville innebære for Den kalde krigen. Det var også sannsynlig at ingen av supermaktene var villig til å starte en internasjonal krig på grunn av en strategisk mindre viktig stat i Midtøsten. Det internasjonale spillet rundt Libanon viste hvordan supermaktene hadde en gjensidig respekt for hverandres innflytelsessfærer. Sannsynligvis innså Sovjet hvilke regionale komplikasjoner en opptrappet konflikt rundt Libanon kunne medføre hvis Sovjet blandet seg sterkere inn etter bruddet mellom Syria og Sovjet sommeren 1976.

USA hadde med tanke på sitt diplomatiske arbeid både seiret på det nasjonale, regionale og internasjonale plan. På det nasjonale plan fikk amerikanerne fremforhandlet en aksept for et tidligere presidentvalg, samtidig som de fikk gjennomarbeidet en forståelse for at hvis konflikten spredte seg utover Libanons grenser ville konsekvensene for den aktør som bidro til det være katastrofale. I det regionale spillet var den amerikanske rollen å forhandle mellom Syria og Israel. Den amerikanske innblanding gjorde at den libanesiske borgerkrigen ikke eskalerte til en krig mellom Israel og araberstatene. Gjennom sine diplomatiske kanaler fikk amerikanerne forståelse for hvilke konsekvenser en regional konflikt ville medføre. Amerikanerne fikk også overført advarsler til Sovjet, som satte en stopper for en internasjonalisering av konflikten. USA kunne se tilbake på sitt diplomatiske arbeid rundt Libanon med blandet fryd. Drapet på Meloy og Waring var en tung karamell å svelge, men

USA kunne se tilbake på den libanesiske affæren som et bevis på hvilken supermakt amerikanerne var.

Epilog

Konsekvensen av the red line agreement amerikanerne fikk i stand mellom Syria og Israel skulle få ringvirkninger langt frem i tid. Fordi Israel nektet å la syrerne ha styrker sør for Litani-elven, ble Sør-Libanon atter en gang tilholdssted for palestinske geriljagrupper og radikale bevegelser. Dette kunne ikke Israel akseptere. Samtidig som de palestinske angrepene fra sør inntraff, kom det til en splittelse i alliansen mellom Syria og maronittene. Splittelsen var så stor at det i april 1977 resulterte i åpne kamper mellom Den libanesiske fronten og syriske styrker ved Litani-elven (Sør-Libanon). Det Israel hadde fryktet inntraff. Syria fikk en politisk og militær dominans over Libanon. Syria ga også, etter splittelsen med maronittene, aksept for palestinske angrep mot Israel. Den syriske dominansen gikk ikke bare ut over maronittene. Flere politiske motstandere fra borgerkrigen ble enten likvidert eller forsøkt drept. Venstrealliansens leder, druseren Kamal Jumblatt ble drept av ukjente gjerningsmenn 16. mars 1977. Presidentkandidat Raymond Eddé, overlevde tre attentatforsøk, men flyktet til Frankrike.² Det politiske korthuset som amerikanerne hadde bygd opp var falt fra hverandre.

I tiden etter splittelsen mellom maronittene og Syria fortsatte de palestinske angrepene mot Nord-Israel. Da 11 Fatah terrorister angrep og okkuperte en israelsk buss ved Haifa 11. mars 1978, var begeret fullt for Israel. Bussen som ble angrepet ved Haifa ble kjørt mot Tel Aviv, der de påfølgende kampene mellom terroristene og israelske styrker resulterte i 44 døde (34 israelere, 9 terrorister og 1 amerikaner). Konsekvensen av det palestinske angrepet ble den israelske invasjonen av Sør-Libanon.³ Israelske styrker okkuperte Sør-Libanon i en kamp for å kvitte seg med de stadige palestinske angrepene fra Libanon.

Den israelske okkupasjonen av Sør-Libanon fikk straks konsekvenser for freden i Midtøsten. 19. mars 1978 vedtok FNs sikkerhetsråd resolusjon 425. Resolusjonen skulle sørge for en våpenhvile og etablerte en fredsbevarende styrke i Libanon, *United Nations Interim Force in Lebanon* (UNIFIL). Den første UNIFIL-styrken ankom 22. mars 1978. Libanon skulle i årene fremover bli scene for en rekke konflikter og kriger som resulterte i store personlige og materielle ødeleggelser. Libanon hadde blitt, noe landet alltid hadde fryktet, Midtøstens slagmark.

² O'Ballance, 1998: 60, 64

³ O'Ballance, 1998: 74

Bibliografi

Konsulterte arkiv

National Archives and Records Administration II, College Park, Maryland (NARA):

General Records of the Department of State, 1763 – 2002, **Records of Joseph J. Sisco, compiled 1951 – 1976, record group 59, Boks 42 og 43.**

General Records of the Department of State, Office of the Secretary of State, ***Transcripts of Secretary of State Henry Kissinger's Staff Meetings, 1973-1977, Record Group 59, Boks 6, 7, 8, 9, 10 og 11.***

Foreign Service Post of the Department of State, Lebanon; ***U.S. Embassy, Beirut: Unclassified Central Subject Files; 1967-1975, Record Group 84, Boks 20***

General Records of the Department of State, Central Foreign Policy Files, ***P Documents (P-75-0083), Record Group 59, Boks 83***

General Records of the Department of State, ***Records of Henry Kissinger, 1973-77, Record Group 59, Boks 11, 15, 16, 17, 20***

Sekundærlitteratur

Azar, Edward E, og Shnayerson, Kate, *United States – Lebanese Relations, A Pocketful of Paradoxes, I The Emergence of a New Lebanon, Fantasy or Reality*, New York, Praeger Publisher, 1984

Azar, Edward E, *Lebanon and Its Political Culture: Conflict and Integration in Lebanon, I The Emergence of a New Lebanon, Fantasy or Reality*, New York, Praeger Publisher, 1984

Bercovitch, Jacob, i Bercovitch, Jacob, Kremenjuk, Victor and Zartman, William I; *The Sage Handbook of Conflict Resolution*, London, SAGE Publications, 2009

Chubin Shahram i Sayigh, Yezid og Shlaim, Avi, *The Cold War and the Middle East*, Oxford New York, Oxford University Press, 2003

Cleveland, William L, *A History of the Modern Middle East*, Oxford, Westview Press, 2004

Cooley, John K. I Haley, P. Edward og Snider, Lewis W. *Lebanon in Crisis, Participants and Issues*, New York, Syracuse University Press, Syracuse, 1979

Evron, Yair. *War and Intervention in Lebanon, the Israeli-Syrian Deterrence Dialogue*, Baltimore, Johns Hopkins University Press, 1987

- Gerges, Fawas A, i Sayigh, Yezid og Shlaim, Avi. *The Cold War and the Middle East*, Oxford New York ,Oxford University Press, 2003
- Ghanayem, Ishaq I. og Voth, Alden H; *The Kissinger Legacy, American-Middle East Policy*, New York, Praeger Publishers, 1984
- Hahn, Peter L. *Caught in the Middle East: U.S. policy toward the Arab-Israeli Conflict, 1945-1961*, Chapel Hill , University of North Carolina Press, 2004
- Hirst, David, *Beware of Small States, Lebanon, Battleground of the Middle East*, London, Faber and Faber Ltd; 2010
- Khalidi, Walid, *Conflict and Violence in Lebanon, Confrontation in the Middle East*, Cambridge, Massachusetts, Center for International Affairs, Harvard University, 1979
- Khazen, Farid El, *The Breakdown of the State of Lebanon, 1967 – 1976*, Cambridge, Massachusetts, Harvard University Press, 2000
- Kissinger, Henry, *Years of Renewal*, New York, Simon & Schuster, 1999
- Lesch, David W, *The Middle East and the United States, a Historical and Political Reassessment*, Boulder, Colorado, Westview Press, 2003
- Little, Douglas, *American Orientalism, The United States and the Middle East since 1945*, Chapel Hill , The University of North Carolina Press, 2002
- Lundestad, Geir, *Øst-Vest-Nord-Sør, Hovedlinjer i Internasjonal Politikk etter 1945*, Oslo, Universitetsforlaget, 2004
- Mackey, Sandra, *A Mirror of the Arab World, Lebanon in Conflict*, New York, W.W. Norton & Company Ltd; 2008
- Morris, Benny, *Righteous Victims, a History of the Zionist-Arab Conflict 1881 – 2001*, New York, Vintage Books, 2001
- Neff, Donald, *Fallen Pillars, U.S. Policy towards Palestine and Israel since 1945*, Washington D.C; Institute for Palestine Studies, 2002
- Nassar, Jamal, R, *The Palestine Liberation Organization, From Armed Struggle to the Declaration of Independence*, New York, Praeger Publishers, 1991
- Nathan, James A, og Oliver, James K, *Foreign Policy Making and the American Political System*, London, John Hopkins University Press, 1994

- Odeh, B.J., *Lebanon Dynamics of Conflict, A Modern Political History*, London, Zed Books Ltd; 1985
- O'Ballance, Edgar. *Civil War in Lebanon, 1975 – 1992*, New York, Palgrave, 1998
- Prittie, Terence, i Curtis, Michael, Neyer, Joseph, Waxman, Chaim I og Pollack, Allen, *The Palestinians, People, History, Politics*, New Brunswick, New Jersey, Transaction Publishers, 1975
- Quandt, William, B, *Peace Process, American Diplomacy and the Arab-Israeli Conflict since 1967*, Washington D.C; Brookings Institution Press, 2005
- Reich, Bernhard, *The United States and Israel, Influence in the Special Relationship*, New York, Praeger Special Studies, 1984
- Sayigh, Yezid, *Armed Struggle and the Search for State, The Palestinian Movement, 1949 – 1993*, Oxford, New York, Clarendon Press, Oxford, 1997
- Schulze, Kristen E. *Israel's Covert Diplomacy in Lebanon*, Oxford, St. Martin's Press, 1998
- Seale, Patrick, i Sayigh, Yezid og Shlaim, Avi, *The Cold War and the Middle East*, Oxford, New York, Oxford University Press, 1997
- Shlaim, Avi, *The Iron Wall, Israel and the Arab World*, London, Penguin Books, 2000
- Snider, Lewis W, *The Lebanese Forces: Wartime Origins and political Significance, I The Emergence of a New Lebanon, Fantasy or Reality?*, New York, Praeger Publisher, 1984
- Stookey, Robert, I Haley Edward P og Snider Lewis W; *Lebanon in Crisis, Participants and Issues*, Syracuse, New York, Syracuse University Press, 1979
- Traboulsi, Fawwaz, *A History of Lebanon*, London, Pluto Press, 2007
- Touval, Saadia og Zartman, William (red.), *International Mediation in Theory and Practice*, Washington D.C; Westview Press/Washington: Johns Hopkins Foreign Policy Institute, 1985
- Vocke, Harald, *the Lebanese War, Its Origins and Political Dimensions*, London, C Hurst & Co Publishers Ltd, 1978
- Waage, Hilde Henriksen, *Peacemaking is a Risky Business, Norway's Role in the Peace Process in the Middle East, 1993 – 96*, Oslo, PRIO, 2004
- Weinberger, Naomi. *Syrian Intervention in Lebanon, 1975 – 76*, Oxford, New York, Oxford University Press, 1986

Winslow, Charles, *Lebanon, War & Politics in a Fragmented Society*, London, Routledge, 1996

Yaniv, Avner, *Dilemmas of Security, Politics, Strategies and the Israeli Experience in Lebanon*, Oxford, New York, Oxford University Press, 1987

Primærkilde nettsteder

Det amerikanske nasjonale arkivets digitale arkiv (NARA/AAD): <http://aad.archives.gov/aad/>

Gerald Ford Biblioteket: Digital Library; <http://www.fordlibrarymuseum.gov/library/docs.asp>

CIA Records Search Tool (CREST), http://www.foia.cia.gov/search_archive.asp

Det amerikanske utenriksdepartementets leserom for "Freedom of Information Act (FOIA): <http://foia.state.gov/SearchColls/CollsSearch.asp>

Andre nettsteder

Israel: U.S. Foreign assistance: <http://www.fas.org/sgp/crs/mideast/IB85066.pdf> (sist besøkt 18.4.2011)

Den amerikanske utenriksministerens arbeidsoppgaver: <http://www.state.gov/secretary/115194.htm> (sist besøkt 13.4.2011)

Master Defense Development Data Exchange Agreement (MDDDA) 1970: <http://www.state.gov/documents/organization/94252.pdf> (sist besøkt 18.4.2011)

UNRWA, "Hvem er de palestinske flyktningene?": <http://www.unrwa.org/etemplate.php?id=86> (sist besøkt 27.5.2010)

FRUS, "Milestone, The Eisenhower Doctrine 1957", <http://history.state.gov/milestones/1953-1960/EisenhowerDoctrine> (sist besøkt 4.2.2010)

UNOGIL bakgrunn: <http://www.un.org/en/peacekeeping/missions/past/unogilbackgr.html> (sist besøkt 4.2.2010)

Kronologi over USAs ambassadører til Libanon: <http://lebanon.usembassy.gov/chronology.html> (sist besøkt 21.2.2011)

Nobels fredspris 1973: http://nobelprize.org/nobel_prizes/peace/laureates/1973/index.html (sist besøkt 3.3.2011)

Vedlegg

Vedlegg 1: Libanon 1971

Lebanon: Fra U.S. Central Intelligence Agency (CIA)

<https://www.cia.gov/library/publications/cia-maps-publications/maps/802857.jpg> (sist besøkt 7.4.2011)

Vedlegg 2: Midtøsten 1976

Midtøsten 1976: Fra U.S. Central Intelligence Agency (CIA)

http://www.lib.utexas.edu/maps/middle_east_and_asia/middle_east_pol_1976.jpg (sist besøkt 8.4.2011)

Vedlegg 3: Beirut

Beirut og El Maten området: <http://www.employees.org/~elmaten/graphics/bmap.gif> (sist besøkt 8.4.2011)